

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Εφαρμοσμένη Οικονομική

Διπλωματική Εργασία

Φορολογικός Ανταγωνισμός στην Ε.Ε. :

**Μία Συγκριτική Ανάλυση στις Χώρες της
Ανατολικής Ευρώπης**

Επιβλέπων Καθηγητής: Κυριαζής Νικόλαος

Φοιτήτρια: Τσιαμπαρλή Βαλεντίνα

Βόλος

Περιεχόμενα Κειμένου

Κεφάλαιο 1

1. Εισαγωγή	1
1.1 Σκοπός της Εργασίας	2
1.2 Προστιθέμενη Αξία της Εργασίας	3
1.3 Δομή της Εργασίας	3

Κεφάλαιο 2

2. Φορολογικός Ανταγωνισμός	5
2.1 Μέτρηση Φορολογικού Ανταγωνισμού	6
2.2 Μειονεκτήματα	8
2.3 Η Καμπύλη Laffer	10
2.4 Πλεονεκτήματα	11
2.5 Επιβλαβής Φορολογικός Ανταγωνισμός	12
2.6 Νομοθετικό Πλαίσιο στην Ε.Ε. και Προσπάθειες Εναρμόνισης	15
2.6.1 Άμεσοι Φόροι	15
2.6.2 Έμμεσοι φόροι	17
2.6.3 Κοινή Ενοποιημένη Βάση (Κ.Ε.Β.Φ.Ε.)	18
2.7 Μέθοδοι Φοροαποφυγής Πολυεθνικών Επιχειρήσεων	20
2.7.1 Αντιδράσεις – Τρόπο αντιμετώπισης	21
2.8 Δείκτες φορολογίας, Φορολογική Ικανότητα, Φορολογική Προσπάθεια	22

Κεφάλαιο 3

3. Φορολογικός Ανταγωνισμός στις Χώρες της Ε.Ε. και στις Η.Π.Α.	23
3.1 Χώρες Δυτικής Ευρώπης	23
3.1.1 Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο	24
3.1.2 Φορολογικά Συστήματα Χωρών Δυτ. Ευρώπης	24
3.2 Χώρες Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης	27
3.2.1 Φορολογικό Πλαίσιο	27
3.2.2 Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο	29
3.3 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	31
3.3.1 Θέση των ΗΠΑ ως προς τον Φορολογικό Ανταγωνισμό	31
3.3.2 Φ.Α. εντός Η.Π.Α.	32
3.4 Συγκριτικά Στοιχεία	34

Κεφάλαιο 4

4. Συγκριτικές Μελέτες	36
------------------------	----

Κεφάλαιο 5

5. Σκοπός – Μεθοδολογία	43
-------------------------	----

Κεφάλαιο 6

6.	Φορολογικός Ανταγωνισμός στις Χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης	44
6.1	Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	44
6.1.1	Φορολογικά Κίνητρα και Προσέλκυση Α.Ξ.Ε.	45
6.1.2	Φορολογική Δομή	47
6.2	Εμπειρικά Στοιχεία	49
6.2.1	Θεσμοθετημένοι Φορολογικοί Συντελεστές	49
6.2.2	Φορολογικά Έσοδα	51
6.2.3	Φόροι Φυσικών Προσώπων	54
6.2.4	Φόροι Εργασίας	56
6.2.5	Φόροι Κατανάλωσης	58
6.3	Πολωνία	60
6.3.1	Υπόβαθρο	60
6.3.2	Εταιρικοί & άλλοι Έμμεσοι Φόροι	61
6.3.3	Έμμεσοι Φόροι	62
6.3.4	Εμπειρικά Στοιχεία	62
6.4	Ουγγαρία	64
6.4.1	Υπόβαθρο & Πρόσφατες Εξελίξεις	64
6.4.2	Εταιρικοί & άλλοι Άμεσοι Φόροι	65
6.4.3	Έμμεσοι Φόροι	67
6.4.4	Εμπειρικά Στοιχεία	67
6.5	Σλοβακία	69
6.5.1	Υπόβαθρο	69
6.5.2	Πρόσφατες Εξελίξεις	70
6.5.3	Εταιρικοί & άλλοι Άμεσοι Φόροι	71
6.5.4	Έμμεσοι Φόροι	72
6.5.5	Τοπικοί Φόροι	72
6.5.6	Εμπειρικά Στοιχεία	73

Κεφάλαιο 7

7.	Συγκρίσεις - Συμπεράσματα	75
7.1	Συγκριτική Ανάλυση: Πολωνία – Ουγγαρία – Σλοβακία	75
7.1.1	Εταιρική Φορολόγηση (2013)	75
7.1.2	Φορολογικά Έσοδα (2004 – 2011)	76
7.2	Συγκριτική Ανάλυση: Πολωνία, Ουγγαρία, Σλοβακία – Ε.Ε.	77
7.3	Γενικά Συμπεράσματα	79

Περιεχόμενα Πινάκων

Κεφάλαιο 3

3.1.2	Πίνακας 1 (Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Χωρών Δυτ. Ευρώπης)	26
3.2.1	Πίνακας 2 (Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Χωρών Ανατ. Ευρώπης)	28
3.3.2	Πίνακας 3 (Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Ην. Πολιτειών)	33
3.4	Πίνακας 4 (Συγκριτικά Στοιχεία)	35

Κεφάλαιο 4

4.	Πίνακας 5 (Συνοπτικός Πίνακας Συγκριτικών Μελετών)	40
----	--	----

Κεφάλαιο 6

6.1.1	Πίνακας 6 (Καθαρές Εισροές Α.Ξ.Ε.)	46
6.1.2	Πίνακας 7 (Εμμεσοι – Άμεσοι Φόροι)	48
	Πίνακας 8 (Στοιχεία Φορολογίας)	49
6.2.1	Πίνακας 9 (Ετήσιοι Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 – 2013)	50
6.2.2	Πίνακας 10 (Σύνολο Φορολογικών Εσόδων ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατ. Ευρώπης», 2006-2011)	52
	Πίνακας 11 (Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατ. Ευρώπης», 2006-2011)	53
6.2.3	Πίνακας 12 (Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατ. Ευρώπης», 2006 -2011)	55
6.2.4	Πίνακας 13 (Κοινωνικές Εισφορές ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατ. Ευρώπης», 2006-2011)	57
6.2.5	Πίνακας 14 (Εμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π.–Φ.Π.Α. Χωρών «Ανατ. Ευρώπης», 2006 -2011)	58
	Πίνακας 15 (Εμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π.– Φόροι Κατανάλωσης & Ειδικό Φόροι Κατανάλωσης Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011)	59

6.3.4	Πίνακας 16 (Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. – Πολωνία)	62
6.4.4	Πίνακας 17 (Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. – Ουγγαρία)	67
6.5.1	Πίνακας 18 (Ρυθμός Αύξησης Πραγματικού Α.Ε.Π.)	69
6.5.6	Πίνακας 19 (Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. – Σλοβακία)	73
7.1.1	Πίνακας 20 (Εταιρική Φορολόγηση 2013)	75
7.1.2	Πίνακας 21 (Φορολογικά Έσοδα 2004 – 2011)	76
7.1.2	Πίνακας 22 (Ταξινόμηση ανά μερίδιο φόρων)	77

Περιεχόμενα Σχημάτων

Κεφάλαιο 2

2.3	Σχήμα 1 (Καμπύλη Laffer)	10
-----	--------------------------	----

Κεφάλαιο 3

3.4	Σχήμα 2 (Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές)	35
-----	---	----

	Σχήμα 3 (Ρυθμός αύξησης πραγματικού ΑΕΠ (Ποσοστιαία μεταβολή από το προηγούμενο έτος))	35
--	--	----

Κεφάλαιο 6

6.1.1	Σχήμα 4 (Καθαρές Εισροές Α.Ξ.Ε. (2009-2013))	47
-------	--	----

6.2.1	Σχήμα 5 (Ετήσιοι Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές)	51
-------	---	----

6.2.2	Σχήμα 6 (Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του Α.Ε.Π.)	54
-------	---	----

6.2.3	Σχήμα 7 (Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του Α.Ε.Π.)	56
-------	--	----

6.2.4	Σχήμα 8 (Κοινωνικές Εισφορές ως % Α.Ε.Π. (Εργαζομένων & Εργοδοτών)	57
-------	--	----

6.2.5	Σχήμα 9 (Εμμεσοί Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φ.Π.Α.)	59
	Σχήμα 10 (Εμμεσοί Φόροι ως % ΑΕΠ-Φόροι Κατανάλωσης & Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης)	60
6.3.4	Σχήμα 11 (Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορίες φόρων ως % του ΑΕΠ - Πολωνία)	63
6.4.4	Σχήμα 12 (Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορίες φόρων ως % του ΑΕΠ - Ουγγαρία)	68
6.5.2	Σχήμα 13 (Αναδιανεμητικές Προτιμήσεις, 2004-2010, Σλοβακία)	70
6.5.6	Σχήμα 14 (Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορία φόρων ως % ΑΕΠ Σλοβακία)	74
7.1.1	Σχήμα 15 (Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος, 2004-2012)	75
7.2	Σχήμα 16 (Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του ΑΕΠ)	77
	Σχήμα 17 (Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του ΑΕΠ)	78
	Σχήμα 18 (Κοινωνικές Εισφορές ως % του ΑΕΠ)	78
	Σχήμα 19 (Εμμεσοί Φόροι ως % του ΑΕΠ-ΦΠΑ)	78

Περίληψη

Στη συγκεκριμένη εργασία εξετάζεται το θέμα του φορολογικού ανταγωνισμού στην Ε.Ε. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ χωρών και περιοχών υφίσταται από παλιά, όμως τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί. Οι πολυεθνικές κυρίως εταιρείες εκμεταλλεύονται τον ανταγωνισμό αυτό και την ποικιλία των κανονισμών που περιλαμβάνουν τα διάφορα φορολογικά συστήματα έτσι ώστε να μειώσουν ή και να αποφύγουν την φορολογική τους επιβάρυνση. Προσπάθειες φορολογικής εναρμόνισης έχουν γίνει, όχι όμως στο βαθμό που πολλά κράτη θα ήθελαν.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι και δείκτες προκειμένου να μετρήσουμε το φαινόμενο του φορολογικού ανταγωνισμού, με πιο απλό και πολυχρησιμοποιημένο τον Φορολογικό Συντελεστή Εταιρικού Εισοδήματος. Με βάση αυτό το μέτρο αλλά και άλλα, όπως τα φορολογικά έσοδα και την αναλογία άμεσων – έμμεσων φόρων συγκρίνονται εδώ οι περιοχές της «Δυτικής» Ευρώπης, της «Ανατολικής» Ευρώπης και των Η.Π.Α.

Εξετάζονται εκτενέστερα οι χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης οι οποίες προσχώρησαν πιο πρόσφατα στην Ε.Ε. και είναι αυτές με τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και αυτές που κατηγορούνται για την ένταση του φορολογικού ανταγωνισμού, στην περιοχή της Ευρώπης τουλάχιστον.

Η βιβλιογραφία χωρίζεται σε όσους πιστεύουν πως οι αποφάσεις εγκατάστασης επενδυτικού/ επιχειρηματικού κεφαλαίου εξαρτώνται από τα φορολογικά κίνητρα και σε αυτούς που πιστεύουν πως σημαντικότερο ρόλο παίζει το θεσμικό, νομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον μιας χώρας.

Με βάση τη σύγκριση των δύο περιοχών γίνεται εμφανές ότι η «Δυτική» Ευρώπη ακολουθεί τα βήματα της «Ανατολικής» Ευρώπης στη μείωση του Φ.Σ.Ε.Ε. και στην αύξηση της αναλογίας των έμμεσων φόρων και των κοινωνικών εισφορών.

Abstract

In this paper we examine the issue of tax competition in the E.U. Tax competition between countries and regions is old, but in recent years has intensified. Multinational companies mainly, use this competition and the diversity of regulations containing the different tax systems in order to reduce or avoid their tax burden. Tax harmonization efforts has been made, but not to the extent that many countries would like.

There are several method and indicators to measure the phenomenon of tax competition. The simplest and most used is the Corporate Tax Rate. Based on this

measure as well as others, like tax revenues and the ratio of direct – indirect taxes, here are compared the regions of “Western” Europe, “Eastern” Europe and U.S.

We examine more extensive the countries of “Eastern” Europe which have joined E.U. recently and which have the lowest tax rates and have been accused for the intensity of tax competition, at least in the Europe region.

Literature is divided in those who believe that investment installation decisions depends on tax motives and in those who believe that constitutional, legal and business environment plays a more significant part.

Based on a comparison of the two areas, is evident that “Western” Europe follows the footsteps of “Eastern” Europe in reducing C.T.R. and increasing the proportion of indirect taxes and social contributions.

1 Εισαγωγή

Φιλοδοξία των αρχηγών της Ε.Ε. το 2000 ήταν να γίνει η Ε.Ε. η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο μέχρι το 2010. Από τις κυριότερες προτεραιότητες, προς την κατεύθυνση αυτήν, ήταν η αναμόρφωση των συστημάτων της εταιρικής φορολόγησης. Η μεγάλη ποικιλία, όμως των φορολογικών συστημάτων που επικρατούσε στον τομέα αυτό παρεμπόδιζε την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Το ίδιο έκαναν και τα υψηλά κόστη συμμόρφωσης, η διπλή φορολόγηση και οι κανόνες προστατευτισμού που επιβάλλονταν σε ορισμένα κράτη (Djurovic – Todorovic, 2002).

Έκτοτε, έχουν γίνει κάποια βήματα εναρμόνισης του φορολογικού πλαισίου στην Ε.Ε., όμως συνεχίζει να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση. Επιπλέον, η διεύρυνση και προσχώρηση των χωρών του πρώην ανατολικού μπλοκ ενίσχυσε τη διαφοροποίηση αυτή και μείωσε τη δυνατότητα εναρμόνισης, αφού οι χώρες αυτές βρίσκονται ακόμα σε διαδικασία μετάβασης και χρειάζονται ιδιαίτερους χειρισμούς και αντιμετώπιση.

Εφόσον ο στόχος του 2000 δεν πέτυχε, και από το 2008 είχαν αρχίσει να γίνονται εμφανή τα συμπτώματα της οικονομικής κρίσης στη Ευρώπη, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο, οι χώρες εντός και εκτός Ε.Ε. αναγκάστηκαν να εντείνουν τον ανταγωνισμό τους για την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων που θα βελτίωναν την οικονομική τους κατάσταση, θα μείωναν την ανεργία και θα βοηθούσαν στην συνέχιση της οικονομικής τους ανάπτυξης.

Η φορολογική επιβάρυνση που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις αποτελεί από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν τις προοπτικές μιας χώρας στον παγκόσμιο ανταγωνισμό για την απόκτηση μεριδίου αγοράς και εισερχόμενων ξένων επενδύσεων.

Όμως, η υιοθέτηση χαμηλών φορολογικών συντελεστών κεφαλαίου και άλλων ευνοϊκών φορολογικών πολιτικών από μία χώρα επηρεάζει και προκαλεί φορολογικές εξωτερικότερες και σε άλλες χώρες. Ειδικά όταν αυτές οι χώρες είναι μέλη μιας οικονομικής ένωσης, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, η αλληλεπίδραση είναι ακόμα μεγαλύτερη (Winner, 2005)

Σύμφωνα με τα μοντέλα φορολογικού ανταγωνισμού με διαφορές στο μέγεθος των χωρών, οι μεγαλύτερες χώρες έχουν υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές κεφαλαίου συγκριτικά με τις μικρές όταν το κεφάλαιο είναι κινητό σε όλες τις χώρες. Αντίθετα, αν το κεφάλαιο είναι ακίνητο, όλες οι χώρες ανεξάρτητα από το μέγεθος έχουν τον ίδιο φορολογικό συντελεστή. Δηλαδή, η κινητικότητα αυξάνει τις φορολογικές διαφορές.

Πολλοί ισχυρίζονται ότι το μέγεθος και οι συνέπειες του Φ.Α. δεν είναι τόσο μεγάλα όσο ακούγεται και πως, βάσει στοιχείων, τα φορολογικά έσοδα των χωρών της Ε.Ε. δεν έχουν μειωθεί κατά τη διάρκεια των ετών. Από την άλλη τα περισσότερα στοιχεία και μελέτες δείχνουν πως όντως υπήρξε μείωση των θεσμοθετημένων συντελεστών εταιρικής φορολόγησης και άλλων δεικτών που μετρούν τη φορολογική επιβάρυνση των εταιρειών. Τα ερευνητικά ερωτήματα που ανακύπτουν είναι εάν όντως υπάρχει ένταση του φορολογικού ανταγωνισμού, κατά πόσο αυτή επηρεάζει ή και βλάπτει τις χώρες που εμπλέκονται σε αυτόν, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους ο Φ.Α. εκδηλώνεται.

Προκειμένου να απαντήσω στα ερωτήματα αυτά εξετάζω για στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη Φ.Α., αναλύοντας πρόσφατες τάσεις δύο μέτρων: φορολογικών συντελεστών και φορολογικών εσόδων. Αρχικά εξετάζονται οι θεσμοθετημένοι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές και έπειτα τα φορολογικά έσοδα ανά κατηγορία φόρου (εταιρικού εισοδήματος, φυσικών προσώπων, εργασίας, κατανάλωσης) τα τελευταία χρόνια. Η εξεταζόμενη περίοδος είναι μικρότερη της δεκαετίας. Επιπλέον, εξετάζεται η δομή του φορολογικού συστήματος και η κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης η οποία αποτελεί σημαντικό στοιχείο του Φ.Α.

1.1 Σκοπός της Εργασίας

Σκοπός της εργασίας μου είναι να συγκρίνω τις περιοχές της «Δυτικής Ευρώπης», της «Ανατολικής Ευρώπης» και των «Η.Π.Α.» ως προς τα φορολογικά τους καθεστώτα και την επίδραση που έχουν αυτά στη θέση των περιοχών όσον αφορά τον φορολογικό ανταγωνισμό. Αυτό προσπαθώ να το επιτύχω παραθέτοντας συγκριτικά στοιχεία των φορολογικών συστημάτων, καθώς και κάνοντας βιβλιογραφική

ανασκόπηση επάνω στο θέμα και σε παρόμοιες συγκριτικές μελέτες που έχουν γίνει. Επικεντρώνομαι στην επίδραση της ένταξης των Ανατολικών, πρώην Σοβιετικών χωρών, στον φορολογικό ανταγωνισμό εντός Ε.Ε. Τέλος, εξετάζω ξεχωριστά ορισμένες χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ που έχουν προσχωρήσει στην Ε.Ε. Αυτές οι χώρες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της ριζικής και απότομης πολιτικής και φορολογικής αναμόρφωσης που υπέστησαν. Επιπλέον, αυτές οι χώρες, λόγω της αναμόρφωσης των φορολογικών τους συστημάτων διαδραματίζουν άμεσο ρόλο στην πορεία του φορολογικού ανταγωνισμού (τουλάχιστον εντός Ε.Ε.). Κάποιες από αυτές εξελίσσονται σε καθοριστικούς παράγοντες του Φ.Α., ενώ κάποιες άλλες δεν ακολούθησαν την «ανταγωνιστική» πορεία των φορολογικών συστημάτων των υπολοίπων πρώην ανατολικών χωρών. Παρουσιάζει ενδιαφέρον να δούμε τους λόγους που οδήγησε την καθεμία εκεί που βρίσκεται σήμερα, καθώς και τον μεταξύ τους ανταγωνισμό.

1.2 Προστιθέμενη Αξία της Εργασίας

Η εργασία εξετάζει τα πιο πρόσφατα στοιχεία και τάσεις και παρέχει συγκριτική ανάλυση των υπό εξέταση κρατών και φορολογικών συστημάτων. Επιπλέον, εξετάζει για την ύπαρξη ενός συνόλου επιδράσεων του Φ.Α., και όχι μόνο για μία. Παρέχει διαγραμματική απεικόνιση. Τέλος, συμπεριλαμβάνει τα βασικότερα συμπεράσματα μελετών της σχετικής βιβλιογραφίας

1.3 Δομή της Εργασίας

Στο κεφάλαιο 2 ορίζεται ο φορολογικός ανταγωνισμός, αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που μπορεί να έχει, τι θεωρείται επιβλαβής φορολογικός ανταγωνισμός, πως μπορούν να τον εκμεταλλευτούν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, καθώς και τρόπους αντιμετώπισης. Παρουσιάζονται τα νομικά βήματα που έχουν γίνει από την Ε.Ε. προς την κατεύθυνση της φορολογικής εναρμόνισης. Τέλος, αναφέρονται κάποιοι δείκτες φορολογικής προσπάθειας και φορολογικής ικανότητας.

Στο κεφάλαιο 3 γίνεται μια επισκόπηση των τριών, υπό μελέτη περιοχών. Παρουσιάζεται ένα γενικότερο προφίλ των περιοχών εστιάζοντας σε οικονομικά, φορολογικά και κοινωνικοπολιτικά χαρακτηριστικά.

Στο κεφάλαιο 4 αναφέρονται: ο σκοπός της εργασίας, τα ερευνητικά ερωτήματα που ανακύπτουν, τι επιδιώκεται από την συγκριτική ανάλυση. Επιπλέον, παραθέτονται άλλες παρόμοιες συγκριτικές μελέτες που έχουν γίνει.

Στο κεφάλαιο 5 αναφέρονται ο σκοπός της εργασίας, η χρονική περίοδος με την οποία ασχολείται, τα ερευνητικά ερωτήματα που ανακύπτουν και ποιες δυσκολίες υπάρχουν.

Στο κεφάλαιο 6 εξετάζονται στοιχεία των φορολογικών συστημάτων των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και συγκρίνονται εμπειρικά στοιχεία προκειμένου να βγουν συμπεράσματα για την ύπαρξη, την ένταση, την τάση και τις επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού αυτών των χωρών. Επικεντρώνομαι ξεχωριστά σε τρεις από αυτές τις χώρες: την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Σλοβακία.

Το κεφάλαιο 7 περιλαμβάνει συγκριτικές αναλύσεις των φορολογικών μοντέλων των τριών υπό εξέταση χωρών, μεταξύ των χωρών αυτών και της υπόλοιπης Ε.Ε., καθώς και του φορολογικού μοντέλου των Η.Π.Α. Η εργασία καταλήγει σε κάποια τελικά συμπεράσματα.

2 Φορολογικός Ανταγωνισμός

Ο όρος φορολογικός ανταγωνισμός αναφέρεται στις φορολογικές πολιτικές που εφαρμόζονται από μία χώρα, χρησιμοποιώντας κυρίως χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, εκπτώσεις, απαλλαγές, ακόμα και φορολογικές διαπραγματεύσεις, που στόχο έχουν να δημιουργήσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τη χώρα όσων αφορά την προσέλκυση κεφαλαίου και εργασίας ή την αποφυγή εξόδου αυτών των παραγωγικών πόρων. (Nandra, 2007)

Αλλιώς, φορολογικός ανταγωνισμός είναι «ο μη συνεργατικός καθορισμός φόρων από ανεξάρτητες κυβερνήσεις ο οποίος επηρεάζει την κατανομή μιας κινητής φορολογικής βάσης μεταξύ περιοχών». (Wilson και Wildasin, 2001)

Φορολογική βάση είναι η εκτιμημένη αξία περιουσιακών στοιχείων, επενδύσεων ή άλλων ροών εισοδήματος που υπόκεινται σε φορολογία. Οτιδήποτε φορολογείται έχει φορολογική βάση. Παραδείγματος χάρη η φορολογική βάση ενός σπιτιού είναι η αντικειμενική του αξία.

Η έννοια του φορολογικού ανταγωνισμού εισήχθη από τον Charles Tiebout (1956) και εκδηλώνεται συνήθως με τις παρακάτω μορφές:

1. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Α.Ξ.Ε.), οι οποίες αποτελούν επενδύσεις στην εγχώρια αγορά από επενδυτή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) του οποίου η έδρα βρίσκεται στην αγορά ξένης χώρας και θεωρούνται ολόενα και πιο απαραίτητες για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις χώρες της Ε.Ε.
2. Κινητό Οικονομικό Κεφάλαιο (επενδύσεις χαρτοφυλακίου), το οποίο κρίνεται χρήσιμο για την ενίσχυση των οικονομικών αγορών και τη δημιουργία ανταγωνιστικού αποτελέσματος στον τομέα παροχής οικονομικών υπηρεσιών.
3. Χρηματοοικονομικές ροές, στο εσωτερικό των εταιρειών, οι οποίες μπορούν να διοχετευτούν προς τη φορολογική δικαιοδοσία μέσω της προσέλκυσης των εταιρικών λειτουργιών που χρησιμοποιούνται για τη διεθνή μεταφορά κερδών.

Η αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να υπάρξει φορολογικός ανταγωνισμός είναι η δυνατότητα κινητικότητας κεφαλαίου και εργασίας. Η κινητικότητα του κεφαλαίου έχει ενταθεί με την πρόοδο της τεχνολογίας που επιτρέπει τη μετακίνηση κεφαλαίων από ήπειρο σε ήπειρο ηλεκτρονικά ή με τη χαλάρωση των συναλλαγματικών ελέγχων (Rohac, 2006)

2.1 Μέτρηση Φορολογικού Ανταγωνισμού

Προκειμένου να παρατηρήσουμε και να διαπιστώσουμε εάν πράγματι υπάρχει φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ κρατών θα πρέπει να προσδιορίσουμε τον τρόπο με τον οποίο τον μετράμε.

Ο παραδοσιακός τρόπος για να μετρήσουμε την επίδραση της εταιρικής φορολογίας είναι μέσω του κόστους του κεφαλαίου, δηλαδή του συντελεστή απόδοσης προ φόρων για ένα επενδυτικό έργο. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι θεσμοθετημένοι φορολογικοί συντελεστές και φορολογικές βάσεις. Το πιο απλό μέτρο εταιρικής φορολογικής επιβάρυνσης είναι ο νόμιμος συντελεστής εταιρικού εισοδήματος. Όμως το να συμπεράνουμε αβίαστα ότι οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές συνεπάγονται και χαμηλή φορολογική επιβάρυνση είναι λάθος. Το εισόδημα το οποίο τελικά φορολογείται είναι πολύ δύσκολο και περίπλοκο να υπολογιστεί αφού μπορεί να ισχύουν επιχορηγήσεις επενδύσεων, εκπτώσεις συνταξιοδοτικών εισφορών, δαπάνες οι οποίες εκπίπτουν κτλ.

Στη βιβλιογραφία έχουν αναπτυχθεί ,κυρίως, δύο προσεγγίσεις. Ο υπολογισμός πραγματικών μέτρων τα οποία υπολογίζουν τη φορολογική επιβάρυνση με βάση φορολογικούς κώδικες και συντελεστές και ο υπολογισμός πραγματικών φορολογικών συντελεστών χρησιμοποιώντας στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις καταβολές φόρων. Η πρώτη προσέγγιση είναι αυτή που χρησιμοποιείται περισσότερο και εκτιμά τη φορολογική επιβάρυνση με έμμεσο τρόπο, αναλύοντας το νομικό φορολογικό πλαίσιο. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει τη χρήση των θεσπισμένων συντελεστών, των εθνικών φορολογικών κωδικών καθώς και υποθετικών μικροοικονομικών πραγματικών συντελεστών για υποθετικές επιχειρήσεις και υποθετικά επενδυτικά έργα (Schratzenstaller, 2005)

Ο υπολογισμός του «πραγματικού φορολογικού συντελεστή» ποικίλει και στοχεύει στο να προσαρμόσει έναν ονομαστικό συντελεστή έτσι ώστε να έχει μεγαλύτερη σημασία. Μπορεί να συμπεριλαμβάνει οικονομετρικά αποτελέσματα ή υποθέσεις πάνω σε πραγματικά δεδομένα, όμως μπορεί και να βασίζεται εξ' ολοκλήρου σε υποθέσεις και προσομοιώσεις. Μπορεί να υπολογιστεί χρησιμοποιώντας οικονομικά στοιχεία από τις καταστάσεις των εταιρειών(μικροοικονομική προσέγγιση) ή στοιχεία από τις καταστάσεις του κράτους(μακροοικονομική προσέγγιση) (Madies, Schnyder, Wasmer, 2006)

Ο θεσπισμένος φορολογικός συντελεστής παρακολουθείται και καταγράφεται πιο άμεσα και άρα γίνεται πιο άμεσα αντιληπτός από τον κόσμο. Ο «πραγματικός φορολογικός συντελεστής» λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τον ονομαστικό συντελεστή αλλά και την πραγματική φορολογική βάση (Madies κ.α., 2006)

Οι King & Fullerton (1984) χρησιμοποίησαν τη μέθοδο μιας υποθετικής μελλοντικής επένδυσης που αναλύει τα κίνητρα της επιλογής νέων επενδύσεων από τις επιχειρήσεις. Το κίνητρο για επένδυση μετρήθηκε με τον «οριακό πραγματικό φορολογικό συντελεστή» ο οποίος αντιπροσωπεύει τη διαφορά των ποσοστών απόδοσης πριν από τους φόρους και μετά φόρων.

Οι Devereux, Griffith & Klemm (2002) υποστηρίζουν ότι για να συνοψιστεί η συνολική επίδραση του φορολογικού συντελεστή σε συνδυασμό με την φορολογική βάση, η πιο συνηθισμένη προσέγγιση είναι αυτή της ανάλυσης μιας υποθετικής επένδυσης η οποία βρίσκεται στο νεκρό σημείο παραγωγής (στο σημείο όπου τα έσοδα μόλις καλύπτουν όλα τα κόστη), δηλαδή την ανάλυση μιας οριακής επένδυσης. Σε αυτή την περίπτωση, η ποσοστιαία διαφορά μεταξύ του συντελεστή απόδοσης προ φόρων και του συντελεστή απόδοσης μετά φόρων ονομάζεται Πραγματικός Οριακός Φορολογικός Συντελεστής(Effective Marginal Tax Rate).

Ο Π.Ο.Φ.Σ. καθορίζει τα κίνητρα μεταξύ οριακών επενδύσεων και όχι μεταξύ κερδοφόρων επενδύσεων. Η επίδραση της φορολογίας στην επιλογή μεταξύ τέτοιων επενδύσεων εξαρτάται κυρίως από την αναλογία των συνολικών κερδών που πληρώνονται για φόρους. Αυτή η αναλογία καθορίζει τον Μέσο Πραγματικό Φορολογικό Συντελεστή(Average Marginal Tax Rate). Εάν μία εταιρία έχει να διαλέξει μεταξύ δύο επενδυτικών έργων, όπου το ένα έχει υψηλά κέρδη προ φόρων

αλλά επίσης και υψηλό Μ.Π.Φ.Σ., τότε η φορολογία μπορεί να την κάνει να επιλέξει το άλλο επενδυτικό έργο (Rohac, 2006)

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε από τους Mendoza, Razin & Tesar (1994) βασίστηκε σε μακροοικονομικά δεδομένα (οπισθοδρομική προσέγγιση). Αυτή η μέθοδος είναι εύχρηστη αφού διευκολύνει τους υπολογισμούς για ένα ευρύ φάσμα φορολογικών συστημάτων και τις συγκρίσεις μεταξύ χωρών. Χρησιμοποίησαν το λόγο των φόρων εισοδήματος που καταβάλλουν οι εταιρείες ως προς το ΑΕΠ ή ως προς τα συνολικά εταιρικά φορολογικά έσοδα, ή ως προς το ακαθάριστο εταιρικό λειτουργικό πλεόνασμα (Cassette και Paty, 2008)

2.2 Μειονεκτήματα

Ο φορολογικός ανταγωνισμός έχει κατηγορηθεί πως μειώνει τα έσοδα του δημοσιονομικού προϋπολογισμού και κατ' επέκταση τις δημόσιες παροχές. Όπως αναφέρει ο Mitu E. Narcis (2009) ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι ένα όπλο με δύο λεπίδες, ένα μπούμερανγκ που στρέφεται εναντίον του κράτους το οποίο προσπαθεί να προσελκύσει κεφάλαιο μέσω μειωμένων φορολογικών συντελεστών. Οι επενδυτές που σήμερα επικροτούν τις φορολογικές διευκολύνσεις, αύριο θα φύγουν αφού δεν θα υπάρχει εργατικό δυναμικό εκπαιδευμένο στα πρότυπα που επιβάλλονται από το επίπεδο της φορολογικής ανάπτυξης. Μία μικρή φορολογία σημαίνει λιγότερα χρήματα για εκπαίδευση, πρωτοβάθμια ιατρική περίθαλψη, υποδομές, για αποκατάσταση και διατήρηση ενός ταμείου ανθρώπινων πόρων σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Παρ' όλα αυτά ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να ωφελήσει μία χώρα. Η χαμηλή φορολογία μπορεί να τονώσει την οικονομία της και κάτω από κατάλληλες συνθήκες να βελτιώσει τα οικονομικά του προϋπολογισμού της.

Εξαιτίας του ανταγωνισμού το φορολογικό βάρος θα μετατοπιστεί από το, υψηλής κινητικότητας, κεφάλαιο στους χαμηλής κινητικότητας παραγωγικούς παράγοντες όπως η εργασία. Αυτό θα αυξήσει το κόστος εργασίας και θα εμποδίσει τη μείωση της ανεργίας, ιδίως στη Δυτική Ευρώπη. Για το λόγο αυτό, η εναρμόνιση ,τουλάχιστον όσων αφορά τους έμμεσους φόρους, κρίνεται απαραίτητη (Nandra, 2007). Όπως έχει πει ο Reuven (2000), η αντίδραση των σύγχρονων κρατών

ευημερίας στον φορολογικό ανταγωνισμό θα είναι η μετατόπιση της φορολογικής επιβάρυνσης στους λιγότερο κινητικούς παραγωγικούς συντελεστές, και αργότερα, μόλις η επιπλέον επιβάρυνση της εργασίας γίνει πολιτικά και οικονομικά ανέφικτη, η αποκοπή του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας.

Λόγω των χαμηλών φορολογικών συντελεστών (αγώνας δρόμου προς τον πάτο) και της πιθανής χαμηλής συνεισφοράς των φόρων κεφαλαιακού εισοδήματος στη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών θα υπάρχει η τάση για παραγωγή δημοσίων αγαθών κάτω από το αποτελεσματικό επίπεδο (όπου οριακό όφελος = οριακό κόστος) (Oates, 1972).

Ο φορολογικός ανταγωνισμός θεωρείται επίσης παράγοντας διάβρωσης της φορολογικής βάσης σε πολλές χώρες, αλλά κυρίως στα παλαιά μέλη της Ε.Ε., από όπου διαφεύγουν οι κινητοί παραγωγικοί συντελεστές σε χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, όπως τα νεότερα μέλη (Nandra, 2007). Όπως αναφέρει ο Peggy Musgrave, το κεφάλαιο και οι άλλοι πόροι θα εισρεύσουν σε περιοχές όπου οι φόροι είναι χαμηλότεροι στρεβλώνοντας έτσι την φορολογική κατανομή της χρήσης των παραγωγικών παραγόντων, χειροτερεύοντας έτσι την αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα (Musgrave, 1991).

Συνέπεια όλων των παραπάνω θα είναι η μείωση της κοινωνικής ευημερίας.

Η εξέλιξη του φορολογικού ανταγωνισμού σε αθέμιτο με μεθόδους διακριτικής μεταχείρισης και επιβλαβείς επιπτώσεις. Αυτή η πλευρά του φαινομένου ονομάζεται επιβλαβής φορολογικός ανταγωνισμός και μπορεί να περιλαμβάνει άνιση μεταχείριση μεταξύ εγχώριων και ξένων επενδυτών και εταιρειών (ring fencing), ευνοϊκή μεταχείριση σε εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, χαμηλότερη φορολόγηση για εισοδήματα από χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και γενικότερα άνιση φορολογική επιβάρυνση μεταξύ διαφορετικών μορφών επιχειρήσεων.

Η μείωση συγκεκριμένων άμεσων φόρων που συνεπάγεται ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ κρατών για την προσέλκυση επενδύσεων μπορεί να επιφέρει αύξηση των φόρων κατανάλωσης (έμμεσων φόρων), με σκοπό την αντιστάθμιση της απώλειας των εσόδων από τους μειωμένους άμεσους φορολογικούς συντελεστές. Έτσι όμως πλήττονται τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα. Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της περίπτωσης όμως δεν είναι ξεκάθαρο αφού η υψηλή

επενδυτική δραστηριότητα οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης και άρα αύξηση εισοδήματος και για τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα.

2.3 Η Καμπύλη και το Αποτέλεσμα Laffer

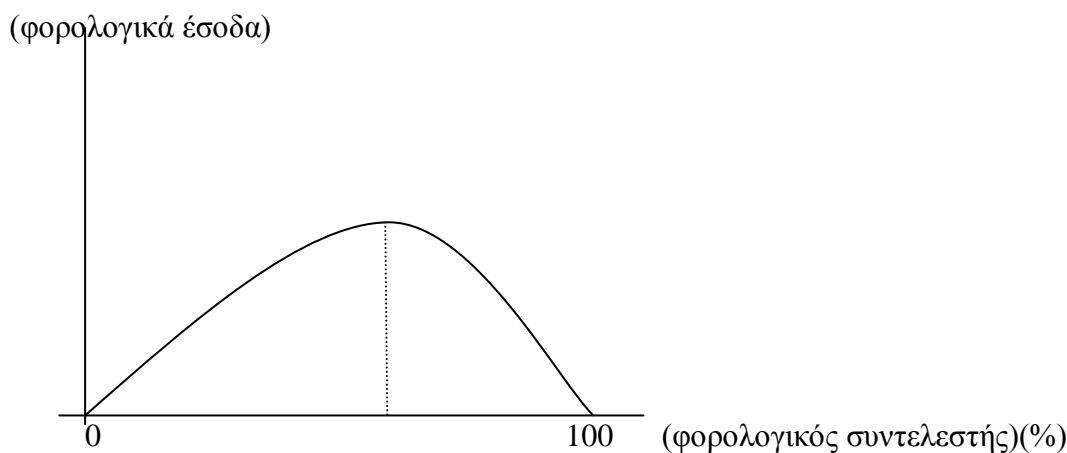
Η καμπύλη Laffer αντιπροσωπεύει τη σχέση μεταξύ φορολογικών συντελεστών και κρατικών εσόδων. Αντανακλά την έννοια της φορολογικής ελαστικότητας ως προς τα φορολογικά έσοδα.

Οι υποθέσεις είναι ότι τα φορολογικά έσοδα δεν πρόκειται να αυξηθούν με φορολογικό συντελεστή 0% αλλά ούτε και με φορολογικό συντελεστή 100%.

Η καμπύλη ξεκινά από επίπεδο συντελεστή 0% όπου τα έσοδα είναι 0, φτάνει σε ένα μέγιστο επίπεδο εσόδων με ενδιάμεσο συντελεστή, και ξαναπέφτει στο 0 με συντελεστή 100%.

Σχήμα 1

Καμπύλη Laffer

Το αποτέλεσμα Laffer σημαίνει ότι αυξάνοντας τους φορολογικούς συντελεστές πέρα από ένα σημείο, αυτοί θα γίνουν αντιπαραγωγικοί για την είσπραξη περαιτέρω εσόδων.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Laffer, οι αλλαγές στους φορολογικούς συντελεστές επηρεάζουν τα δημόσια έσοδα με δύο τρόπους: τον «άμεσο» ή «αριθμητικό αποτέλεσμα» και τον «μακροπρόθεσμο» ή «οικονομικό αποτέλεσμα».

«Αριθμητικό αποτέλεσμα»: Κάθε δολάριο σε φορολογικές περικοπές μεταφράζεται σε 1 δολάριο λιγότερο δημόσια έσοδα.

«Οικονομικό αποτέλεσμα»: Χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές αυξάνουν το διαθέσιμο εισόδημα των φορολογουμένων οι οποίοι το χρησιμοποιούν για κατανάλωση. Αυτό δημιουργεί περισσότερη επιχειρηματική δραστηριότητα προκειμένου να ανταποκριθούν στη ζήτηση των καταναλωτών. Έπειτα, οι επιχειρήσεις προσλαμβάνουν εργαζομένους οι οποίοι χρησιμοποιούν και αυτοί με τη σειρά τους το διαθέσιμο εισόδημα για κατανάλωση. Αυτό τονώνει την οικονομία και δημιουργεί μεγαλύτερη φορολογική βάση, η οποία τελικά αντισταθμίζει την αρχική απώλεια κρατικών εσόδων από τη μείωση των φορολογικών συντελεστών (Laffer, 2004)

2.4 Πλεονεκτήματα

Χρησιμεύει ως έλεγχος στην εξουσία. Το δικαίωμα της επιλογής των επενδυτών να διαλέξουν μεταξύ φορολογικών συστημάτων και άρα μεταξύ δικαιοδοσιών μειώνει την πιθανότητα εκμετάλλευσης από ένα κράτος. Ο έλεγχος παρ' όλα αυτά είναι περιορισμένος διότι οι οικονομικές μονάδες έχουν τη δυνατότητα μετακίνησης από το ένα κράτος στο άλλο, δεν μπορούν όμως να μην κατοικούν πουθενά. Επιπλέον, δυνατότητα μετακίνησης έχουν μόνο οι ιδιοκτήτες κινητού κεφαλαίου, ενώ π.χ. οι παραγωγικές μονάδες με εργαζομένους είναι δύσκολο να μετακινηθούν (Gerken κ.α., 2001).

Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να τονώσει την δημοσιονομική αποτελεσματικότητα, δεδομένου ότι οι πόροι του προϋπολογισμού μειώνονται και έτσι καθίσταται απαραίτητη η ορθολογική διαχείριση τους και η μείωση της σπατάλης τους (Mitu, 2009). Σύμφωνα με δήλωση του ΟΟΣΑ, «η δυνατότητα επιλογής της τοποθεσίας οικονομικής δραστηριότητας αντισταθμίζει τις ατέλειες στην κατάρτιση του κυβερνητικού προϋπολογισμού περιορίζοντας της τάση για υπερβολική δαπάνη και υπερφορολόγηση». Αυτό το επιχείρημα όμως ευσταθεί μόνο

στην περίπτωση που το κράτος λειτουργεί με κύριο σκοπό τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας.

Επιπλέον ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να αυξήσει την οικονομική δραστηριότητα ανακουφίζοντας τις επενδύσεις από το φορολογικό βάρος που τις αποθαρρύνει μειώνοντας τις αποταμιεύσεις και την πηγή διαθέσιμων επενδυτικών κεφαλαίων γενικότερα. (Teacher (2005 αναφέρεται στο Mitu (2009)). Μία μελέτη υπό την αιγίδα του Ο.Ο.Σ.Α. έχει εκτιμήσει πως για κάθε 10% μείωση φορολογικού συντελεστή, η οικονομία μιας χώρας αναπτύσσεται κατά 0,5% γρηγορότερα. Και εδώ όμως, ενώ αυτό ισχύει σίγουρα για τους αρχικά υψηλούς συντελεστές που επιδέχονται μείωση, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε το ίδιο κ για τους πολύ χαμηλούς.

Λειτουργεί ως «διαδικασία ανακάλυψης». Η ποικιλία φορολογικών συστημάτων και η δυνατότητα των επενδυτών να επιλέγουν μεταξύ αυτών υποτίθεται ότι δημιουργεί διαρκώς καινούριους κανονισμούς οι οποίοι μπορούν να δοκιμάζονται άμεσα (Gerken κ.α., 2001)

Λειτουργεί ως μηχανισμός κινήτρων όσων αφορά την προσφορά δημοσίων υπηρεσιών. Οδηγεί σε δομές κινήτρων που ευνοούν τη ζήτηση (Gerken κ.α., 2001)

Υπό προϋποθέσεις (τέλεια κινητικότητα παραγόντων, τέλεια πληροφόρηση του κράτους), ο φορολογικός ανταγωνισμός δεν μπορεί να είναι επιζήμιος. Εάν το φορολογικό σύστημα είναι βέλτιστο οι παραγωγικοί συντελεστές δεν έχουν λόγο να μετακινηθούν, είτε οι παραγωγικοί συντελεστές μετακινούνται υποδεικνύοντας ότι το φορολογικό σύστημα δεν είναι βέλτιστο.

2.5 Επιβλαβής Φορολογικός Ανταγωνισμός

Ο ΟΟΣΑ στην αναφορά του περί φορολογικού ανταγωνισμού (2000) διαχώρισε τις πρακτικές επιβλαβούς φορολογικού ανταγωνισμού σε δύο κατηγορίες:

- Ευνοϊκά φορολογικά καθεστάτα σε κράτη μέλη του ΟΟΣΑ, και
- Πρακτικές που εφαρμόζονται σε κράτη εκτός ΟΟΣΑ (φορολογικοί παράδεισοι)

Τα κοινά χαρακτηριστικά των δύο κατηγοριών είναι: πολύ χαμηλοί εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές, έλλειψη διαφάνειας και έλλειψη ανταλλαγής πληροφοριών.

Για να ονομαστεί ένα μέρος φορολογικός παράδεισος ο ΟΟΣΑ έθεσε το κριτήριο των μη σημαντικών δραστηριοτήτων από τη μεριά των εταιριών που ιδρύονταν εκεί. Όμως, αργότερα καταργήθηκε διότι ήταν πολύ δύσκολο να ερμηνευτεί πρακτικά (Rohac, 2006)

Μία λίστα των φορολογικών παραδείσων κατηγοριοποιημένοι ως προς τη γεωγραφική τους τοποθεσία από τον J.G. Gravelle (2013) είναι η ακόλουθη:

Καραϊβική/Δυτικές Ινδίες: Ανγκουίλα, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Αρούμπα, Μπαχάμες, Μπαρμπέιντους, Βρετανικές Παρθένες Νήσοι, Νησιά Κέιμαν, Κοινοπολιτεία της Δομινίκας, Γρενάδα, Μονσεράτ, Ολλανδικές Αντίλλες, Σέντ Κιτς και Νέβις, Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Νήσοι Τερκς και Κάικος, Αμερικανικές Παρθένες Νήσοι.

Κεντρική Αμερική: Μπελίζ, Κόστα Ρίκα, Παναμάς

Ακτή Ανατολικής Ασίας: Χόνγκ Κόνγκ, Μακάο, Σιγκαπούρη

Ευρώπη/Μεσόγειος: Ανδόρα, Νήσοι Channel (Guernsey & Jersey), Κύπρος, Γιβραλτάρ, η Νάσος Μαν, Ιρλανδία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μονακό, Σαν Μαρίνο, Ελβετία

Ινδικός Ωκεανός: Μαλδίβες, Μαυρίκιος, Σεϋχέλλες

Μέση Ανατολή: Μπαχρέιν, Μαυρίκιος, Λίβανος

Βόρειος Ατλαντικός: Βερμούδες

Ειρηνικός, Νότιος Ειρηνικός: Νησιά Κουκ, Νησιά Μάρσαλ, Σαμόα, Ναούρου, Τόνγκα, Βανουάτου

Δυτική Αφρική: Λιβερία

Όπως υποστηρίζει ο καθηγητής Reuven Avi-Yonah, η δημιουργία φορολογικών παραδείσων επιτρέπει σε μεγάλες ποσότητες κεφαλαίων να μη φορολογούνται, στερώντας έσοδα από τις ανεπτυγμένες αλλά και τις αναπτυσσόμενες χώρες αναγκάζοντας τις να υιοθετήσουν μορφές φορολόγησης λιγότερο προοδευτικές από ότι υπαγορεύει η αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης. Επιπλέον, επισημαίνει ότι το κύριο βάρος της απώλειας κοινωνικών εσόδων θα επωμιστούν τα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης, εφόσον ήδη βρίσκονται σε αβέβαιη τροχιά λόγω γήρανσης του πληθυσμού.

Ο ίδιος προτείνει την συντονισμένη επιβολή των φόρων παρακράτησης στην πηγή των διεθνών επενδυτικών χαρτοφυλακίων, με στόχο την εξασφάλιση ότι όλα τα έσοδα θα μπορούν να φορολογούνται στην έδρα του επενδυτή.

Οι περισσότερες ηγετικές χώρες παγκοσμίως έχουν συμφωνήσει για την ανάληψη δράσης κατά των πρακτικών επιβλαβούς φορολογικού ανταγωνισμού των φορολογικών παραδείσων. Μετά από μία δεκαετία χαλαρής πίεσης για μεγαλύτερη διαφάνεια από ομάδες χωρών όπως ο ΟΟΣΑ και τις G20, το 2009 αναλήφθηκε πιο εντατική δράση, με τον πρόεδρο των ΗΠΑ να θέτει το ζήτημα υψηλά στην πολιτική ατζέντα. Αποτέλεσμα ήταν αρκετοί φορολογικοί παράδεισοι όπως το Λιχτενστάιν, η Αυστρία, το Χονγκ Κονγκ, το Λουξεμβούργο, η Σιγκαπούρη, η Ελβετία και άλλες χώρες να συμφωνήσουν στην υιοθέτηση των κανονισμών διαφάνειας και ανταλλαγής πληροφοριών του ΟΟΣΑ (ACCA Policy Paper).

Το εάν υφίσταται ή όχι επιβλαβής φορολογικός ανταγωνισμός έχει υπάρξει αντικείμενο συζητήσεων και διαφωνίας.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός αποδεικνύεται όντως επιβλαβής στα σύγχρονα κράτη ευημερίας, εάν λάβουμε ως πραγματικότητα την υπόθεση ότι οι κυβερνήσεις αυτών των χωρών συμπεριφέρονται ως παράγοντες μεγιστοποίησης της κοινωνικής ευημερίας.

Όμως, αυτή η υπόθεση είναι μακριά από την πραγματικότητα. Οι περισσότερες δραστηριότητες των κυβερνήσεων δεν έχουν να κάνουν με την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, ενώ οι κρατικές δαπάνες συνεχώς αυξάνονται ως αποτέλεσμα της κακής κρατικής λειτουργίας. Η ανεπαρκής πληροφόρηση των ψηφοφόρων, η

συνεχής εναλλαγή κυβερνήσεων και άλλοι λόγοι έχουν συντελέσει στο να εξελίσσονται τα σημερινά δημοκρατικά κράτη σε κράτη Λεβιάθαν (Rohac D., 2006).

Οι Besley & Smart (2001) μοντελοποίησαν τον φορολογικό ανταγωνισμό εκφράζοντας τον ως αύξηση του οριακού κόστους των δημοσίων αγαθών. Παρουσιάζεται μία πολιτική διαδικασία όπου οι ψηφοφόροι έχουν ατελή πληροφόρηση και έτσι δεν μπορούν να διαχωρίσουν τους «κακούς» (αυτοί που ενδιαφέρονται για τη μεγιστοποίηση των δικών τους στόχων) από τους «καλούς» (αυτοί που ενδιαφέρονται για τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας) πολιτικούς. Συμπεραίνουν πως εάν ο φορολογικός ανταγωνισμός βοηθήσει τους ψηφοφόρους να αναγνωρίζουν τους «κακούς» πολιτικούς τότε αυξάνεται η κοινωνική ευημερία. Ωστόσο, εάν υπάρχουν άλλα μέσα για να πειθαρχηθούν οι «κακοί» πολιτικοί και οι «κακές» πρακτικές, τότε ο φορολογικός ανταγωνισμός θεωρητικά μειώνει την κοινωνική ευημερία.

2.6 Νομοθετικό Πλαίσιο στην Ε.Ε. & Προσπάθειες Εναρμόνισης

Τα φορολογικά συστήματα των κρατών-μελών δημιουργούνται από το κάθε κράτος ξεχωριστά έτσι ώστε το σύστημα αυτό να ανταποκρίνεται στις εκάστοτε ανάγκες και ιδιαιτερότητες του. Παρ' όλα αυτά η Ε.Ε. έχει θεσπίσει κάποιες βασικές αρχές έτσι ώστε να αποφεύγεται η παρεμπόδιση της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, κεφαλαίου, εργαζομένων, υπηρεσιών, η επιλεκτική μεταχείριση με ευνοϊκούς όρους (αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης) καθώς και άλλες πρακτικές αθέμιτου και επιβλαβούς ανταγωνισμού.

2.6.1 Άμεσοι Φόροι

Έχει διαπιστωθεί ότι οι διαφορές στη νομοθεσία των άμεσων φόρων, κατά βάση, δεν επηρεάζουν τη λειτουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και για το λόγο αυτό έχει θεσπιστεί μόνο ένας μικρός αριθμός νομοθετικών πράξεων, επιτρέποντας στα κράτη μέλη να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους σε αυτό τον τομέα. (Podolinsky και Valis, 2004)

Στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων έχουν θεσπιστεί τρεις οδηγίες μέχρι τώρα:

1. Η πρώτη διασφαλίζει ότι οι διασυνοριακές πληρωμές μερισμάτων μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου ομίλου οι οποίες είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικές χώρες, δεν υπόκεινται σε διπλή φορολόγηση. Η οδηγία αυτή περιλαμβάνει την επικαιροποίηση της λίστας των επιχειρήσεων που αφορά η οδηγία, τη χαλάρωση των όρων για την απαλλαγή μερισμάτων από παρακρατήσεις φόρου και τον περιορισμό της διπλής φορολόγησης των θυγατρικών εταιριών. Η λίστα περιλαμβάνει συνεταιρισμούς, εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων, ορισμένες μη κεφαλαιουχικές, τράπεζες καταθέσεων, ενώσεις με εμπορικές δραστηριότητες. Πριν το 2005, προκειμένου να υπάρξει απαλλαγή των μερισμάτων της θυγατρικής θα έπρεπε το 25% των μετοχών να ανήκουν στην θυγατρική. Σταδιακά αυτό το ποσοστό μειώθηκε και από τον Ιανουάριο του 2009 είναι 10%. Τα κράτη δεν θα πρέπει να καταλογίζουν στη μητρική εταιρεία οποιονδήποτε φόρο σε κέρδη που έχουν προκύψει από τις θυγατρικές της.
2. Η δεύτερη οδηγία, περί συγχωνεύσεων, στοχεύει στην άρση φορολογικών εμποδίων στις διασυνοριακές εταιρικές αναδιοργανώσεις, όπως συγχωνεύσεις, διασπάσεις, μεταφορά στοιχείων ενεργητικού και ανταλλαγές μετοχών. Υπάρχει συγκεκριμένη λίστα νομικών μορφών για τις οποίες ισχύει αυτή η οδηγία. Στην περίπτωση των συγχωνεύσεων και διασπάσεων μία διαβιβάζουσα εταιρεία μεταφέρει στοιχεία ενεργητικού ή παθητικού σε άλλη ή άλλες εταιρείες. Η οδηγία για τις συγχωνεύσεις προβλέπει την αναβολή των φόρων που θα μπορούσε να χρεωθεί στην διαφορά της πραγματικής αξίας των μεταφερόμενων στοιχείων και στην αξία τους για φορολογικούς σκοπούς. Η οδηγία καλύπτει επίσης τριγωνικές περιπτώσεις όπου η συναλλαγή περιλαμβάνει μόνιμη εγκατάσταση της εισφέρουσας εταιρείας η οποία βρίσκεται σε διαφορετικό κράτος-μέλος. Η ανταλλαγή μετοχών λαμβάνει χώρα όταν κάποια εταιρεία αποκτά πλειοψηφική συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο της απορροφούμενης εταιρείας. Σε αντάλλαγμα, μεταφέρει δικές της μετοχές στους μετόχους της αποκτημένης εταιρείας. Σε αυτές τις συναλλαγές η οδηγία προβλέπει αναβολή του φόρου που θα επιβάλλονταν στα κεφαλαιακά κέρδη των μετόχων της εισφέρουσας ή αποκτημένης εταιρείας

από τη μεταφορά μετοχών. Η λίστα των εταιρειών που καλύπτονται περιέχει οντότητες που υπόκεινται σε εταιρικό φόρο στα κράτη-μέλη κατοικίας τους.

3. Τρίτη είναι η οδηγία για τη φορολόγηση τόκων και δικαιωμάτων. Προβλέπει την κατάργηση της διπλής φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων εταιρειών εγκατεστημένων σε διαφορετικές χώρες της Ε.Ε. απαλλάσσοντας τις εταιρείες από την φορολογία στο κράτος παρακράτησης στην πηγή.

(http://europa.eu/index_el.htm)

Και οι τρεις παραπάνω οδηγίες αφορούν την «Ευρωπαϊκή Εταιρεία» (S.E.) και την «Ευρωπαϊκή Συνεταιρική Εταιρία», μορφές εταιριών που εισήγαγε η Ευρωπαϊκή Ένωση για εταιρίες που έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο.

Όσον αφορά τις τιμές μεταβίβασης, το Συνέδριο Διαιτησίας της Ε.Ε. έχει θεσπίσει μια διαδικασία για την επίλυση διαφορών όπου λαμβάνει χώρα διπλή φορολόγηση μεταξύ επιχειρήσεων που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη-μέλη λόγω προσαρμογής προς τα πάνω των κερδών της μίας από αυτές. Η σύμβαση της Διαιτησίας προβλέπει κατάργηση της διπλής φορολόγησης μέσω συμφωνίας των συμβαλλομένων κρατών-μελών, με τη γνωμοδότηση, εφόσον απαιτείται, ενός ανεξάρτητου συμβουλευτικού οργάνου.

2.6.2 Έμμεσοι Φόροι

Όπως επεσήμαναν οι Podolinsky & Valis (2004) στον τομέα των έμμεσων φόρων ήταν απαραίτητο να αναληφθεί πιο ουσιαστική εναρμόνιση από ότι στον τομέα των άμεσων. Διαφορετικά, οι διαφορετικές ρυθμίσεις στη φορολογία των έμμεσων φόρων θα είχαν παραμορφώσει τη λειτουργία της αγοράς της Ε.Ε. μέσα από τις επιδράσεις των τιμών παραγωγής.

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας έχει εισαχθεί παγκοσμίως μέσω της Ε.Ε. αντικαθιστώντας την ποικιλία φόρου εργασιών που εφαρμοζόταν από τα κράτη μέλη. Η σωρευτική επίδραση αυτού του φόρου θα είχε δημιουργήσει εμπόδια στο διεθνές εμπόριο επηρεάζοντας την ελεύθερη διακίνηση αγαθών. Το πλεονέκτημα του Φ.Π.Α. είναι η ορατότητα του φορολογικού περιεχομένου σε κάθε επίπεδο παραγωγής και αλυσίδας διανομής. Ο Φ.Π.Α. εφαρμόζεται άμεσα κατ'αναλογία με την τιμή των

αγαθών και των υπηρεσιών σε κάθε στάδιο παραγωγής και πώλησης της προστιθέμενης αξίας που δημιουργείται. (Podolinsky και Valis, 2004)

Με την 5^η οδηγία του 6^{ου} συμβουλίου της 17 Μαΐου 1977 περί εναρμόνισης σε σχέση με τους φόρους κύκλου εργασιών καθορίζει τα υποκείμενα στον Φ.Π.Α. πρόσωπα, τις υποκείμενες δραστηριότητες, τον τόπο φορολόγησης, τη γενεσιουργό αιτία, το απαιτητό του φόρου, τη φορολογική βάση, βασικές φοροαπαλλαγές, όρους για το δικαίωμα έκπτωσης του φόρου κ.λπ.

Η 6^η οδηγία προβλέπει δύο θεμελιώδεις αρχές σχετικά με την εφαρμογή των φορολογικών συντελεστών. Πρώτον, τα εισαγόμενα αγαθά θα πρέπει να υπόκεινται στον ίδιο συντελεστή που υπόκεινται τα αγαθά μέσα στο κράτος. Δεύτερον, το ύψος του επιβαλλόμενου στην παραγωγή φορολογικού συντελεστή πρέπει να τέτοιο ώστε να καλύπτει τις φορολογικές εκπτώσεις των εισροών.

Επίσης, σύμφωνα με την 6^η οδηγία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόσουν ένα ελάχιστο φορολογικό συντελεστή 15%. Ταυτόχρονα μπορούν να εφαρμόσουν ένα ή δύο μειωμένους συντελεστές, τουλάχιστον 5%. Κάτω του 5% επιτρέπονται προσωρινά. Το προτεινόμενο υψηλότερο επίπεδο είναι 25%.

2.6.3 Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιριών (Κ.Ε.Β.Φ.Ε.)

Στις 19 Απριλίου 2012 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιριών (ΚΕΒΦΕ). Η συγκεκριμένη οδηγία είναι προαιρετική, δεν περιλαμβάνει την επιβολή φορολογικών συντελεστών και σκοπός της είναι να συνοδεύσει τα υφιστάμενα εθνικά συστήματα φορολογίας των εταιριών.

Σύμφωνα με αυτή την οδηγία ο μαθηματικός τύπος για τον επιμερισμό της ενοποιημένης φορολογικής βάσης θα πρέπει να περιλαμβάνει τρεις εξίσου σταθμισμένους συντελεστές: εργασία, στοιχεία ενεργητικού, πωλήσεις. Ο συντελεστής εργασία θα πρέπει να υπολογίζεται με βάση τις δαπάνες μισθοδοσίας και τον αριθμό των εργαζομένων (εξ ημισείας). Ο συντελεστής των στοιχείων ενεργητικού θα πρέπει να αποτελείται από όλα τα πάγια υλικά στοιχεία ενεργητικού. Τα άυλα και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού θα πρέπει να

αποκλείονται από τον μαθηματικό τύπο λόγω του μεταβλητού τους χαρακτήρα και των κινδύνων καταστρατήγησης του συστήματος. Ως εξαίρεση στη γενική αρχή, όταν το αποτέλεσμα του επιμερισμού δεν αντιπροσωπεύει δίκαια την έκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, μια ρήτρα διασφάλισης προβλέπει εναλλακτική μέθοδο. Οι συντελεστές εργασίας και στοιχείων ενεργητικού θα πρέπει να σταθμίζονται με 45%, ενώ ο συντελεστής πωλήσεων πρέπει να έχει βαρύτητα 10%. Η χρήση των συντελεστών αυτών δίνει την κατάλληλη βαρύτητα στα συμφέροντα του κράτους μέλους καταγωγής. Οι εκπίπτουσες δαπάνες θα συμπεριλαμβάνουν το κόστος των πωλήσεων και όλα τα έξοδα χωρίς φόρο προστιθέμενης αξίας εφόσον μπορεί να εκπέσει, στα οποία υποβάλλεται η φορολογούμενη εταιρία για την απόκτηση εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης και των εξόδων άντλησης ιδίων κεφαλαίων ή σύναψης δανείων. Οι επαναλαμβανόμενες δαπάνες που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και τη μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα θεωρούνται επίσης εκπίπτουσες δαπάνες.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri>

Χάρη στους κοινούς φορολογικούς κανόνες, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε περισσότερες από μία χώρες της Ε.Ε. θα μπορούν να λειτουργούν αποτελεσματικότερα, ευκολότερα και με χαμηλότερο κόστος στην ενιαία αγορά. Η αλλαγή αυτή αναμένεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της Ε.Ε. και να συμβάλει στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Επιπλέον, η κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση πιστεύεται πως θα εξαλείψει καταστάσεις διακριτικής μεταχείρισης και θα ενισχύσει τη διαφάνεια.

Για τον υπολογισμό του φόρου οι επιχειρήσεις έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν είτε το ενιαίο σύνολο κανόνων είτε τα εθνικά συστήματα.

Μία εταιρία η οποία δραστηριοποιείται, παραδείγματος χάρι , σε 4 χώρες της Ε.Ε., μπορεί να έχει στις 3 χώρες κέρδη και στη μια ζημιά. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να υποβάλλει μία φορολογική δήλωση και όχι τέσσερις. Θα έχει τη δυνατότητα να αθροίσει τα κέρδη, να αφαιρέσει τις ζημίες και να χρησιμοποιήσει τους κοινούς κανόνες για τον υπολογισμό των μειώσεων και απαλλαγών της, καταλήγοντας έτσι σε ένα ενιαίο φορολογητέο ποσό. Καθεμιά χώρα θα εισπράξει τον φόρο που αναλογεί σε ένα μέρος του φορολογητέου ποσού με βάση τον φορολογικό της συντελεστή. Το

μέρος αυτό του φορολογητέου ποσού θα υπολογίζεται σύμφωνα με τους κοινούς κανόνες. Τέλος για να τεθεί σε ισχύ η πρόταση θα πρέπει να την εγκρίνουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

2.7 Μέθοδοι Φοροαποφυγής από Πολυεθνικές Επιχειρήσεις

- Εταιρείες οι οποίες λειτουργούν εκτός συνόρων συχνά συμμετέχουν σε ένα είδος φορολογικού αρμπιτράζ μέσω της λεγόμενης «μεταφοράς κερδών». Αυτό καθίσταται δυνατό με τον χειρισμό των «τιμών μεταβίβασης» στο ενδοεταιρικό εμπόριο βασικών και ενδιάμεσων προϊόντων. Όπως όταν μία θυγατρική που βρίσκεται σε χώρα υψηλής φορολογίας μπορεί να αγοράσει ενδιάμεσα αγαθά που παράγονται από άλλη θυγατρική σε χώρα χαμηλής φορολογίας σε υπερβολικές τιμές. Έτσι τα κέρδη στη θυγατρική που βρίσκεται σε χώρα χαμηλής φορολογίας αυξάνονται, ενώ τα κέρδη της θυγατρικής, εγκατεστημένης στη χώρα με υψηλή φορολογία μειώνονται. Ως αποτέλεσμα, το συνολικό φορολογικό βάρος της εταιρείας μειώνεται.
- Ένας δεύτερος τρόπος μετατόπισης κερδών από μια δικαιοδοσία υψηλής φορολογίας σε μία χαμηλής είναι να γίνει ο μεγαλύτερος δανεισμός στην δικαιοδοσία υψηλής φορολογίας και ο μικρότερος στην δικαιοδοσία χαμηλής φορολογίας (Gravelle, 2013).
- Μία πιο συγκεκριμένη πρακτική των πολυεθνικών είναι η «απογύμνωση των κερδών» (earning stripping), όπου είτε το χρέος συνδέεται με συνδεδεμένες επιχειρήσεις, είτε μη συνδεδεμένο χρέος δεν υπόκειται σε φορολογία από τον δανειολήπτη. Παραδείγματος χάρη, μία μητρική εκτός Ην.Πολιτειών δανείζει στην εγκατεστημένη στις ΗΠΑ θυγατρική της. Εναλλακτικά, ένας άσχετος δανειολήπτης που δεν υπόκειται σε φόρο εισοδήματος από τόκους, δανείζει σε μία αμερικανική εταιρεία (Gravelle, 2013).
- Ένας άλλος τρόπος φοροαποφυγής είναι μέσω της προσαρμογής της δομής χρηματοδότησης. Η εικονική ενδοεταιρική πίστωση καθιστά δυνατή την φοροαποφυγή, αφού σε ορισμένα κράτη οι τόκοι οφειλών εκπίπτουν από τις φορολογικές υποχρεώσεις.

- Άλλα αγαθά και χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία μπορούν να πραγματοποιηθούν ή και να μετακινηθούν σε χώρες με χαμηλή φορολογία έτσι ώστε τα τέλη εκμετάλλευσης και οι πληρωμές τόκων να προκύψουν εκεί. Για το σκοπό αυτό οι εταιρίες ιδρύουν ειδικές θυγατρικές σε τέτοιες χώρες και σχεδιάζουν το νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται το φορολογικό βάρος. Ειδικές χρηματοοικονομικές θυγατρικές των οποίων δουλειά είναι να διαχειρίζονται τη χρηματοδότηση της εταιρείας ή μέρος της, καθώς και εταιρείες βάσης που κατευθύνουν τον επαναπατρισμό των κερδών μέσω μιας τρίτης χώρας που εξυπηρετεί τέτοιους σκοπούς (Gerken κ.α., 2001)

Όλες οι παραπάνω καθώς και άλλες στρατηγικές φοροαποφυγής που βρίσκονται στη διάθεση των πολυεθνικών βασίζονται στο γεγονός ότι οι εταιρείες αυτές δραστηριοποιούνται διεθνώς, ενώ η φορολογία λαμβάνει χώρα σε εθνικό επίπεδο.

2.7.1 Αντιδράσεις – Τρόποι Αντιμετώπισης

Τα περισσότερα κράτη έχουν υιοθετήσει κάποιους νόμους/κανόνες όσων αφορά την πρακτική της μεταφοράς τιμών που εφαρμόζουν οι πολυεθνικές εταιρείες.

Αυτοί περιλαμβάνουν τον ορισμό της έννοιας των «συνδεδεμένων μερών», τις μεθόδους μεταφοράς τιμών, την απαιτούμενη τεκμηρίωση της μεθόδου των τιμών μεταβίβασης, τα απαραίτητα έγγραφα της τεκμηρίωσης και τις οντότητες για στις οποίες επιβάλλεται.

Προκειμένου να αντιδράσουν στις πρακτικές αποφυγής μέρους ή ολόκληρης της φορολογικής υποχρέωσης από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, τα κράτη εφαρμόζουν την «αρχή του μήκους του χεριού» (arm's length principle). Αυτή η αρχή συνεπάγεται ότι μεταβιβάσεις τιμών γίνονται αποδεκτές από τις φορολογικές αρχές μόνο εάν αυτές γίνονται από ανεξάρτητες και ισότιμες επιχειρήσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι τιμές μεταβίβασης καθορίζονται με βάση τις αγοραίες αξίες (Gerken κ.α., 2001)

Όπως καθορίζεται στο άρθρο 9 του Μοντέλου Φορολογικής Σύμβασης του Ο.Ο.Σ.Α., το οποίο χρησιμοποιούν πολλές χώρες ως οδηγό, «όπου υπάρχουν ή επιβάλλονται συνθήκες μεταξύ επιχειρήσεων στις εμπορικές ή οικονομικές τους σχέσεις οι οποίες διαφέρουν από αυτές που θα επιβάλλονταν μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, τότε όποια κέρδη επρόκειτο να πραγματοποιηθούν για μια από αυτές αλλά λόγω αυτών των συνθηκών δεν καταλογίζονται σ αυτή, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στα κέρδη της συγκεκριμένης επιχείρησης και να φορολογηθούν αναλόγως.»

Επιπλέον, το πρόβλημα μπορεί να λυθεί βασίζοντας τις φορολογικές υποχρεώσεις μιας εταιρείας στα συνολικά κέρδη (overall profits) και όχι στα κέρδη που προκύπτουν σε κάθε φορολογική δικαιοδοσία ξεχωριστά (OECD, 2010)

Γενικότερα ο έλεγχος τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πιο συνεπής και οι ελεγκτικές αρχές πολύ πιο ενημερωμένες και σε επαγρύπνηση. Επιπλέον, στις περισσότερες περιπτώσεις οι άυλες συναλλαγές, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διαχείρισης και τα δικαιώματα, υπόκεινται σε ειδικό έλεγχο.

2.8 Δείκτες Φορολογίας, Φορολογική Ικανότητα & Φορολογική Προσπάθεια

Φορολογική Ικανότητα (tax capacity) ορίζεται ως η ικανότητα μιας κυβέρνησης να αυξάνει τα φορολογικά έσοδα με βάση διαρθρωτικούς παράγοντες όπως το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και ο αριθμός των διαθέσιμων φόρων, καθώς και η ικανότητα του πληθυσμού να ανταποκρίνεται στις φορολογικές του υποχρεώσεις (Chelliah, 1971)

Φορολογική προσπάθεια ορίζεται ως το μέτρο του πόσο καλά μια χώρα χρησιμοποιεί τη φορολογική της ικανότητα. Είναι, δηλαδή, ο λόγος των πραγματικών φορολογικών εσόδων προς τη φορολογική ικανότητα (Bahl, 1971)

Οι δείκτες φορολογικής προσπάθειας λειτουργούν ως εργαλεία σύγκρισης μεταξύ των χωρών όσων αφορά το πόσο αποτελεσματικά χρησιμοποιούν την εν δυνάμει φορολογική τους βάση. Επιπλέον βοηθούν στον εντοπισμό της κατάλληλης πολιτικής για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής ανισορροπίας. Για παράδειγμα χώρες οι οποίες έχουν υψηλή φορολογική προσπάθεια, μπορεί να χρειάζεται να μειώσουν τις

δαπάνες περισσότερο από ότι χρειάζεται να συλλέξουν επιπλέον φόρους (Slotsky, 1997)

Ένας απλός δείκτης φορολογικής προσπάθειας είναι το μερίδιο των φορολογικών εσόδων ως προς το Α.Ε.Π. Όμως, συγκρίσεις με βάση αυτόν το δείκτη αγνοούν διαφορές στις φορολογικές ικανότητες των χωρών, αφού αυτές διαφέρουν όσων αφορά τις οικονομικές τους καταστάσεις, το κ.κ.εισόδημα, τις δομές, τους παραγωγικούς πόρους τους κ.α. Αυτοί οι παράγοντες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν μετράμε τη φορολογική προσπάθεια (Hoek, 2004).

Τέλος, ένας ακόμη δείκτης της φορολογικής προσπάθειας θα μπορούσε να είναι η απόκλιση του προβλεπόμενου λόγου (Φόρος/ΑΕΠ) με τον πραγματικό λόγο.

3 Φ.Α. στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις Η.Π.Α.

3.1 Χώρες Δυτικής Ευρώπης

Ο όρος «Δυτική Ευρώπη» περιλαμβάνει γενικότερα την περιοχή εκείνη που ξεχωρίζει από την «Ανατολική & Κεντρική Ευρώπη» περισσότερο ως προς την ιστορία και τον πολιτισμό παρά ως προς τη γεωγραφία. Η έννοια της Δυτικής Ευρώπης συνδέεται με την έννοια της φιλελεύθερης δημοκρατίας και θεωρείται ότι οι χώρες της μοιάζουν με τις Η.Π.Α. και τον Καναδά όσον αφορά οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές παραδόσεις. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου σε αυτόν τον ιδεολογικό προσδιορισμό προστέθηκε η πτυχή «οικονομίες της αγοράς», σε αντίθεση με την Ανατολική Ευρώπη όπου επικρατούσε το καθεστώς των «κεντρικά σχεδιαζόμενων οικονομιών». Μέχρι τη διεύρυνση της Ε.Ε. το 2004, η έννοια της Δυτικής Ευρώπης συνδεόταν πολλές φορές, με την έννοια της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι περιοχές που αποτελούν τη Δυτ. Ευρώπη είναι:

- Τα 5 Σκανδιναβικά κράτη (Ισλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία, Δανία)
- Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία
- Χώρες BE.NE.LUX (Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο)
- Γερμανία, Γαλλία, Μονακό, Μάλτα
- Χερσόνησος Apennine (Ιταλία, Αγ. Μαρίνος, πόλη Βατικανού)

- Ιβηρική χερσόνησος (Ισπανία, Ανδόρρα, Πορτογαλία, Γιβραλτάρ)

3.1.1 Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο

Με το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου οι περισσότερες από τις χώρες της «Δυτ. Ευρώπης» συμφώνησαν στην προώθηση της πλήρους απασχόλησης και στην επέκταση των κοινωνικών δικαιωμάτων του πολίτη. Αυτή η πορεία συνεχίστηκε έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970 όταν και ξεκίνησε η ύφεση των αρχών των κρατών ευημερίας, μέχρι που το 1990 άρχισαν η εισαγωγή των περικοπών. Το σημαντικότερο πρόβλημα με αυτήν την ύφεση είναι η έμμεση και μη αποφασιστική αντιμετώπιση της μαζικής ανεργίας (Korpi, 2003).

Η κύρια υπόθεση που κάνει ο Paetzold (2013) στην εργασία του περί σύγκλισης των δεικτών ευημερίας των δυτικών χωρών της Ευρώπης, είναι ότι όντως υπάρχει μία προς τα κάτω σύγκλιση των κοινωνικών παροχών σε αυτές τις χώρες λόγω δυνάμεων της αγοράς και λόγω έντονου οικονομικού ανταγωνισμού. Επιπλέον, παράγοντες όπως η γήρανση του πληθυσμού, οι αλλαγές που υφίστανται οι οικογενειακές δομές, η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, τα υψηλά ελλείμματα των προϋπολογισμών, η αυξανόμενη αντίσταση στους υψηλούς φόρους, η ιδιωτικοποίηση οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, συμβάλλουν στην αμφισβήτηση της βιωσιμότητας και αποτελεσματικότητας των κρατών κοινωνικής ευημερίας (Esping-Andersen, 1996)

Σήμερα, με την οικονομική κρίση που πλήττει την Ευρώπη, ο χαρακτήρας των κρατών της «Δυτικής Ευρώπης» ως κράτη ευημερίας που υπερασπίζονται τις κοινωνικές παροχές και την προσφορά δημόσιων αγαθών, εξασθενεί όλο και περισσότερο.

3.1.2 Φορολογικά Συστήματα Χωρών Δυτικής Ευρώπης

Τα εμπειρικά δεδομένα καταγράφουν μείωση των συντελεστών φορολογίας (και άμβλυνση των διαφορών εντός των παλαιών κρατών-μελών) αλλά ύπαρξη και διατήρηση της αυξημένης διαφοράς του μέσου όρου των επιβαλλόμενων συντελεστών στα παλαιά κράτη-μέλη με τα νέα κράτη-μέλη (Nicodeme, 2006).

Η τάση μείωσης των φορολογικών συντελεστών στις χώρες της δυτικής Ευρώπης εκφράζει την προσπάθεια αυτών των χωρών να παραμείνουν ελκυστικές στην αγορά επιχειρηματικού και επενδυτικού κεφαλαίου. Όμως, λόγω της δομής αυτών των χωρών, η οποία δίνει έμφαση σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και σε υποδομές κοινωνικής ευημερίας, η περαιτέρω μείωση των φορολογικών συντελεστών του κεφαλαίου δεν είναι επιθυμητή. Για το λόγο αυτό τάσσονται υπέρ της φορολογικής εναρμόνισης μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Καλύβα, 2005).

- Οι Σκανδιναβικές χώρες εφαρμόζουν ένα μίγμα φορολογικής πολιτικής που συνδυάζει σχετικά υψηλή άμεση φορολογική επιβάρυνση με μικρή έμμεση φορολόγηση και χαμηλές ασφαλιστικές εισφορές. Συγκεκριμένα η Σουηδία μείωσε φέτος τον εταιρικό φορολογικό συντελεστή από 26,3% σε 22% (Σεϊντή, 2013). Στη Φινλανδία το εισόδημα από επενδύσεις φορολογείται με 28% και οι Ανώνυμες Εταιρείες με συντελεστή 20%. Τέσσερεις Σκανδιναβικές χώρες ήταν και οι πρώτες που εισήγαγαν τον λεγόμενο «διπλό σύστημα φορολόγησης» (dual tax system), και γι' αυτό είναι γνωστό και ως σκανδιναβικό φορολογικό σύστημα. Αυτό το σύστημα επιβάλλει ένα αναλογικό φορολογικό συντελεστή στο σύνολο του καθαρού εισοδήματος (κεφάλαιο, μισθοί, συντάξεις μείον τις κρατήσεις), μαζί με ένα προοδευτικό φορολογικό συντελεστή επί των ακαθάριστων μισθών και συντάξεων. Αυτό σημαίνει ότι το εργατικό εισόδημα φορολογείται με υψηλότερα ποσοστά από ότι το εισόδημα του κεφαλαίου και ότι η αξία των φοροαπαλλαγών είναι ανεξάρτητη από το επίπεδο εισοδήματος (Rimmeler κ.α., 2005).
- Οι Αγγλοσαξονικές χώρες (Ην.Βασίλειο & Ιρλανδία) επιλέγουν σημαντική άμεση και έμμεση φορολογική επιβάρυνση προς όφελος χαμηλών ασφαλιστικών εισφορών. Σε γενικές γραμμές οι φορολογικές τους πρακτικές διαφοροποιούνται αρκετά από τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Το μεγάλο μέγεθος ειδικών χαρακτηριστικών του φορολογικού συστήματος θα μπορούσε να οδηγήσει σε υψηλό κόστος συμμόρφωσης με τη φορολογική εναρμόνιση. Τα πλεονεκτήματα της εξατομικευμένης φορολογικής πολιτικής κάνουν αυτά τα κράτη να αντιτίθενται στη φορολογική εναρμόνιση.
- Οι κεντροδυτικές ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία που αποτελούν παραδείγματα του Ευρωπαϊκού μοντέλου κοινωνικής ευημερίας χαρακτηρίζονται από συγκριτικά υψηλό φορολογικό βάρος εισοδήματος,

κυρίως λόγω των υψηλών συνεισφορών κοινωνικής ασφάλισης και λόγω χαμηλών εσόδων που προέρχονται από τις εταιρείες. Αυτό δικαιολογείται από τη δομή των οικονομιών αυτών που είναι γνωστές ως «Μεσαία Τάξη» και αποτελείται από μικρές και οικογενειακές επιχειρήσεις. Οι συντελεστές είναι ονομαστικά υψηλοί που τυπικά οδηγεί σε φυγή του κινητού κεφαλαίου και απώλειες φορολογικών εσόδων μέσω της μεταφοράς κερδών. Αυτές οι χώρες υπολείπονται σε όρους ανταγωνισμού και έχουν επιδοθεί στην επίτευξη φορολογικού συντονισμού και αποκλεισμού του φορολογικού αρμπιτράζ.

- Οι μεσογειακές χώρες συνδυάζουν χαμηλή άμεση φορολόγηση με υψηλή έμμεση φορολόγηση και υψηλές ασφαλιστικές εισφορές. Στην Ιταλία εφαρμόζεται εταιρικός συντελεστής 31,4%, στην Ισπανία 30%, στην Ελλάδα 26%, στην Πορτογαλία 25% και η Μάλτα με 35% περίπου.

Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αντίρροπες. Από τη μία, χαρακτηριστικά όπως οι κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας στη ζώνη του ευρώ, η πληθυσμιακή γήρανση και το μεγάλο ύψος δημοσιονομικών δαπανών των κρατών μελών της Ε.Ε. οδηγούν στην αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης. Από την άλλη μεριά, χαρακτηριστικά όπως η κινητικότητα της βάσης, ο φορολογικός ανταγωνισμός, το γενικευμένο αίτημα για απλοποίηση και διαφάνεια του φορολογικού συστήματος για τη δημιουργία κινήτρων όπως για μεγαλύτερη προσφορά εργασίας, οδηγούν στην αντίθετη κατεύθυνση.

Οι φορολογικοί συντελεστές του εταιρικού εισοδήματος στις χώρες που ανήκουν στην Δυτική Ε.Ε., όπως σημειώθηκαν το έτος 2013 φαίνονται στον πίνακα 1

Πίνακας 1

Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Χωρών Δυτ. Ευρώπης	
	Φ.Σ.Ε.Ε. (2013)
Αυστρία	25%
Βέλγιο	33,99%
Γαλλία	33,33% (15% για μικρές επιχ.)
Γερμανία	29,55%

Δανία	25%
Ελλάδα	26%
Ην.Βασίλειο	23%
Ιρλανδία	12,50%
Ισπανία	30%
Ιταλία	31,4%
Κάτω Χώρες	20% (25% για κέρδη>€200.000)
Λουξεμβούργο	28,59% (εμπορική δραστηριότητα) 0% (κεφαλαιακό εισόδημα)
Μάλτα	35%
Πορτογαλία	25%
Φινλανδία	24,5% (20% →2014)
Σουηδία	22%
Μ.Ο.	26,55%

Πηγή: KPMG (2013) (15/03/14)

3.2 Χώρες Κεντρικής & Ανατολικής Ευρώπης

Ο όρος αναφέρεται στις χώρες του Πρώην Ανατολικού Μπλοκ. Σε αυτές τις χώρες ίσχυαν κομμουνιστικά καθεστώτα μέχρι περίπου, το 1989. Πολλές από αυτές έχουν πρόσφατα γίνει μέλη της Ε.Ε.

Η «Κεντρική & Ανατολική Ευρώπη» περιλαμβάνει τις παρακάτω χώρες:

Λευκορωσία, Βουλγαρία, Τσεχία, Ουγγαρία, Μολδαβία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβακία, Ουκρανία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Εσθονία, Γεωργία, Λετονία, Λιθουανία, Σερβία, Σλοβενία, Μαυροβούνιο, FYROM, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία.

Από αυτές τις χώρες, στην Ε.Ε. έχουν προσχωρήσει (NMS-10)* : η Εσθονία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Τσεχία, η Σλοβακία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Σλοβενία, η Κροατία.

*Ο όρος NMS-10 βιβλιογραφικά, δεν περιλαμβάνει την Κροατία η οποία προσχώρησε πρόσφατα (2013) στην Ε.Ε.

3.2.1 Φορολογικό Πλαίσιο

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι Πρώην Ανατολικές Χώρες της Ευρώπης βρίσκονται σε συνεχή αναδιαμόρφωση των φορολογικών τους συστημάτων λόγω της

πολιτικής μεταρρύθμισης που έλαβε χώρα. Δεν έχουν ακολουθήσει όλες οι χώρες το ίδιο σύστημα και έτσι παρατηρούμε μια ποικιλία συντελεστών, φορολογικών βάσεων, επιδομάτων και εκπτώσεων. Όμως σε γενικές γραμμές, το ποσοστό των άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών τους εσόδων είναι χαμηλότερο συγκριτικά με τις χώρες της ΕΕ15. Το χαμηλό αυτό ποσοστό αντισταθμίζεται από την αύξηση της φορολογικής βάσης, τους υψηλούς έμμεσους φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (Madies κ.α., 2006).

Οι Πρώην Ανατολικές Χώρες είναι για την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι είναι και οι φορολογικοί παράδεισοι διεθνώς, όσον αφορά των φορολογικό ανταγωνισμό. Αυτές οι χώρες που πριν από μερικά χρόνια λειτουργούσαν υπό το καθεστώς του κομμουνισμού έχουν υιοθετήσει στην πλειονότητα τους χαμηλούς εταιρικούς φορολογικούς συντελεστές και δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στο καθεστώς που ονομάζεται «ενιαίος/επίπεδος φόρος»(flat tax). Το σύστημα του ενιαίου φόρου είναι αυτό στο οποίο όλοι οι φορολογούμενοι πληρώνουν σύμφωνα με τον ίδιο φορολογικό συντελεστή ανεξάρτητα από το ύψος του εισοδήματός τους. Αυτό το σύστημα εφαρμόζεται και σε αρκετές πολιτείες των Η.Π.Α. (ACCA Policy Paper, 2009).

Οι φορολογικοί συντελεστές του εταιρικού εισοδήματος των χωρών που ανήκουν στην Ανατολική Ε.Ε. όπως σημειώθηκαν για το έτος 2013 φαίνονται στον πίνακα 2

Πίνακας 2

Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Χωρών Ανατ. Ευρώπης	
	Φ.Σ.Ε.Ε. (2013)
Εσθονία	21%
Λετονία	15%
Λιθουανία	15%
Πολωνία	19%
Τσεχία	19%
Σλοβακία	23%
Ουγγαρία	19%
Ρουμανία	16%
Βουλγαρία	10%
Σλοβενία	17%
Κροατία	20%
Λευκορωσία	18%
Μολδαβία	12%
Ρωσία	20%

Αρμενία	20%
Αζερμπαϊτζάν	20%
Γεωργία	15%
Βοσνία – Ερζεγοβίνη	10%
FYROM	10%
Μαυροβούνιο	9%
Σερβία	15%
Σλοβενία	17%
Ουκρανία	19%
Μ.Ο.	16,48%

Πηγή: KPMG (2013) (15/03/14)

3.2.2 Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, ο ενθουσιασμός που υπήρχε για την επικείμενη παρουσία του καπιταλισμού και την «αλλαγή» είχαν περάσει και η γενικότερη αίσθηση ήταν η απογοήτευση για την αυξανόμενη ανεργία, τον πληθωρισμό, την επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου και την κατάρρευση των κοινωνικών υπηρεσιών. Η μη αξιοποίηση του ενεργητικού των πρώην ανατολικών χωρών οφείλεται στην επίμονη προσκόλληση με ένα συγκεκριμένο προκαθορισμένο σύνολο οικονομικών πολιτικών που λίγη προσοχή δίνει στην ιδιαίτερη δομή, τύπο και ουσία των υφιστάμενων θεσμών της εκάστοτε χώρας (Hoffenberg – Amsden, 1994).

Σύμφωνα με άλλες εργασίες, που εξετάζουν γενικά την πορεία των αναπτυσσόμενων χωρών, το πρόβλημα βρίσκεται στην κακή χρήση των δανείων που έλαβαν αυτές οι χώρες από την Παγκόσμια Τράπεζα, το Δ.Ν.Τ. και άλλους ιδιωτικούς οργανισμούς προκειμένου να καλύψουν τις παρούσες οικονομικές ανάγκες τους και να προωθήσουν την αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη τους. Ενώ τα δάνεια συνοδεύονταν από όρους για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, οι περισσότερες χώρες δεν συμμορφώθηκαν, χρησιμοποίησαν τα δάνεια για να χρηματοδοτήσουν την τρέχουσα κατανάλωση και αργότερα δεν ήταν σε θέση να αποπληρώσουν τα δάνεια. Η οικονομική συνεχής ανάπτυξη, η οποία επέρχεται μέσα από την τεχνολογία και την τεχνολογική πρόοδο, θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της προσέλκυσης Α.Ξ.Ε. πολυεθνικών επιχειρήσεων αφού αυτές αποτελούν τις πιο τεχνολογικά προηγμένες εταιρείες, αντιπροσωπεύοντας ένα σημαντικό κομμάτι των επενδύσεων σε Έρευνα & Ανάπτυξη (Margalioth, 2000).

Ίσως για το λόγο αυτό να θεωρείται η προσέλκυση ξένων επενδύσεων ιδιαίτερα σημαντική για τις χώρες που βρίσκονται σε διαδικασία μετάβασης. Επιπλέον, όταν ξεκίνησε η διαδικασία μετάβασης του πολιτικού και φορολογικού συστήματος οι φόροι εταιρειών αντιπροσώπευαν ένα υψηλότερο ποσοστό των κρατικών εσόδων και του ΑΕΠ, συγκριτικά με πολλές χώρες υψηλού εισοδήματος του ΟΟΣΑ. Τότε ίσχυε η παράδοση της βαριάς βιομηχανίας των επιχειρήσεων. Έτσι, στην αρχή της μετάβασης οι χώρες αυτές αντιμετώπισαν διάβρωση των φορολογικών εσόδων και η δημιουργία κινήτρων για την προσέλκυση Α.Ξ.Ε. ήταν πολύ σημαντική, αφού θα μπορούσαν να αντισταθμίσουν τα μειονεκτήματα από την αβεβαιότητα που συνεπάγεται μία διαδικασία φορολογικής αναμόρφωσης (Marles κ.α., 2006).

Η αλληλεπίδραση μεταξύ Α.Ξ.Ε. και διαδικασίας μετάβασης υποδεικνύει ότι τα κίνητρα μπορεί να είναι πολύ χρήσιμα στα πρώιμα στάδια. Ακόμα και με ταχεία απελευθέρωση και μακροοικονομική σταθεροποίηση, θα χρειαστεί χρόνος για να δημιουργηθεί ένα νομικό, θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο που να είναι ελκυστικό για τις διεθνείς επιχειρήσεις. Στο μεταξύ οι επενδυτές θα αντιμετώπιζαν υψηλά κόστη και αβεβαιότητα. Αυτή η ανισορροπία μεταξύ επείγουσας ανάγκης για οικονομικά οφέλη, από τη μία, και αποδόσεις για επενδυτές από την άλλη, φαίνεται να ταιριάζει στην κλασσική «αποτυχία αγοράς» για παροχή κινήτρων (Cass, 2007)

Στις χώρες μετάβασης οι πρακτικές προώθησης επενδύσεων είναι, συνήθως, αρμοδιότητα των Γραφείων Προώθησης Επενδύσεων (Investment Promotion Agencies). Αυτές συμπεριλαμβάνουν την παροχή πληροφοριών στους πιθανούς επενδυτές, δημιουργία ελκυστικής εικόνας της χώρας και η παροχή υπηρεσιών στους υποψήφιους επενδυτές. Τα γραφεία αυτά έχουν αυξηθεί σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και αποτελούν κυρίως φαινόμενο των ΧΚΑΕ, με 87% ενεργά γραφεία, συγκριτικά με την Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Καζακστάν, Κιργιστάν, Μολδαβία, Ρωσία, Τατζικιστάν) στην οποία μόνο το 40% των ΓΠΕ είναι ενεργά. Μερικές φορές, αυτές οι πρακτικές εφαρμόζονται και από τα υπουργεία ή τις πρεσβείες. (Cass, 2007)

3.3 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Οι Η.Π.Α. αποτελούν την Τρίτη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα της γης. Είναι μια ομοσπονδιακή δημοκρατία που περιλαμβάνει 50 πολιτείες και μία ομοσπονδιακή περιφέρεια. Η χώρα βρίσκεται ως επί το πλείστον στην κεντρική και βόρεια Αμερική, δηλαδή οι 48 συνεχόμενες πολιτείες καθώς και η Ουάσινγκτον Π.Κ., η περιφέρεια της πρωτεύουσας. Η πολιτεία της Αλάσκας βρίσκεται στα βορειοδυτικά της ηπείρου και η πολιτεία της Χαβάης στον Ειρηνικό Ωκεανό. Η χώρα κατέχει επίσης και άλλα εδάφη στον Ειρηνικό και στην Καραϊβική.

Διαθέτουν μια ποικιλία ομοσπονδιακών, πολιτειακών και ειδικού σκοπού δικαιοδοσίες. Καθεμία από αυτές επιβάλλει φορολογίες για την πλήρη ή μερική κάλυψη της λειτουργίας της. Οι φόροι αυτοί μπορεί να επιβάλλονται στο εισόδημα, στην ιδιοκτησία ή στη δραστηριότητα χωρίς πάντα ο ένας φόρος να συμψηφίζεται με τον άλλο. Οι τύποι των φόρων αυτών υπόκεινται σε συνταγματικούς περιορισμούς.

Στις ΗΠΑ δεν υπάρχει ομοσπονδιακός ΦΠΑ, και ο φόρος αυτός κυμαίνεται από 4% - 7,25% αναλόγως την εκάστοτε πολιτεία που εφαρμόζεται. Στα κεφαλαιακά και εταιρικά κέρδη επιβάλλεται ομοσπονδιακός φορολογικός συντελεστής 15% - 40%, 30% στην διανομή μερίσματος περίπου, στα δικαιώματα και στους τόκους. Τέλος, οι ασφαλιστικές εισφορές κατανέμονται ως εξής: 7,65% για τον εργοδότη και 5,65% για τον εργαζόμενο.

3.3.1 Θέση των ΗΠΑ ως προς τον Φορολογικό Ανταγωνισμό

Η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών αντιτίθεται στις πρακτικές επιβλαβούς ανταγωνισμού.

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Εισοδήματος (IRS) είναι αρκετά αυστηρή στον έλεγχο των διεταιρικών συναλλαγών, λόγω της αμφιλεγόμενης φύσης της τιμολόγησης συναλλαγών μεταξύ εταιριών του ίδιου ομίλου και λόγω του τρόπου με τον οποίο οι πολυεθνικές χειρίζονται τις συναλλαγές αυτές προκειμένου να μειώσουν το σύνολο των φόρων που καταβάλλουν. Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών(ACCA) το 2009 ο πρόεδρος των Η.Π.Α. συνυπολόγισε στον προϋπολογισμό την πρόσληψη εκατοντάδων επιπλέον διεθνών ελεγκτών στην

Υπηρεσία Εσωτερικού Εισοδήματος (IRS) στο πλαίσιο της πολιτικής καταστολής της φοροαποφυγής από τις πολυεθνικές.

Οι ΗΠΑ πρόσφατα διεκδίκησαν την δεύτερη θέση για τον υψηλότερο θεσμοθετημένο φορολογικό συντελεστή φορολογικού εισοδήματος μεταξύ των χωρών του ανεπτυγμένου κόσμου. Επιπλέον μελέτες έχουν δείξει ότι και ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής εταιρικού εισοδήματος είναι από τους υψηλότερους διεθνώς, καθώς και ότι το φορολογικό βάρος, ακόμα και αφού υπολογιστούν οι πιστώσεις και οι εκπτώσεις, παραμένει αρκετά υψηλό (Dittner, 2011)

Σύμφωνα με τον Dittner , πρόσφατες μελέτες έχουν δείξει ότι ο Μέσος Πραγματικός Φορολογικός Συντελεστής για τις υπάρχουσες εταιρείες είναι περίπου 27% και ο Μ.Π.Φ.Σ. για νέες επενδύσεις είναι περίπου 29,8%, δηλαδή 7,4% πάνω από τον διεθνή ανταγωνισμό. Επιπλέον, ο Πραγματικός Εταιρικός Φορολογικός Συντελεστής βρίσκεται συνεχώς μεταξύ των 5 υψηλότερων του κόσμου, ο οποίος όμως ποικίλλει ανάλογα με τη μεθοδολογία της έρευνας. Έτσι κυμαίνεται μεταξύ 23% - 34,9%.

Τέλος, ο συγγραφέας τονίζει ότι θα ήταν ανακριβές να θεωρηθεί ο μέσος όρος του συντελεστή αυτών των μελετών (27,9%) ως απόλυτο μέτρο φορολογικής επιβάρυνσης, παρ' όλα αυτά το μέτρο χρησιμεύει σαν προσέγγιση του μέσου φορολογικού κόστους για τις εταιρίες και επενδύσεις στις ΗΠΑ. Εάν ληφθούν υπόψη και οι χαμηλές εργατικές αμοιβές της Κίνας η καλύτερη επιλογή των ΗΠΑ προκειμένου να εξασφαλίσουν ισότιμους όρους ανταγωνισμού στις διεθνείς αγορές, είναι η μείωση των φορολογικών εμποδίων.

3.3.2 Φ.Α. εντός των Η.Π.Α.

Ο ανταγωνισμός για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων υφίσταται μεταξύ των πολιτειών μιας ομοσπονδίας όπως ακριβώς μεταξύ χωρών.

Πολλοί υποστηρίζουν πως εφόσον μία χώρα αποτελεί ήδη επιλογή τοποθέτησης επένδυσης μιας πολυεθνικής, ο ανταγωνισμός εντός αυτής της χώρας μεταξύ περιοχών θα προκαλέσει περιττή μείωση φορολογικών εσόδων και περιττές δαπάνες στην προσπάθεια να προσφερθούν παραπάνω κίνητρα στους υποψήφιους επενδυτές. Ωστόσο, ο Davies (2000) στην εργασία του δείχνει πως εάν υπάρξει θετική ενδοπολιτειακή διάχυση από τις Α.Ξ.Ε. οι εκάστοτε βέλτιστοι φόροι κάθε πολιτείας θα υπερβαίνουν τον εθνικό βέλτιστο φόρο. Αυτό διαταράσσει την παραγωγή μιας

εταιρείας και τις αποφάσεις τοποθέτησης σε σχέση με το εθνικό βέλτιστο. Εφόσον ο ανταγωνισμός μειώνει τους πολιτειακούς φόρους, το να επιτρέπεται στις πολιτείες να ανταγωνιστούν μεταξύ τους μπορεί να ενισχύσει την εθνική ευημερία παρά να τη μειώσει.

Σύμφωνα με τους Janeba και Schjelderup (2002) στις ΗΠΑ, ο ΦΑ μεταξύ των πολιτειών θεωρείται στοιχείο κλειδί του ομοσπονδιακού συστήματος. Όπως υπογράμμισε ο Tiebout (1956), οι ανεξάρτητες αποφάσεις που παίρνονται από τις πολιτείες οδηγούν σε αποδοτικό αποτέλεσμα.

Οι φορολογικοί συντελεστές του εταιρικού εισοδήματος κάθε πολιτείας ξεχωριστά των Η.Π.Α. για το έτος 2013 φαίνονται στον πίνακα 3

Πίνακας 3

Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος Ην. Πολιτειών	
	Φ.Σ.Ε.Ε. (2013)
Αλαμπάμα	6,5%
Αλάσκα	1%-9,4%
Αριζόνα	6,968%
Αρκάνσας	1%-6,5%
Καλιφόρνια	8,84%
Κολοράντο	4,63%
Κονέκτικατ	9%
Ντέλαγουέαρ	8,7%
Φλόριντα	5,5%
Τζόρτζια	6%
Χαβάνη	4,4%-6,4%
Αϊντάχο	7,4%
Ιλινόις	9,5%
Ιντιάνα	8%
Αϊόβα	6%-12%
Κάνσας	4%-7%
Κεντάκι	4%-6%
Λουϊζιάνα	4%-8%
Μέιν	3,5%-8,93%
Μέρυλαντ	8,25%
Μασαχουσέτη	8%
Μίσιγκαν	6%
Μινεσότα	9,8%
Μισισίπι	3%-5%
Μιζούρι	6,25%
Μοντάνα	6,75%
Νεμπράσκα	5,58%-7,81%
Νεβάδα	0%
Νιού Χάμσαϊρ	8,5%
Νιού Τζέρσεϋ	9%
Νιού Μέξικο	4,8%-7,6%
Νέα Υόρκη	7,1%
Βόρεια Καρολίνα	6,9%
Βόρεια Ντακότα	1,68%-5,15%

Οχάϊο	Φόρος ακαθ. Εσόδων
Οκλαχόμα	6%
Όρεγκον	6,6%-7,6%
Πενσυλβάνια	9,99%
Ρόουντ Αιλαντ	9%
Νότια Καρολίνα	5%
Νότια Ντακότα	0%
Τενεσσή	6,5%
Τέξας	Φόρος ακαθ. Εσόδων
Γιούτα	5%
Βερμόντ	6%-8,5%
Βιρτζίνια	6%
Δυτ.Βιρτζίνια	7%
Ουισκόνσιν	7,9%
Ουαϊόμινγκ	0%
Ουάσινγκτόν	9,975%

Πηγή: KPMG (2013) (18/03/2014)

3.4 Συγκριτικά Στοιχεία

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι μέχρι και πρόσφατα οι «Δυτικές» περιοχές εμφανίζονταν να μην εμπλέκονται στον φορολογικό ανταγωνισμό και να εναντιώνονται σε αυτόν και στις πρακτικές που συνεπάγεται. Με τη διεύρυνση όμως της Ε.Ε. και την ένταξη των χωρών του πρώην Ανατολικού μπλόκ, ακόμα και οι πιο «Δυτικές» χώρες της Ε.Ε. άρχισαν να μειώνουν τους φορολογικούς συντελεστές τους και να κάνουν εκπτώσεις στις δαπάνες για κοινωνικές παροχές και άλλα κρατικά έξοδα. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην ανάγκη για προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων, στην αποτροπή διαφυγής τους, στην προσπάθεια εξοικονόμησης χρήματος λόγω κρατικού χρέους ή και σε ένα συνδυασμό των παραπάνω.

Οι χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ υποστηρίζουν τον φορολογικό ανταγωνισμό αφού έτσι αντισταθμίζουν το μειονέκτημα της έλλειψης υποδομών, της διαρκούς προσπάθειας αναμόρφωσης της οικονομίας τους και της κοινωνίας τους και της μετάβασης από το ένα καθεστώς στο άλλο.

Οι Η.Π.Α. δεν επηρεάζονται από τον ανταγωνισμό στην Ευρώπη. Παρ' όλα αυτά τίθεται κατά του Φ.Α. και εφαρμόζει αυστηρούς φορολογικούς ελέγχους στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται διεθνώς. Ανταγωνισμός ωστόσο υφίσταται εσωτερικά, μεταξύ των πολιτειών.

Πίνακας 4

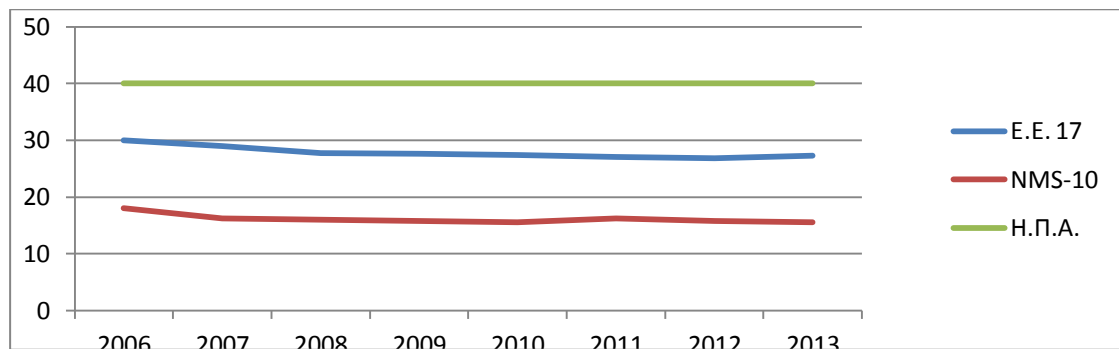
	Θέση ως προς τον Φορολογικό Ανταγωνισμό	Κατανομή εισοδήματος	Φ.Σ.Ε.Ε. (μέσος όρος – 2013)	Αύξηση πραγματικού ΑΕΠ (2002-2013)
Δυτ.Ευρώπη	Κατά	Ανισότητα	≈ 25,96	0,973%
Ανατ.-Κεντρ.Ευρώπη	Υπέρ	Ισότητα (χαμηλό για όλους τους πολίτες)	≈ 16,85	3,448%
ΗΠΑ	Κατά	Ανισότητα	≈ 28,04	4,3% (2009-2012)

Πηγή: KPMG, Eurostat, The World Bank (15/03/14)

Οι υψηλότεροι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές έχουν μειωθεί και για τις χώρες της Ε.Ε. 15 και για τις NMS 10 κατά την περίοδο 2006 – 2013, από 30 σε 27, και από 18 σε 15,5 αντίστοιχα. Η μείωση δεν είναι ραγδαία, αλλά σίγουρα είναι ταυτόχρονη και σίγουρα υποδεικνύει φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των υπό μελέτη περιοχών. Στις Η.Π.Α. ο υψηλότερος συντελεστής παραμένει σταθερά υψηλός 40%.

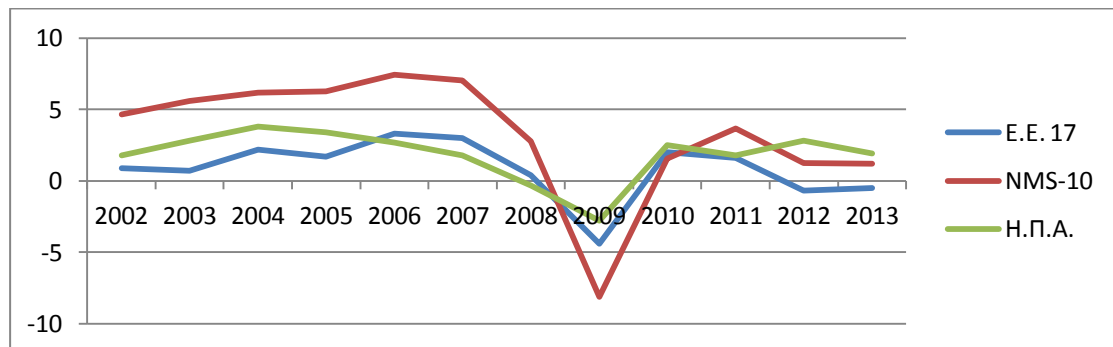
Σχήμα 2

Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές

Σχήμα 3

Ρυθμός αύξησης πραγματικού ΑΕΠ (Ποσοστιαία μεταβολή από το προηγούμενο έτος)

Πηγή: Eurostat (19/03/14)

4 Συγκριτικές Μελέτες

Σημαντική ήταν η εργασία των Piatkowski & Jarmuzek (2008) για το IMF, στην οποία εξετάζεται η αλληλεπίδραση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών μεταξύ των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και το αν η απότομη περικοπή του συντελεστή της Μολδαβίας θα επηρεάσει την κατάσταση. Συγκρίνονται οι Φ.Σ.Ε.Ε., τα φορολογικά έσοδα, η εξέλιξη του Α.Ε.Π. των κρατών και τα μεγέθη των Α.Ξ.Ε. μεταξύ χωρών. Καταλήγουν στο ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου 1995-2006 υπήρξε αλληλεπίδραση στη μειωτική τάση στους συντελεστές της «Ανατολικής» Ευρώπης, καθώς και ότι η περικοπή του συντελεστή της Μολδαβίας το πιθανότερο ήταν να επηρέαζε το φορολογικό κλίμα της περιοχής.

Παρόμοια συγκριτική μελέτη έχει γίνει από τον Aprinto Berlianto (2009), ο οποίος εξέτασε την ύπαρξη φορολογικού ανταγωνισμού στην περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας βασισμένος σε μετρήσεις των φορολογικών συντελεστών και των φορολογικών εσόδων. Τα ευρήματα δεν ήταν ξεκάθαρα, αφού στην πλειοψηφία των χωρών της περιοχής οι φορολογικοί συντελεστές υπέστησαν μικρή μείωση εκτός από την Σιγκαπούρη και την Μαλαισία, οι οποίες ακολουθούν μια στρατηγική συνεχών μειώσεων των εταιρικών φορολογικών συντελεστών προκειμένου να προσελκύσουν Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Όσον αφορά τα έσοδα της εταιρικής φορολογίας, αυτά δεν έχουν μειωθεί συνολικά. Από την άλλη όμως, υπήρξε όντως μία μετατόπιση φορολογικής επιβάρυνσης προς λιγότερο κινητούς συντελεστές και έτσι οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων και οι έμμεσοι φόροι(ΦΠΑ και ΦΑΥ) παρουσίασαν αύξηση. Τέλος, οι περισσότερες χώρες εφαρμόζουν προτιμησιακές φορολογικές συμπεριφορές και ποικίλα φορολογικά κίνητρα. Ο συγγραφέας καταλήγει στο ότι το μέλλον θα δείξει εάν η περιοχή θα υποστεί τις επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού.

Η Kveta Kubatova, επίσης πραγματοποίησε μία συγκριτική μελέτη μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των 12 νέων μελών της Ε.Ε. και των παλαιών 15 (2009). Στην εργασία μελετάτε εάν είναι όντως αλήθεια ότι οι φορολογικές πολιτικές των νέων κρατών μελών διαφέρουν σε τέτοιο βαθμό που να αποδεικνύεται στατιστικά.

Για το σκοπό αυτό, οι δείκτες που παρακολουθούνται είναι η φορολογική ποσόστωση, το μείγμα των φόρων και οι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές. Η ετεροσκεδαστικότητα και τα pair t-test χρησιμοποιούνται ως εργαλεία ανάλυσης, προκειμένου να μετρηθεί η στατιστική σημαντικότητα της διαφοράς των μέσων όρων των δύο ομάδων. Τα αποτελέσματα υπέδειξαν ότι η διαφορά μεταξύ νέων και παλαιών κρατών μελών ως προς τη συνολική αναλογία φορολογίας το 1995 και το 2005, είναι στατιστικά σημαντική. Όμως για τις δύο ομάδες χωρών ξεχωριστά δεν υπήρξε ούτε μειωτική, ούτε αυξητική στατιστικά σημαντική εξέλιξη εάν συγκρίνουμε το 1995 και το 2005. Η διαφορά της αναλογίας των εταιρικών φόρων μεταξύ των δύο ομάδων χωρών δεν είναι στατιστικά σημαντική για επίπεδο σημαντικότητας 5%. Η αναλογία των εταιρικών φόρων δεν αυξομειώνεται στο διάστημα 1995-2005 για τα νέα κράτη μέλη, ενώ αυξάνεται για τα παλαιά 15 μέλη. Γενικά, ενώ δεν υποδηλώνεται η ύπαρξη φορολογικού ανταγωνισμού όσον αφορά τη φορολόγηση της εργασίας και της κατανάλωσης, το αντίθετο συμβαίνει για το κεφάλαιο. Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν είναι φανερό πως η πραγματική φορολόγηση του κεφαλαίου μειώνεται συνεχώς στα νέα μέλη, ενώ αυξάνεται στα παλιά.

Άλλη εργασία που ασχολείται με τη σύγκριση των φορολογικών συστημάτων στην Ε.Ε. είναι αυτή από την Jandranka Djurovic-Todorovic (2002), η οποία διαπιστώνει ότι οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές είναι χαμηλότεροι από τους θεσμοθετημένους. Επιπλέον, και η απόκλιση μεταξύ των χωρών είναι μικρότερη όταν λαμβάνονται υπόψη οι πραγματικοί συντελεστές. Βρίσκει, παρ' όλα αυτά, ότι η διαφορά στο ύψος των θεσμοθετημένων και των πραγματικών συντελεστών συνεχώς μειώνεται. Το γεγονός αυτό το αποδίδει στη σύγκλιση της υποκείμενης φορολογικής βάσης, πράγμα που σημαίνει πως ο πραγματικός συντελεστής καθορίζεται ολοένα και περισσότερο από τον θεσμοθετημένο συντελεστή. Όπως συνοψίζεται στη συγκεκριμένη εργασία «η ζούγκλα των φορολογικών συστημάτων των Ευρωπαϊκών κρατών μελών παρεμποδίζει την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας μέσω των υψηλών κοστών συμμόρφωσης, της διπλής φορολόγησης και κανόνων προστατευτισμού. Ένα πιο εναρμονισμένο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να βελτιώνει τη δικαιοσύνη, την αποτελεσματικότητα, την απλότητα και τη διαφάνεια για τους φορείς.»

Στην εργασία των Madies, Schnyder & Wasmer συγκρίνονται τα φορολογικά συστήματα «παλαιών» και «νέων» κρατών μελών της Ε.Ε. και καταλήγει στο παρά την ευρεία αντίληψη ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των δύο εντείνεται και οδηγεί σε «αγώνα δρόμου προς τον πάτο», δεν υπάρχουν σημαντικές θεωρητικές και εμπειρικές αποδείξεις για κάτι τέτοιο. Υποστηρίζεται ότι η προσέλκυση Α.Ξ.Ε. εξαρτάται περισσότερο από παράγοντες όπως δημόσια υποδομή, επιδράσεις συσσώρευσης, δυνατότητες της αγοράς που μπορούν να αντισταθμίσουν τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές και θα αποτρέψουν την εκροή επενδύσεων.

Οι Asa Hanson και Karin Olofsdotter αναλύουν εμπειρικά, τον τρόπο με τον οποίο οι Α.Ξ.Ε. εντός της Ε.Ε. επηρεάζονται από τους εταιρικούς φόρους και τις οικονομίες κλίμακας, και επικεντρώνονται στις διαφορές μεταξύ φορολογικών πολιτικών παλαιών και νέων κρατών μελών.

Ως δεδομένα χρησιμοποιούνται διμερής ροές Α.Ξ.Ε. από όλες τις 27 χώρες της Ε.Ε. κατά τη διάρκεια των ετών 1995 – 2006. Η εμπειρική ανάλυση ακολουθεί το μοντέλο όπου οι αποφάσεις άμεσων ξένων επενδύσεων περιλαμβάνουν μία διαδικασία 2 βημάτων: Πρώτον, το αν θα γίνει επένδυση ή όχι, και δεύτερον το ποσό που θα επενδυθεί. Διαπιστώνεται ότι ενώ οι φορολογικές διαφορές φαίνεται να επηρεάζουν τις Α.Ξ.Ε. που ρέουν προς τα νέα κράτη μέλη, δεν υπάρχει η ίδια επίδραση για ροές μεταξύ των παλαιών κρατών μελών. Οι οικονομίες κλίμακας από την άλλη φαίνεται να παίζουν κάπως πιο σημαντικό ρόλο για το ποσό που επενδύεται εντός της Ε.Ε.15.

Μία παρόμοια μελέτη από τον Lahreche-Revil (2006) στην οποία αναλύονται διμερής ροές Α.Ξ.Ε. μεταξύ 1990 – 2002 από την Ε.Ε.15 σε άλλες χώρες της ένωσης, διαπιστώνει πως η υψηλή φορολογία φαίνεται να έχει αρνητική επίδραση σε εισροές Α.Ξ.Ε. στις χώρες της Ε.Ε. των 15, αυτή δεν επηρεάζει τις εισροές Α.Ξ.Ε. για τα νέα κράτη μέλη. Καταλήγει ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός από τα νέα κράτη μέλη δεν είναι υπολογίσιμης ανησυχίας.

Συγκρίνοντας τον φορολογικό ανταγωνισμό στην «Δυτική» και στην «Ανατολική» Ευρώπη, οι Cassette & Paty διαπίστωσαν ότι ενώ ο μέσος εταιρικός φόρος στην πρώην Ε.Ε.15 μειώθηκε από 38% το 1995 σε 30% το 2005, στις Χ.Κ.Α.Ε. (χώρες κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης) οι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν από 32% σε 20% την ίδια περίοδο. Στην εργασία των Cassette & Paty εκτιμάται ένα εμπειρικό μοντέλο στρατηγικών αλληλεπιδράσεων σε φορολογικούς συντελεστές εταιρικού εισοδήματος μεταξύ των 27 Ευρωπαϊκών Χωρών, την περίοδο 1995 – 2005. Καταλήγουν ότι ο βαθμός φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ δύο χωρών δεν εξαρτάται από τους ίδιους παράγοντες σε όλες τις περιπτώσεις, και ότι η παρουσία στρατηγικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ δύο χωρών στη «Δυτική» Ευρώπη εξαρτάται από δημογραφικά χαρακτηριστικά, από οικονομικά χαρακτηριστικά, καθώς και από την επιτυχία προσέλκυσης Α.Ξ.Ε. Οι στρατηγικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ «Δυτικής» και «Ανατολικής» Ευρώπης εξαρτάται κατά κύριο λόγο από οικονομικά χαρακτηριστικά (Α.Ε.Π., Α.Ξ.Ε.). Τέλος, συμπέραναν ότι η ένταση των στρατηγικών αλληλεπιδράσεων σχετίζεται αμυδρά με τη γεωγραφική εγγύτητα.

Παλαιότερη μελέτη του Devereux (2002) η οποία αναλύει τις τάσεις της φορολογίας εταιρικού εισοδήματος στην Ε.Ε. και στις χώρες των G7 μεταξύ 1980-1990, καταλήγει στο ότι οι θεσπισμένοι φορολογικοί συντελεστές μειώθηκαν τις δεκαετίες του '80 και '90, ενώ παράλληλα οι φορολογικές βάσεις διευρύνθηκαν. Ο πραγματικός μέσος φορολογικός συντελεστής παρέμεινε σταθερός κατά τη διάρκεια των ετών '80 – '90. Ο Π.Μ.Φ.Σ. για επενδύσεις με κέρδη μειώθηκε το '80 και '90, και όσο πιο κερδοφόρα η επένδυση, τόσο πιο έντονη η μείωση του συντελεστή. Τα φορολογικά έσοδα εταιρικού εισοδήματος έχουν παραμείνει γενικότερα σταθερά ως ποσοστά του ΑΕΠ από το 1965. Τέλος, τα φορολογικά έσοδα εταιρικού εισοδήματος ως ποσοστό του ΑΕΠ έχουν μειωθεί από το 1965.

Στην αναζήτηση για το εάν οι φορολογικοί συντελεστές καθορίζουν την εισροή Α.Ξ.Ε. περισσότερο από άλλους παράγοντες η εμπειρική βιβλιογραφία αναλύει την ευαισθησία των Α.Ξ.Ε. στην φορολογία και συνοψίζεται στις εργασίες των Hines (1999), de Mooij και Ederveen (2001). Ο Hines (1999) δείχνει ότι η εκτίμηση χρονοσειρών της σχέσης ανάμεσα σε Α.Ξ.Ε. και εταιρικής φορολόγησης

παρουσιάζουν φορολογική ελαστικότητα επένδυσης περίπου στο -0,6. Η ελαστικότητα των διεθνών επενδύσεων είναι μεγαλύτερη, μεταξύ -1,5 και -2,8. Οι de Mooij και Ederveen (2001), κάνοντας συγκρίσιμα τα αποτελέσματα 25 μελετών, καταλήγουν σε μία μέση τιμή ελαστικότητας της τάξης των -3,3, σε ένα δείγμα 315 ελαστικοτήτων, απορρίπτοντας τις ακραίες τιμές (Madies κ.α., 2006).

Χρησιμοποιώντας μια ομάδα δεδομένων των διμερών εισροών Α.Ξ.Ε. για 22 χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. από το 1984 μέχρι το 2000, οι Bennassy Quere κ.α. (2003) δείχνουν ότι εάν οι υψηλότερες δημόσιες δαπάνες δεν προσελκύσουν περισσότερες Α.Ξ.Ε., ένα μεγαλύτερο μερίδιο επενδύσεων στο σύνολο των δημόσιων εξόδων αυξάνει τις εισροές επενδύσεων. Αυτό ερμηνεύεται ως εξής: μία υψηλότερη παροχή δημόσιων αγαθών αυξάνει την ελκυστικότητα μιας χώρας και ότι η επίδραση ενός υψηλότερου φόρου μπορεί να εξουδετερωθεί εν μέρει από την παροχή δημόσιων υποδομών (Madies κ.α., 2006).

Πίνακας 5

Συνοπτικός Πίνακας Συγκριτικών Μελετών				
Συγγραφέας	Περιοχή	Στόχος	Μεθοδολογία	Συμπεράσματα
Cassette, Paty (2008)	Ανατολική & Δυτική Ευρώπη	Σύγκριση Φ.Α. μεταξύ των δύο περιοχών (1995-2005)	Εκτίμηση εμπειρικού μοντέλου στρατηγικών αλληλεπιδράσεων Φ.Σ.Ε.Ε.	Αλληλεπιδράσεις εξαρτώνται από στοιχεία όπως ΑΕΠ, ΑΞΕ (όχι γεωγρ.εγγύτητα)
Devereux (2002)	Χώρες Ε.Ε. & G7	Μελέτη τάσεων φορολογίας εταιρικού εισοδήματος		Οι Φ.Σ.Ε.Ε. μειώθηκαν τις δεκαετίες 1980, 1990 ενώ διευρύνθηκαν οι φορ/κές βάσεις.
Piatkowski, Jarmuzek (2008)	Χώρες Ανατολικής Ευρώπης	Ύπαρξη αλληλεπίδρασης των Φ.Σ.Ε.Ε. μεταξύ των	Σύγκριση στοιχείων: Φ.Σ.Ε.Ε., φορ/κά έσοδα,	Υπήρξε αλληλεπίδραση στη μειωτική τάση των

		χωρών.	εξέλιξη Α.Ε.Π., μέγεθος Α.Ξ.Ε. (1995 – 2006)	Φ.Σ.Ε.Ε.
Berlianto A. (2009)	Χώρες Ν.Α. Ασίας	Μελέτη ύπαρξης Φ.Α. στην περιοχή	Εξέταση τάσεων θεσπισμένων Φ.Σ.Ε.Ε. Ανάλυση στοιχείων Φ.Α. βάσει βιβλιογραφίας	Στις περισσότερες χώρες μικρή μείωση Φ.Σ.Ε.Ε. Σταθερά έσοδα εταιρικής φορ/γίας. Μετατόπιση επιβάρυνσης. Αύξηση Φ.Ε.Φ.Π., Φ.Π.Α. & Φ.Α.Υ.
Kubatova K.. (2009)	Νέα & Παλαιά μέλη Ε.Ε.	Μελέτη διαφοροποίησης της φορολογικής πολιτικής των νέων μελών (1995 – 2005)	Σύγκριση φορ/κών δεικτών. Μέτρηση στατ.σημαντικό τητας των διαφορών των δεικτών των 2 ομάδων χωρών	Ύπαρξη Φ.Α. κεφαλαίου. Μείωση πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης κεφαλαίου στα νέα μέλη.
Djurovic- Todorovic J. (2002)	Χώρες Ε.Ε.	Σύγκριση φορολογικών συστημάτων	Σύγκριση Φ.Σ.Ε.Ε.: πραγματικών νόμιμων. υποκείμενες φορολογικές βάσεις και άλλα στοιχεία.	Πραγματικοί Φ.Σ.Ε.Ε. μικρότεροι από τους νόμιμους. Η διάφορα μειώνεται συνεχώς (σύγκλιση βάσεων).
Madies,	Νέα & Παλαιά	Σύγκριση	Εξέταση	Η προσέλκυση

Schnyder, Wasmer	μέλη Ε.Ε.	φορολογικών συστημάτων	εμπειρικών και θεωρητικών στοιχείων (βιβλιογραφία Φ.Α., παράγοντες εγκατάστασης Α.Ξ.Ε.)	Α.Ξ.Ε. εξαρτάται κυρίως από άλλους παράγοντες παρά από τους φορολογικούς συντελεστές.
Hanson, Olofsdotter	Χώρες Ε.Ε.	Μελέτη τρόπου επηρεασμού των Α.Ξ.Ε. από εταιρική φορολογία	Εμπειρική ανάλυση : μοντέλο δύο βημάτων.	Οι φορολογικές διαφορές επηρεάζουν τις Α.Ξ.Ε. που ρέουν προς τα νέα κ-μ. Δεν ισχύει το ίδιο για τα παλαιά.
Lahreche-Revil (2006)	Χώρες Ε.Ε.	Μελέτη διμερών ροών Α.Ξ.Ε. μεταξύ Ε.Ε.15 και υπολοίπων κ-μ	Εμπειρική έρευνα δύο εναλλακτικών εξειδικεύσεων ενός βαρυτικού μοντέλου ροών Α.Ξ.Ε., όπου μελετάται η επίδραση φορ.συντ/στών και άλλων παραγόντων.	Η υψηλή φορολογία μειώνει τις εισροές Α.Ξ.Ε. στην Ε.Ε.15
Hines (1999) Mooij & Ederveen (2001)		Έρευνα κατά πόσο οι φορολογικοί συντελεστές καθορίζουν τις εισροές Α.Ξ.Ε. περισσότερο από άλλους	Εκτίμηση χρονοσειρών ΑΞΕ , εταιρικών φόρων.	Φορολογική ελαστικότητα επενδύσεων= - 0,6 Φορολογική ελαστικότητα επενδύσεων=

		παράγοντες.		-3,3
Bennassy Quere (2003)	22 χώρες Ο.Ο.Σ.Α.	Μελέτη διμερών εισροών Α.Ξ.Ε. (1984 – 2000)		Οι κρατικές δαπάνες αυξάνουν τις ΑΞΕ, όμως μία υψηλή φορολογία μπορεί να εξουδετερώσει την θετική επίδραση των υποδομών.

5 Σκοπός - Μεθοδολογία

Από την υφιστάμενη βιβλιογραφία συμπεραίνουμε πως η μείωση της εταιρικής φορολογικής επιβάρυνσης σε όλη την Ευρώπη, αλλά κυρίως στις χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης, είναι γεγονός. Παρ' όλα αυτά έρευνες για τις επιπτώσεις αυτού του φαινομένου, όπως η μείωση των φορολογικών εσόδων, δείχνουν ότι δεν υφίστανται, τουλάχιστον όχι σε σημαντικό βαθμό.

Επιπλέον, υπάρχουν μελέτες που καταλήγουν στο ότι η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των εταιρειών δεν αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα προσέλκυσης Α.Ξ.Ε. ή κεφαλαίου, οπότε και δεν δικαιολογείται η εφαρμογή της ως εργαλείο φορολογικού ανταγωνισμού.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει φορολογικά στοιχεία των κρατών της «Ανατολικής» Ευρώπης τα τελευταία χρόνια έτσι ώστε να διαπιστωθεί η ύπαρξη των επιδράσεων που συνεπάγεται ο φορολογικός ανταγωνισμός. Οι δείκτες θα χρησιμοποιηθούν είναι λόγοι του Α.Ε.Π. της κάθε χώρας, έτσι ώστε να υπάρχει ομοιομορφία και να μπορεί να γίνει ευκολότερη η σύγκριση.

Μερικά από τα ερωτήματα που τίθενται είναι:

- το αν υπάρχει αλλαγή της φορολογικής δομής με μετατόπιση της επιβάρυνσης στις λιγότερο κινητές οικονομικές μονάδες και στην κατανάλωση, και το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα που αυτή η μετατόπιση συνεπάγεται,
- το αν έχει σημειωθεί αισθητή μείωση φορολογικών εσόδων από εταιρικά εισοδήματα,

- το αν έχουν μειωθεί οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων λόγω κινήτρου επιχειρηματικότητας,
- το αν έχουν αυξηθεί οι επιβαρύνσεις για κοινωνικές εισφορές,
- αν έχουν αυξηθεί οι έμμεσοι φόροι.

Η εργασία επικεντρώνεται στις πρόσφατες τάσεις και τα στοιχεία αφορούν την περίοδο από το έτος 2005 περίπου και μετά. Το χρονικό διάστημα αυτό συμπίπτει με την εμφάνιση των συμπτωμάτων της οικονομικής ύφεσης η οποία έπληξε αισθητά την Ευρώπη και αυτό αποτελεί δυσκολία στην ανάλυση, αφού τα στοιχεία επηρεάζονται από αυτό το φαινόμενο και δεν μπορεί να γίνει με ακρίβεια αντιληπτή η επίδραση του φορολογικού ανταγωνισμού.

6 Φορολογικός Ανταγωνισμός στις χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης

6.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Κάθε διεύρυνση της Ε.Ε. έχει οδηγήσει και θα συνεχίσει να οδηγεί σε μείωση του κ.κ.Α.Ε.Π. της Ε.Ε. Μετά από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η μετάβαση των χωρών που άνηκαν σε αυτή έφερε μια μακρά και βαθιά ύφεση. Παρ' όλα αυτά, έφτασαν σε ένα επίπεδο θετικής ανάπτυξης και σε φορολογικά επίπεδα που προσεγγίζουν τους χαμηλότερους λόγους. Διαφορές μεταξύ τους υφίστανται, κυρίως όσον αφορά την φορολογική ικανότητα και τη φορολογική προσπάθεια (Peter M., Hoek V.P., 2004)

Σε ομιλία του, περί φορολογικού ανταγωνισμού στην Ευρώπη, ο Ευρωπαίος Επίτροπος L.Konacs (2005), είπε πως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση των ονομαστικών Φ.Σ.Ε.Ε. στο πλαίσιο ενός κύματος φορολογικών αναμορφώσεων στα κράτη της Ε.Ε., και πως αυτή η μείωση έχει ενταθεί με την ένταξη των νέων κρατών μελών.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση περιέπλεξε κάπως τα πράγματα. Η ανταγωνιστική πορεία και η συνεχόμενη οικονομική ανάπτυξη των χωρών της ανατολικής και ευρωπαϊκής Ευρώπης επιβραδύνθηκε και πολλές χώρες αναγκάστηκαν να αυξήσουν κάποιους φόρους. Η φορολογική προσέγγιση ποικίλλει κατά πολύ πλέον, από χώρα σε χώρα. Έτσι κάποια κράτη επέλεξαν να αυξήσουν τους φόρους κατανάλωσης, άλλα

επέβαλλαν αυξήσεις σε φόρους εισοδήματος, άλλα υιοθέτησαν τομεακούς φόρους κρίσης ή συστήματα άμεσου καθορισμού τιμών (λύσεις που εμφανίζονται για πρώτη φορά) και επιβάρυναν περισσότερο τους οικονομικούς φορείς (Szmiecsek, 2013).

6.1.1 Φορολογικά Κίνητρα και Προσέλκυση Α.Ξ.Ε.

Σύμφωνα με τους M. Piatkavski και M. Jarmuzek (2008), οι μειωμένοι συντελεστές δε φαίνεται να οδηγούν σε σημαντική ανακατεύθυνση των ροών Α.Ξ.Ε. στις χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης, αφού άλλοι παράγοντες όπως το θεσμικό πλαίσιο, είναι πολύ σημαντικότερα. Παρ' όλα αυτά οι μειώσεις Φ.Σ.Ε.Ε. σε κάποια χώρα είναι πολύ πιθανόν να ακολουθηθούν και από άλλες χώρες της περιοχής. Οι συγγραφείς καταλήγουν πως ένας χαμηλός Φ.Σ.Ε.Ε. μπορεί να βοηθήσει οριακά αυτές τις χώρες, σημαντικότερη όμως είναι η ενίσχυση της προστασίας ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, η μείωση της διαφθοράς και η καλύτερη ποιότητα κρατικών υπηρεσιών.

Το ίδιο συμπέρασμα επιβεβαιώνουν και οι εργασίες των: Mayer (1995) κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990, όπου συμπέρανε ότι ο κύριος παράγοντας προσέλκυσης Α.Ξ.Ε. στις Χ.Κ.Α.Ε. ήταν η τοπική αγορά, και Disdier & Mayer (2004), οι οποίοι δείχνουν ότι οι αποφάσεις για την εγκατάσταση γαλλικών πολυεθνικών εταιρειών στις Χ.Κ.Α.Ε. επηρεάστηκαν θετικά από την θεσμική ποιότητα των χωρών υποδοχής.

Πάντως, εφόσον η θεσμική ποιότητα των χωρών υποδοχής θεωρηθεί δεδομένη, το κριτήριο για την επιλογή τοποθεσίας δε φαίνεται να διαφέρει σημαντικά από μέλος σε μέλος (Cassette, Paty)

Στην ίδια γραμμή κινείται και η εργασία της A.Lahreche-Revil, που ερευνά την ευαισθησία των Α.Ξ.Ε. στις χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης, στο πλαίσιο της διευρυμένης Ε.Ε. Τα αποτελέσματα δείχνουν, πως ενώ οι φορολογικές διαφορές επηρεάζουν τις Α.Ξ.Ε. στην Ε.Ε.15, φαίνεται να μην έχουν καμία επίδραση στα νέα κράτη-μέλη κατά την περίοδο ανάλυσης (1990 – 2002). Παρόμοια, άλλοι παράγοντες όπως το χαμηλό κόστος μονάδας και η ανταγωνιστικότητα των τιμών, αποτυγχάνουν να εξηγήσουν τις εισροές Α.Ξ.Ε. στα νέα κράτη-μέλη.

Γεγονός αποτελεί, παρ' όλα αυτά, πως οι χώρες που βρίσκονταν ή/και βρίσκονται σε μετάβαση χρησιμοποιούν φορολογικά κίνητρα για την προσέλκυση Α.Ξ.Ε. σε μεγάλο βαθμό.

Τα κίνητρα που προσφέρονται ορίζονται ως «οποιοδήποτε μετρήσιμο πλεονέκτημα που απευθύνεται σε συγκεκριμένη επιχείρηση ή κατηγορία επιχειρήσεων από ένα Κράτος(Κυβέρνηση), προκειμένου να ενθαρρυνθεί μία συγκεκριμένη συμπεριφορά...». Το όριο μεταξύ γενικών οικονομικών κανόνων και ειδικών κινήτρων δεν είναι πάντα ξεκάθαρο (Cass, 2007)

Οι πιο συνηθισμένες μορφές κινήτρων που προσφέρονται από τις υπό μετάβαση χώρες είναι η μερική ή ολική φοροαπαλλαγή, και η φορολογική πίστωση επενδύσεων. Τα φορολογικά κίνητρα απευθύνονται σε μεγάλο βαθμό στον τομέα των κατασκευών, αλλά και σε άλλους τομείς με ποικιλία διαβαθμίσεων. Πιο πρόσφατα, προσφέρονται κίνητρα για επενδύσεις σε E&A. Τέλος, γίνεται η διαπίστωση πως η ένταξη των Χ.Κ.Α.Ε. στην Ε.Ε. περιόρισε κάπως την προσφορά επενδυτικών κινήτρων, καθώς και ότι ο βαθμός προσφοράς κινήτρων αυξάνεται όσο αυξάνεται η πρόοδος των χωρών προς την κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς και προς τους χαμηλούς Φ.Σ.Ε.Ε., και όχι όσο υπάρχει ανάγκη για αντιστάθμιση των ανεπαρκειών του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (Cass, 2007)

Ο μέσος όρος των καθαρών εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και του Φορολογικού Συντελεστή Εταιρικού Εισοδήματος του χρονικού διαστήματος 2009 – 2013 των 10 πρώην Ανατολικών χωρών που ανήκουν στη Ε.Ε. εμφανίζονται στο πίνακα 6

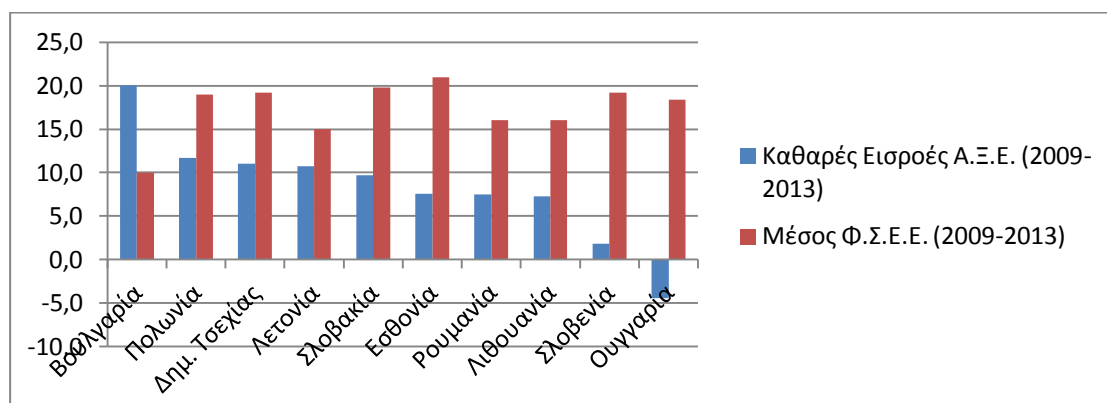
Πίνακας 6

	Καθαρές Εισροές Α.Ξ.Ε. (2009-2013)	Μέσος Φ.Σ.Ε.Ε. (2009-2013)
Βουλγαρία	20	10
Πολωνία	11,7	19
Δημ. Τσεχίας	11	19,2
Λετονία	10,7	15

Σλοβακία	9,7	19,8
Εσθονία	7,55	21
Ρουμανία	7,5	16
Λιθουανία	7,3	16
Σλοβενία	1,8	19,2
Ουγγαρία	-4,4	18,4

Πηγή: KPMG, WorldBank (14/4/14)

Σχήμα 4

Η φθίνουσα ταξινόμηση των καθαρών ροών Α.Ξ.Ε. δεν αντιστοιχεί σε φθίνουσα ταξινόμηση των μέσων Φ.Σ.Ε.Ε. όπως δείχνει το διάγραμμα. Εκτός από την περίπτωση της Βουλγαρίας η οποία έχει τον χαμηλότερο μέσο Φ.Σ.Ε.Ε. και τις υψηλότερες ροές Α.Ξ.Ε., για τις υπόλοιπες χώρες δεν φαίνεται να ισχύει ο χαμηλός Φ.Σ.Ε.Ε. ως πρωταρχικό κίνητρο προσέλκυσης Α.Ξ.Ε.

6.1.2 Φορολογική Δομή

Όσον αφορά την φορολογική δομή, οι Χ.Κ.Α.Ε. χαρακτηρίζονται από μικρότερο ποσοστό άμεσων φόρων και μεγαλύτερο έμμεσων φόρων (Madies et al., 2006).

Σε μία μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον A.S.Gurta (2007), όπου μετράται η φορολογική αποδοτικότητα αναπτυσσόμενων χωρών και χρησιμοποιείται ως δείκτης τα φορολογικά έσοδα προς το συνολικό ΑΕΠ, διαπιστώνεται πως οι χώρες που βασίζονται στους έμμεσους φόρους ως κύρια πηγή των φορολογικών εσόδων έχουν

συγκριτικά χαμηλότερη απόδοση σε σχέση με τις χώρες που βασίζονται στους άμεσους φόρους.

Το ποσοστό των έμμεσων και άμεσων φόρων στο σύνολο των φόρων για τις 10 πρώην Ανατολικές χώρες που εισήλθαν στη Ε.Ε. και για το έτος 2011 εμφανίζονται στο πίνακα 7

Πίνακας 7

	Έμμεσοι Φόροι ως % του Συν. Φόρων (2011)	Άμεσοι Φόροι ως % του Συν. Φόρων (2011)
Βουλγαρία	54,2	18,9
Δημ. Τσεχίας	34,2	21,1
Ουγγαρία	45,8	18,7
Εσθονία	43,1	20
Λετονία	42,1	17
Λιθουανία	45,6	28
Πολωνία	43,3	21,7
Ρουμανία	46,9	21,2
Σλοβενία	38,7	21,2
Σλοβακία	37,9	19,1

Παρ' όλο που οι φορολογικοί συντελεστές από μόνοι τους δεν αποτελούν αποκλειστικό παράγοντα στη σύγκριση της φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ των κρατών (τουλάχιστον το ίδιο σημαντική είναι και η σύνθεση της φορολογικής βάσης), στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται μερικοί βασικοί συντελεστές: εταιρικού εισοδήματος, Φ.Π.Α., εισοδήματος φυσικών προσώπων, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που επιβαρύνουν τον εργοδότη, για το 2013.

Πίνακας 8

	Φ.Π.Α.	Φ.Σ.Ε.Ε.	Ευθύνη Τεκμηρίωσης Μεταφοράς Τιμών	Φ.Ε.Φ.Π.	Εισφορά Κοινωνικής Ασφάλισης (που καταβάλλεται από τον εργοδότη)
Βουλγαρία	20%	10%	ΝΑΙ	10%(ενιαίος)	17,9%
Λετονία	21%	15%	ΝΑΙ	15%(ενιαίος)	24,09%
Λιθουανία	21%	15%	ΝΑΙ	15%(ενιαίος)	30,7%
Σλοβενία	20%, 8,5%	18%, 15%	ΝΑΙ	16%, 27%, 41%, 50%	16%
Σλοβακία	20%, 10%	23%	ΝΑΙ	19%, 25%	35,2%
Πολωνία	23%, 8%, 5%, 0%	19%	ΝΑΙ	18%, 32%	21%
Ουγγαρία	27%, 18%, 5%	10%, 19%	ΝΑΙ	16%	27%
Δημ.Τσεχίας	21%, 15%	19%	ΝΑΙ	15%	34%
Εσθονία					
Ρουμανία	24%, 9%, 5%	16%	ΝΑΙ	16%	28%

Central Eastern European Tax Brochure (06/04/2014)

6.2 Εμπειρικά Στοιχεία

6.2.1 Θεσμοθετημένοι Φορολογικοί Συντελεστές

Οι θεσμοθετημένοι φορολογικοί συντελεστές έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως προκειμένου να μελετηθεί η ύπαρξη Φ.Α. μεταξύ περιοχών και κρατών (Devereux et al., 2002). Παρ' όλα αυτά, η μείωση τους αποτελεί ένα από τα πρώτα συμπτώματα που υποδεικνύουν αυτή την ύπαρξη. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τους εταιρικούς φορολογικούς συντελεστές των τελευταίων 8 ετών, καθώς και τη

μεταβολή τους κατά τη διάρκεια αυτού του διαστήματος, δίνοντας μία εικόνα για την τάση του εταιρικού Φ.Α. στις 10 χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης που έχουν ενταχθεί στην Ε.Ε.

Πίνακας 9

Ετήσιοι Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 – 2013									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	μεταβολή
Βουλγαρία	15	10	10	10	10	10	10	10	-5
Δημ. Τσεχίας	24	24	21	20	19	19	19	19	-5
Εσθονία	23	22	21	21	21	21	21	21	-2
Ουγγαρία	16	16	16	16	19	19	19	19	+3
Λετονία	15	15	15	15	15	15	16	15	0
Λιθουανία	15	15	15	20	15	15	15	15	0
Πολωνία	19	19	19	19	19	19	19	19	0
Ρουμανία	16	16	16	16	16	16	16	16	0
Σλοβακία	19	19	19	19	19	19	19	23	+4
Σλοβενία	25	23	22	21	20	20	18	17	-8
Μ.Ο.	18,7	17,8	17,4	17,7	17,3	17,1	17,2	17,4	-1,3
Μ.Ο. Ε.Ε.	24,83	23,97	23,17	23,11	22,93	22,7	22,51	22,75	-2,08
Μ.Ο.Ευρώπης	23,7	22,99	21,95	21,64	21,46	20,81	20,42	20,6	-3,1
Παγκόσ.Μ.Ο.	27,5	26,95	26,1	25,38	24,69	24,5	24,4	24,08	-3,42

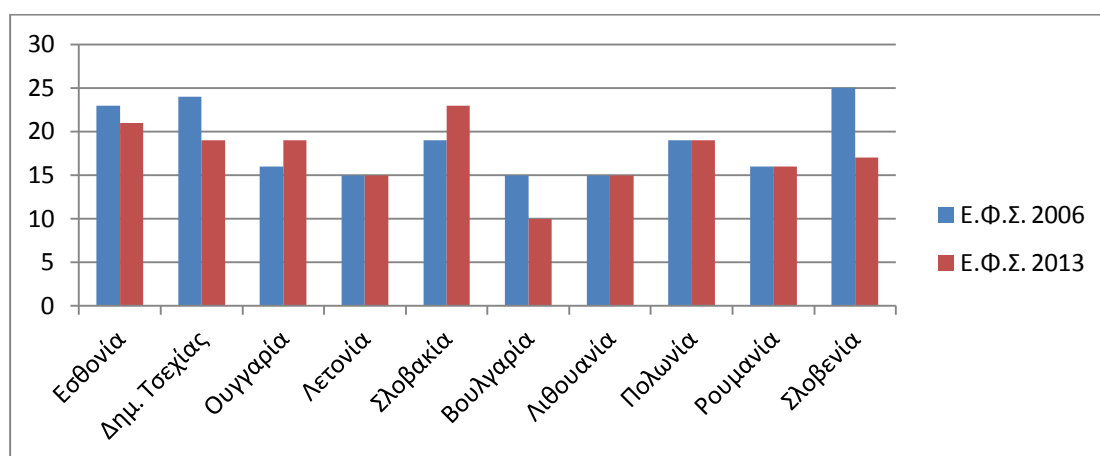
Πηγή: KPMG (19/03/14)

Παρατηρούμε πως υπάρχει τάση μείωσης για τις περισσότερες χώρες της «Ανατολικής» Ευρώπης, καθώς και για ολόκληρη την Ευρώπη, την Ε.Ε. και τον υπόλοιπο κόσμο. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στη Σλοβενία η οποία, παρ' όλο που δεν έχει τον χαμηλότερο συντελεστή, τον έχει μειώσει κατά 8 μονάδες από το 2006 όταν και ήταν ο υψηλότερος μεταξύ αυτών των χωρών. Τον χαμηλότερο συντελεστή είχε και έχει η Βουλγαρία. Εξαιρέσεις στον κανόνα αποτελούν η Ουγγαρία της οποίας ο συντελεστής αυξήθηκε κατά τη διάρκεια των ετών 3 μονάδες, παρ' όλο που ακόμα παραμένει χαμηλός (19%). Και η Σλοβακία η οποία ξεκίνησε με

συντελεστή 19% το 2006 και κατέληξε με 23% το 2013. Σε γενικές γραμμές, ο Μ.Ο. της Ανατολικής Ευρώπης έχει μειωθεί κατά 1,3 μονάδες. Το ενδιαφέρον είναι ότι για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση η μείωση αυτή είναι μεγαλύτερη, που σημαίνει ότι και η «Δυτική» Ευρώπη μείωσε τους συντελεστές της, και σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα περισσότερο από τις «ανατολικές» χώρες.

Σχήμα 5

Ετήσιοι Εταιρικοί Φορολογικοί Συντελεστές

Το παραπάνω σχήμα δείχνει πως σε ένα σχετικά μικρό διάστημα (8 έτη) συντελέστηκαν υπολογίσιμες μειώσεις στους συντελεστές των Χ.Κ.Α.Ε., εκτός από εκείνες που οι συντελεστές ήταν ήδη χαμηλοί και δεν άλλαξαν, και εκτός δύο εξαιρέσεων στις οποίες αυξήθηκαν.

6.2.2 Φορολογικά Έσοδα

Θεωρητικά, εάν ο Φ.Α. όντως υφίσταται, από τις πρώτες συνέπειες θα ήταν η μείωση του συνόλου των φορολογικών εσόδων και των φορολογικών εσόδων από εταιρικούς φόρους.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα έσοδα από φόρους ως ποσοστό του Α.Ε.Π. των 10 πρώην Ανατολικών χωρών που εισήλθαν στην Ε.Ε.

Πίνακας 10

Σύνολο Φορολογικών Εσόδων ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	34,4	34,2	32,3	28,9	27,4	27,2	-7,2
Δημ. Τσεχίας	36,3	36,9	35,6	34,5	33,8	34,5	-1,8
Εσθονία	31,1	33,1	32	36	34,3	33	+1,9
Ουγγαρία	37,3	39,8	40,1	39,6	37,8	37,1	-0,2
Λετονία	30,4	30,5	29,5	27	27,5	27,7	-2,7
Λιθουανία	30	29,9	30,5	29,8	27,4	26,4	-3,6
Πολωνία	33,8	34,8	34,3	31,8	31,8	32,4	-1,4
Ρουμανία	29,2	29,4	28,8	27,8	28,1	28,4	-0,8
Σλοβακία	29,5	29,4	28,3	28,9	28,3	28,8	-0,7
Σλοβενία	39,3	38,2	37,5	37,9	38,2	37,5	-1,8
Μ.Ο.	33,13	33,62	32,89	32,22	31,46	31,30	-1,83
Μ.Ο. Ε.Ε.	41,2	36,09	39,7	39,7	39,6	40	-1,2

Πηγή: Eurostat (07/04/2014)

Παρατηρούμε ότι κατά τη διάρκεια του εξεταζόμενου διαστήματος τα συνολικά φορολογικά έσοδα κατά βάση μειώθηκαν. Μόνο στην Εσθονία παρατηρείται μια μικρή αύξηση κατά 1,9 μονάδες. Στη Βουλγαρία σημειώθηκε μεγάλη μείωση φορολογικών εσόδων της τάξης των 7,2 μονάδων, γεγονός που μπορεί να δικαιολογηθεί αφού στην ίδια χώρα σημειώθηκαν οι μικρότεροι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές (Πίνακας 6.2.1) τα τελευταία χρόνια. Η Εσθονία, της οποίας τα έσοδα δεν μειώθηκαν, αλλά αυξήθηκαν λίγο έχει από τους σχετικά υψηλούς Φ.Σ.Ε.Ε. και δεν τον μείωσε πολύ την τελευταία δεκαετία, συγκριτικά με τις άλλες ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες. Η Λιθουανία σημειώνει επίσης σημαντική μείωση εσόδων (-3,6). Ο θεσμοθετημένος συντελεστής όμως δεν έχει μειωθεί, αλλά έχει παραμείνει σταθερά χαμηλός (15%).

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους τα φορολογικά έσοδα μπορεί να μειωθούν, όπως πτώση οικονομικής δραστηριότητας, αλλαγές στη φορολογική βάση, μείωση πωλήσεων αγαθών και παροχής υπηρεσιών κ.α. (Eurostat, 2013)

Συγκριτικά, τα συνολικά φορολογικά έσοδα μειώθηκαν περισσότερο στις πρώην Ανατολικές χώρες της Ε.Ε., παρά σε ολόκληρη την Ε.Ε.

Έρευνες δείχνουν ότι οι επιπτώσεις του Φ.Α. στα έσοδα δεν εμφανίζεται στους χαμηλούς εταιρικούς φορολογικούς συντελεστές αλλά στα χαμηλά έσοδα φόρων.

Τα έσοδα από φόρους εταιρικού εισοδήματος ως ποσοστό του Α.Ε.Π. των 10 χωρών του πρώην Ανατολικού μπλοκ που εισήλθαν στην Ε.Ε. και για το διάστημα 2006-2011 εμφανίζονται στον πίνακα 11

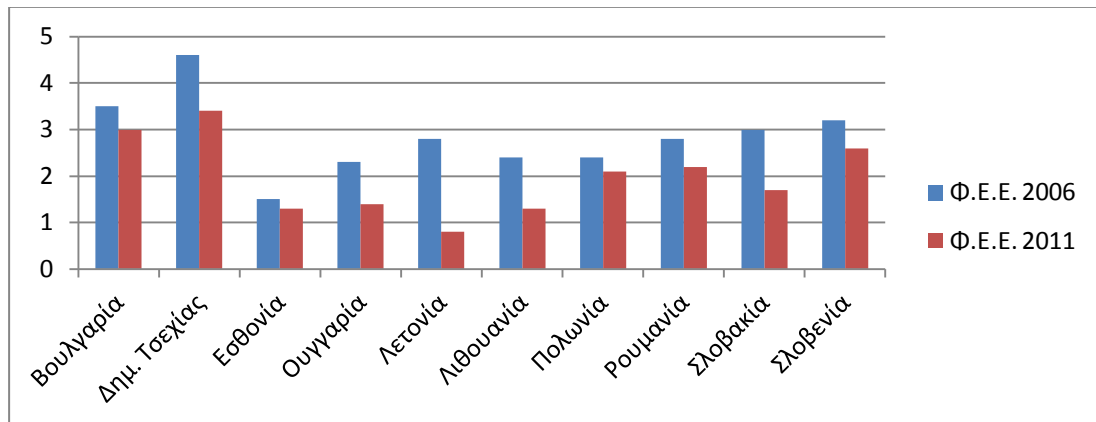
Πίνακας 11

Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	3,5	3,5	3,3	2,5	2,7	3	-0,5
Δημ. Τσεχίας	4,6	4,7	4,2	3,5	3,4	3,4	-1,2
Εσθονία	1,5	1,6	1,6	1,9	1,4	1,3	-0,2
Λετονία	2,3	2,7	3,2	1,6	1	1,4	-0,9
Λιθουανία	2,8	2,6	2,7	1,8	1	0,8	-2
Ουγγαρία	2,4	2,9	2,7	2,3	1,3	1,3	-1,1
Πολωνία	2,4	2,8	2,7	2,3	2	2,1	-0,3
Ρουμανία	2,8	3,1	3	2,7	2,3	2,2	-0,6
Σλοβενία	3	3,2	2,5	1,8	1,9	1,7	-1,3
Σλοβακία	3,2	3,3	3,4	2,7	2,7	2,6	-0,6
Μ.Ο.	2,85	3,04	2,93	2,31	1,97	1,98	-0,87
Μ.Ο. Ε.Ε.	3,3	3,6	3,4	2,8	2,7	2,7	-0,6

Πηγή: Eurostat (20/03/14)

Σχήμα 6

Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του Α.Ε.Π.

Παρατηρούμε ότι σε όλες τις υπό εξέταση χώρες, όπως και ο Μ.Ο. ολόκληρης της Ε.Ε., τα εταιρικά φορολογικά έσοδα έχουν μειωθεί. Η μείωση αυτή όμως δεν είναι σημαντική. Επομένως δεν υποδεικνύεται η ύπαρξη Φ.Α., σε σημαντικό βαθμό τουλάχιστον. Βέβαια, πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι το εξεταζόμενο διάστημα δεν είναι μεγάλο (6 έτη). Η τάση είναι, χωρίς αμφιβολία μειωτική.

Στη Λιθουανία σημειώνεται η μεγαλύτερη μείωση εταιρικών φόρων 2%, ενώ ακολουθούν η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Λετονία. Η μικρότερη μείωση παρατηρείται στην Πολωνία.

6.2.3 Φόροι Φυσικών Προσώπων

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι επιπτώσεις του εταιρικού φορολογικού ανταγωνισμού δεν φαίνονται τόσο στα έσοδα από εταιρικούς φόρους αλλά στα έσοδα από φόρους φυσικών προσώπων (de Mooij και Nicodeme, 2008)

Στοιχεία από το 1985 έως το 2005, δείχνουν ξεκάθαρη μείωση εταιρικών φορολογικών συντελεστών ενώ τα αντίστοιχα έσοδα παρέμειναν σταθερά στην Ε.Ε. Το παράδοξο αυτό μπορεί να εξηγηθεί από τη διεύρυνση των φορολογικών βάσεων η οποία συνόδευε τις μειώσεις των συντελεστών και η οποία εκδηλώνεται με μειώσεις πιστώσεων επενδύσεων, μειωμένη έκπτωση τόκων, μειωμένη φορολογική απόσβεση.

Όμως, σύμφωνα με τους de Mooij και Nicodeme, τα εταιρικά έσοδα δεν μειώνονται επειδή οι ελεύθεροι επαγγελματίες επιλέγουν να ανοίξουν επιχείρηση και να συμπεριληφθούν στην εταιρική φορολόγηση του εισοδήματος τους, εφόσον βλέπουν ότι οι εταιρικοί συντελεστές μειώνονται.

Στον πίνακα 12 εμφανίζονται οι φόροι του εισοδήματος των φυσικών προσώπων των 10 πρώην Ανατολικών χωρών που εισήλθαν στην Ε.Ε.

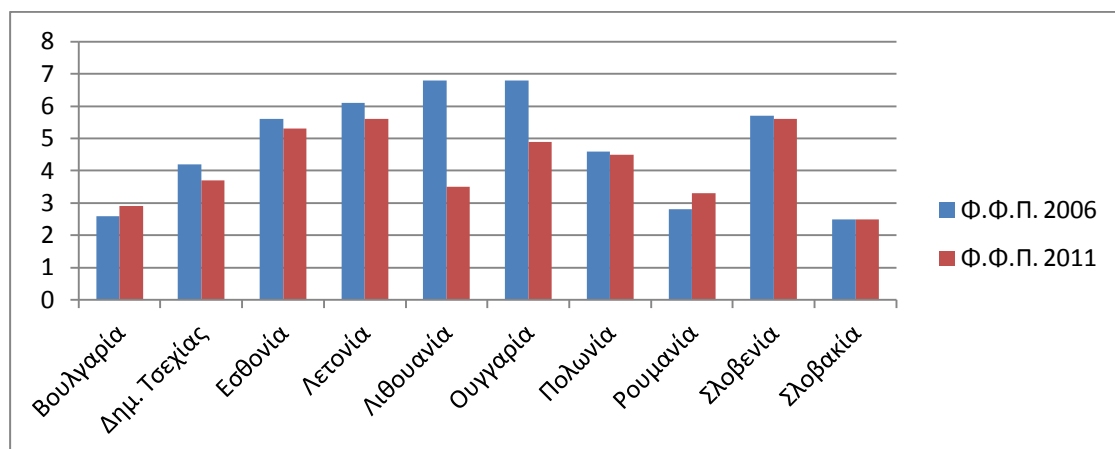
Πίνακας 12

Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του Α.Ε.Π. Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	2,6	3,2	2,9	3	3	2,9	+0,3
Δημ. Τσεχίας	4,2	4,3	3,7	3,6	3,5	3,7	-0,5
Εσθονία	5,6	5,8	6,2	5,7	5,4	5,3	-0,3
Λετονία	6,1	6,1	6,4	5,4	6,1	5,6	-0,5
Λιθουανία	6,8	6,6	6,5	4,1	3,6	3,5	-3,3
Ουγγαρία	6,8	7,3	7,7	7,4	6,5	4,9	-1,9
Πολωνία	4,6	5,2	5,3	4,6	4,5	4,5	-0,1
Ρουμανία	2,8	3,3	3,4	3,5	3,3	3,3	+0,5
Σλοβενία	5,7	5,5	5,8	5,8	5,7	5,6	-0,1
Σλοβακία	2,5	2,6	2,7	2,4	2,3	2,5	0
Μ.Ο.	4,77	4,99	5,06	4,55	4,39	4,18	-0,59
Μ.Ο. Ε.Ε.	8	8,1	8,2	8	7,7	7,7	-0,3

Πηγή: Eurostat (20/03/2014)

Σχήμα 7

Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του Α.Ε.Π.

Έντονη μείωση συντελέστηκε στους φόρους της Λιθουανίας και της Ουγγαρίας. Στις υπόλοιπες χώρες επίσης σημειώθηκαν μειώσεις αν και όχι σημαντικού μεγέθους, ενώ σε δύο χώρες, στη Βουλγαρία και Ρουμανία σημειώθηκε αύξηση. Το αποτέλεσμα είναι μείωση, όμως επειδή δεν είναι σημαντική δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί το παραπάνω επιχείρημα.

6.2.4. Φόροι εργασίας

Ένα από τα αποτελέσματα του έντονου φορολογικού ανταγωνισμού είναι η τάση της μειωμένης φορολογικής επιβάρυνσης του κινητού κεφαλαίου και της αυξημένης επιβάρυνσης του λιγότερο κινητού κεφαλαίου όπως η εργασία. Αυτό ωφελεί τις πολυεθνικές επιχειρήσεις σε βάρος των τοπικών, χωρίς διεθνή δραστηριότητα, επιχειρήσεις (Piatkowski και Jarmuzek, 2008)

Οι φόροι κοινωνικών εισφορών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. των 10 χωρών του πρώην Ανατολικού μπλοκ που εισήλθαν στην Ε.Ε. για το χρονικό διάστημα 2006-2013 εμφανίζονται στον πίνακα 13

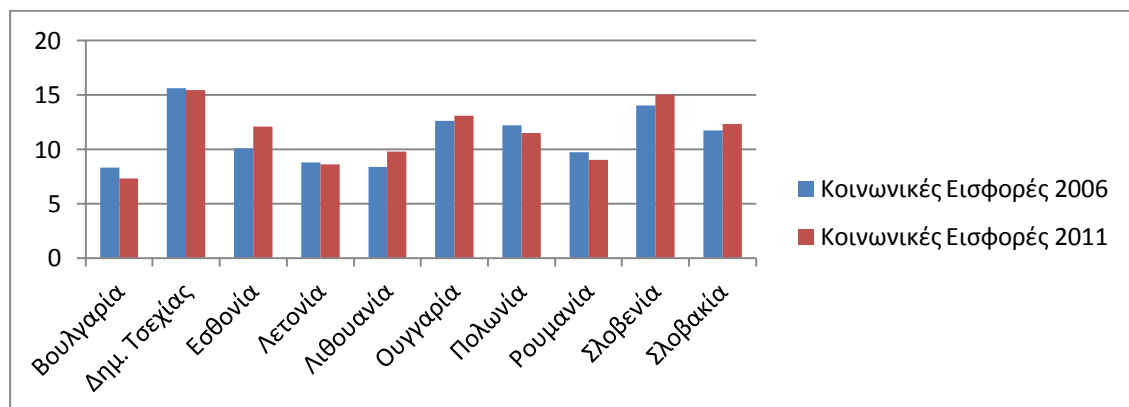
Πίνακας 13

Κοινωνικές Εισφορές ως% Α.Ε.Π. (Εργαζομένων & Εργοδοτών)							
Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	8,3	8,1	7,8	7,7	7	7,3	-1
Δημ. Τσεχίας	15,6	15,7	15,5	14,8	15,2	15,4	-0,2
Εσθονία	10,1	10,5	11,6	13,2	13,1	12,1	+2
Λετονία	8,8	8,7	8,3	8,5	8,4	8,6	-0,2
Λιθουανία	8,4	8,5	8,9	11,6	10,3	9,8	+1,4
Ουγγαρία	12,6	13,8	13,7	13,2	12,1	13,1	+0,5
Πολωνία	12,2	12	11,3	11,3	11,1	11,5	-0,7
Ρουμανία	9,7	9,7	9,3	9,4	8,6	9	-0,7
Σλοβενία	14	13,7	14,1	14,9	15,2	15	+1
Σλοβακία	11,7	11,7	12	12,7	12,3	12,3	+0,6
Μ.Ο.	11,14	11,24	11,25	11,73	11,33	11,41	+0,33
Μ.Ο. Ε.Ε.	10,6	10,6	10,8	11,1	10,9	10,9	+0,3

Πηγή: Eurostat (21/04/2014)

Σχήμα 8

Κοινωνικές Εισφορές ως% Α.Ε.Π. (Εργαζομένων & Εργοδοτών)

Στις υπό εξέταση χώρες για το χρονικό διάστημα 2006-2011 δεν επιβεβαιώνεται η ύπαρξη της επίπτωσης της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας. Εκτός από τη

Λιθουανία και την Εσθονία, η αύξηση ήταν κοντά στη μονάδα ή και μείωση. Η μεταβολή του Μ.Ο. ήταν 0,33 ποσοστιαίες μονάδες.

6.2.5 Φόροι Κατανάλωσης

Η αλλαγή στη σύνθεση της φορολογίας δεν αφορά μόνο την εργασία, αλλά και στην κατανάλωση (Φ.Π.Α και άλλοι έμμεσοι φόροι).

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας ως ποσοστό του Α.Ε.Π. για τις 10 πρώην Ανατολικές χώρες της Ε.Ε. για το διάστημα 2006-2011 εμφανίζονται στον πίνακα 14

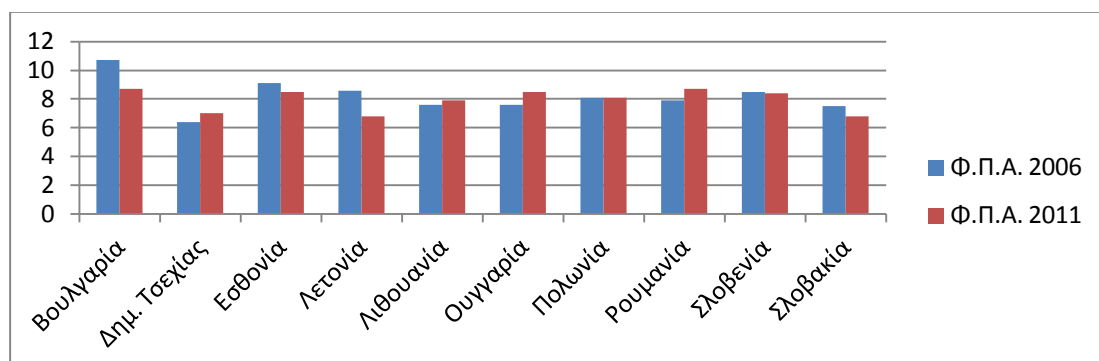
Πίνακας 14

Έμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φ.Π.Α.							
Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	10,7	10,4	10,9	9	9,2	8,7	-2
Δημ. Τσεχίας	6,4	6,3	6,8	6,9	6,9	7	+0,6
Εσθονία	9,1	8,9	7,9	8,9	8,8	8,5	-0,6
Λετονία	8,6	8,2	6,7	6	6,6	6,8	-1,8
Λιθουανία	7,6	8,1	8	7,4	7,9	7,9	+0,3
Ουγγαρία	7,6	8,1	7,8	8,6	8,7	8,5	+0,9
Πολωνία	8,1	8,3	8	7,4	7,8	8,1	0
Ρουμανία	7,9	8,1	7,9	6,6	7,6	8,7	+0,8
Σλοβενία	8,5	8,4	8,5	8,4	8,6	8,4	-0,1
Σλοβακία	7,5	6,7	6,9	6,7	6,3	6,8	-0,7
Μ.Ο.	8,2	8,15	7,94	7,59	7,84	7,94	-0,26
Μ.Ο. Ε.Ε.	7,8	7,8	7,7	7,4	7,6	7,7	-0,1

Πηγή: Eurostat (10/04/2014)

Σχήμα 9

Έμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φ.Π.Α.

Κατά μέσο όρο ο Φ.Π.Α. σημείωσε ελάχιστη μείωση. Σε γενικές γραμμές, είτε μειώθηκε είτε αυξήθηκε, η μεταβολή ήταν πολύ μικρή.

Οι φόροι κατανάλωσης και ειδικοί φόροι κατανάλωσης ως ποσοστό του Α.Ε.Π. για τις 10 πρώην Ανατολικές χώρες της Ε.Ε. για το διάστημα 2006-2011 εμφανίζονται στον πίνακα 15

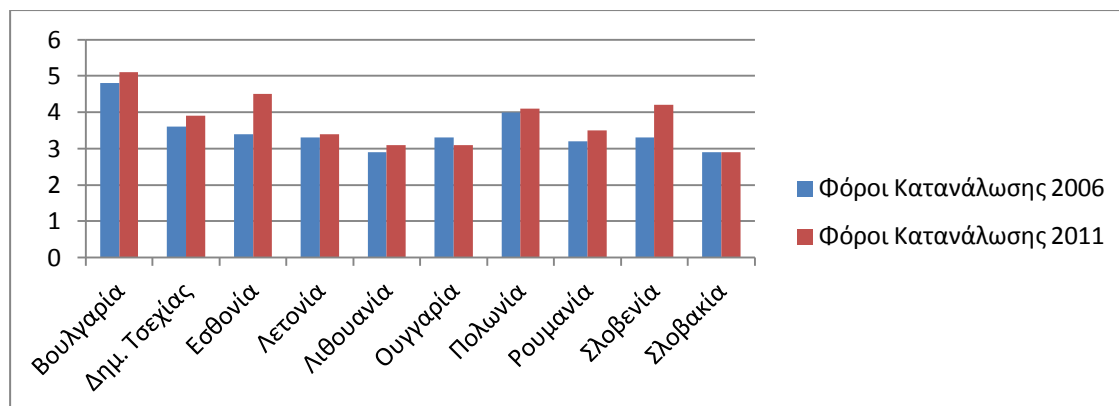
Πίνακας 15

Έμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φόροι Κατανάλωσης & Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης Χωρών «Ανατολικής Ευρώπης», 2006 -2011							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή
Βουλγαρία	4,8	5,8	5,9	5,5	5,1	5,1	+0,3
Δημ. Τσεχίας	3,6	3,9	3,3	3,7	3,6	3,9	+0,3
Εσθονία	3,4	3,6	3,3	5,1	4,3	4,5	+1,1
Λετονία	3,3	2,9	3,2	3,7	3,5	3,4	+0,1
Λιθουανία	2,9	2,9	3	3,5	3,3	3,1	+0,2
Ουγγαρία	3,3	3,4	3,4	3,6	3,3	3,1	-0,2
Πολωνία	4	4,2	4,4	3,8	4,2	4,1	+0,1
Ρουμανία	3,2	3	2,7	3,2	3,3	3,5	+0,3
Σλοβενία	3,3	3,3	3,3	4,1	4,3	4,2	+0,9
Σλοβακία	2,9	3,5	2,7	2,8	2,9	2,9	0
Μ.Ο.	3,47	3,65	3,52	3,9	3,78	3,78	+0,31
Μ.Ο. Ε.Ε.	3,1	3,1	3	3,2	3,2	3,2	+0,1

Πηγή: Eurostat (22/03/14)

Σχήμα 10

Έμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φόροι Κατανάλωσης & Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης

Σε αυτή την περίπτωση η πλειοψηφία των χωρών σημείωσε αύξηση των φόρων κατανάλωσης και ειδικών φόρων κατανάλωσης, μεγαλύτερη από ότι η μέση αύξηση όλης της Ε.Ε., όμως και πάλι η μεταβολή δεν ήταν πολύ μεγάλη.

Έτσι δεν μπορούμε να συμπεράνουμε την ύπαρξη έντονης αλλαγής της φορολογικής σύνθεσης και των αρνητικών αναδιανεμητικών επιπτώσεων που αυτή συνεπάγεται. Η τάση είναι σίγουρα αυξητική.

6.3 Πολωνία

6.3.1 Υπόβαθρο

Η Πολωνική οικονομία, όπως και οι άλλες κεντρικά σχεδιαζόμενες οικονομίες, είχε κάποια συγκεκριμένα δομικά στοιχεία, διαφορετικά από αυτά των δυτικών οικονομιών:

- Η υπερβολική βιομηχανοποίηση, σε σημείο που οι υπόλοιποι τομείς όπως οι υπηρεσίες παρουσίαζαν έλλειψη πόρων.
- Ο μεγάλος αγροτικός τομέας, ο οποίος παρά το ότι είχε παραμείνει σε ιδιώτες, σε αντίθεση με τις λοιπές χώρες του Ανατολικού Μπλοκ, χαρακτηριζόταν από χαμηλή παραγωγικότητα. Επιπλέον, βασιζόταν κυρίως στις επιδοτήσεις Sachs (1993 αναφέρεται στο Παπαδημητράκης (2005)).

- Το κράτος ασκούσε τεράστιο έλεγχο πάνω στην οικονομία (πάνω από 80% της παραγωγής και 70% της απασχόλησης ελεγχόταν κατευθείαν από την κυβέρνηση ή μέσω άλλων κρατικά ελεγχόμενων οντοτήτων) Kennedy (1993 αναφέρεται στο Παπαδημητράκης (2005)
- Υπήρξε έλλειψη σε επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους.
- Καθορισμός τιμών από τον «κεντρικό σχεδιαστή».
- Το διεθνές εμπόριο προσανατολιζόταν κυρίως προς την Ανατολή Sachs (1993 αναφέρεται στο Παπαδημητράκης (2005).
- Ισοκατανομή εισοδήματος και ισότητα. Το μεγαλύτερο ποσοστό του κόσμου δεν είχε πλούτο στα χέρια του εκτός από περιπτώσεις ιδιωτικής γης και ιδιοκτησίας σπιτιών.

6.3.2 Εταιρικοί & άλλοι έμμεσοι φόροι

Σε φορολογία υπόκεινται οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και οι ανώνυμες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Πολωνία. Ο φόρος εταιρικού εισοδήματος είναι καταβλητέος πάνω στο εισόδημα, δηλαδή στα έσοδα μειωμένα κατά τα κόστη που εκπίπτουν, και ο συντελεστής του είναι ενιαίος στο 19%. Εάν τα εκπιπτόμενα κόστη υπερβαίνουν τα δεδομένα ενός οικονομικού έτους μπορούν να μεταφερθούν έως και 5 έτη μπροστά ως ζημιά.

Υπάρχει μια παρακράτηση φόρου επί των μερισμάτων, των τόκων και δικαιωμάτων που καταβάλλονται από μια εταιρεία του εξωτερικού. Ο γενικός φόρος παρακράτησης επί των μερισμάτων είναι 19%, επί των τόκων και δικαιωμάτων 20% και 10% αντίστοιχα. Ωστόσο, ο γενικός φόρος παρακράτησης μπορεί να μειωθεί από συνθήκη διπλής φορολόγησης.

Κατά την ένταξη της στην Ε.Ε., παραχωρήθηκε στην Πολωνία μια μεταβατική περίοδος για την κατάργηση του φόρου παρακράτησης. Από 1/5/13 ο φόρος καταργήθηκε εντελώς.

Η Πολωνία έχει ένα ευρύ διεθνές δίκτυο συνθηκών με περισσότερες από 89 συνθήκες διπλής φορολόγησης. Κάτω από ορισμένες συνθήκες οι εταιρείες είναι υποχρεωμένες να προετοιμάσουν έγγραφα μεταβίβασης τιμών για συναλλαγές μεταξύ σχετιζόμενων

μερών. Όταν γίνονται προσαρμογές στο εισόδημα κάποιου από τις φορολογικές αρχές, η διαφορά μεταξύ εισοδήματος που δηλώνεται και αυτού που έχουν υπολογίσει οι αρχές φορολογείται με 50%. Οι φόροι μεταβίβασης υποβάλλονται σε ποσοστό 1%-2%, σε συγκεκριμένες μορφές συναλλαγών που γενικότερα δεν καλύπτονται από τον Φ.Π.Α. (πωλήσεις, ανταλλαγές δικαιωμάτων, δάνεια). Οι φόροι ακίνητης περιουσίας και μεταφορών είναι τοπικοί.

6.3.3 Έμμεσοι Φόροι

Ο Φ.Π.Α. από 1 Ιανουαρίου 2011 είναι 23%. Συντελεστής 8% ισχύει για προϊόντα και υπηρεσίες όπως φάρμακα, εφημερίδες, μεταφορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, πολιτιστικά, αθλητικά, ψυχαγωγικά γεγονότα. Συντελεστής 5% ισχύει για προϊόντα όπως βιβλία και περιοδικά επαγγελματικών κλάδων και βασικά αγαθά διατροφής. Τέλος, συντελεστής 0% ισχύει για τις εξαγωγές, ενδοκοινοτικές παραδόσεις αγαθών και υπηρεσίες διεθνών μεταφορών. Απαλλαγή από το φόρο έχουν οι ασφαλιστικές υπηρεσίες, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ταχυδρομικές, στοιχημάτων, εκπαίδευση, υγεία και πολιτιστικές υπηρεσίες.

6.3.4 Εμπειρικά Στοιχεία

Τα φορολογικά έσοδα της Πολωνίας ανά κατηγορία φόρων ως ποσοστό του Α.Ε.Π. το διάστημα 2004-2012 δίνονται στον πίνακα 16

Πίνακας 16

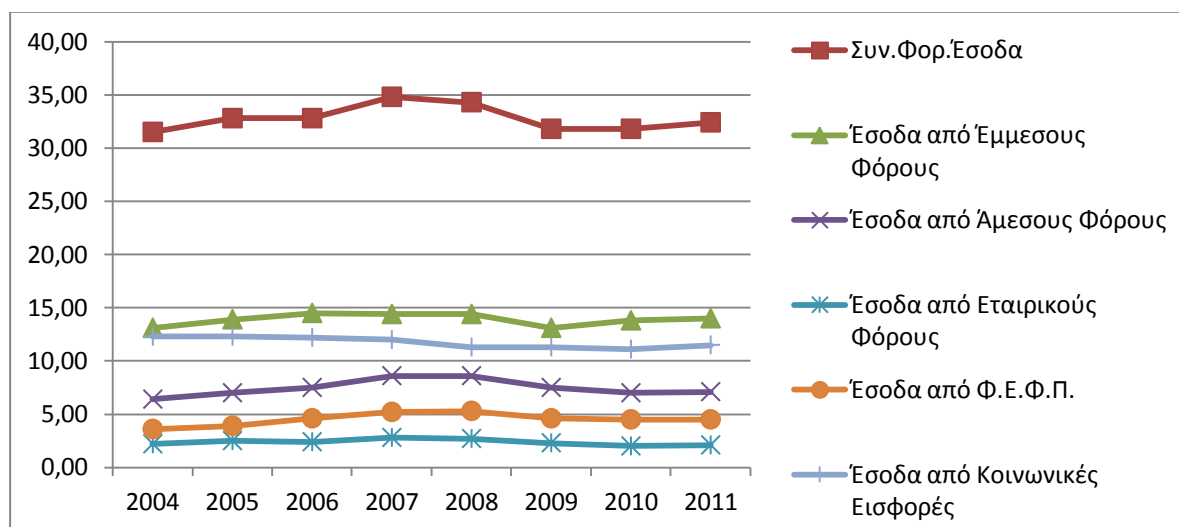
Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Πολωνία									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Φ.Σ.Ε.Ε.	27,5	27,5	27,5	25	25	25	19	19	19
Συνολικά Φορ/κά Έσοδα	31,5	32,8	33,8	34,8	34,3	31,8	31,8	32,4	-
Έσοδα από Έμμεσους	13,1	13,9	14,5	14,4	14,4	13,1	13,8	14	-

Φόρος									
Έσοδα από Άμεσους Φόρους	6,4	7	7,5	8,6	8,6	7,5	7	7,1	-
Έσοδα από Εταιρικούς Φόρους	2,2	2,5	2,4	2,8	2,7	2,3	2	2,1	-
Έσοδα από Φ.Ε.Φ.Π.	3,6	3,9	4,6	5,2	5,3	4,6	4,5	4,5	-
Έσοδα από Κοινωνικές Εισφορές	12,3	12,3	12,2	12	11,3	11,3	11,1	11,5	-

Πηγή: Eurostat (24/03/14)

Σχήμα 11

Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Πολωνία

Το σύνολο των φορολογικών εσόδων το 2011 ήταν 32,4% του Α.Ε.Π., περίπου 6,4% κάτω από το Μ.Ο. της Ε.Ε.27 (38,8%), αλλά υψηλότερο από την Σλοβακία, την Ουγγαρία και την Τσεχία.

Οι έμμεσοι φόροι έχουν σημαντικότερο ρόλο από τους άμεσους στο φορολογικό σύστημα της χώρας, και αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια του εξεταζόμενου διαστήματος.

Οι κοινωνικές εισφορές αποτελούσαν το 2011, πάνω από το 1/3 του συνόλου των φορολογικών εσόδων της χώρας (35,5%), ελαφρώς πάνω από τον Μ.Ο. της Ε.Ε.27 (33,5%). Στις κοινωνικές εισφορές παρατηρείται μία μικρή μείωση.

Τα φορολογικά έσοδα από εταιρικό εισόδημα παρέμειναν, κατά βάση, σταθερά κατά τη διάρκεια του εξεταζόμενου διαστήματος.

6.4 Ουγγαρία

6.4.1 Υπόβαθρο και πρόσφατες εξελίξεις

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, κάθε κράτος-έθνος, όπως και η Ουγγαρία, δεν μπορεί να έχει πλήρη κυριαρχία στην άσκηση φορολογικής εξουσίας, αλλά περιορίζεται από τον ανταγωνισμό των άλλων κρατών-εθνών (Deak, 2002)

Από το 2006, η φορολογική επιβάρυνση στην Ουγγαρία δεν συμβάδιζε με τις τάσεις της Κεντροανατολικής Ευρώπης. Σύμφωνα με την έρευνα της εργασίας της Valeria Limrok, οι θυγατρικές των πολυεθνικών που δραστηριοποιούνται στην Ουγγαρία πιστεύουν ότι κατά 82,1% ότι η φορολογική πολιτική δεν είναι ανταγωνιστική. Η συγγραφέας προτείνει τη δημιουργία στρατηγικής στην φορολογική πολιτική, δεδομένου ότι ο ρόλος των φόρων θα γινόταν όλο και πιο σημαντικός.

Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων που εισήχθη το 1988 στην Ουγγαρία υπήρξε πολύ περίπλοκη, αδιαφανής και με υπερβολικό αριθμό ρυθμίσεων. Ειδικά η φορολογική επιβάρυνση στην εργασία ήταν πολύ βαριά.

Από 1 Ιανουαρίου 2011, η Ουγγαρία θέσπισε ενιαίο φορολογικό συντελεστή εισοδήματος φυσικών προσώπων 16%. Η αλλαγή στόχευε στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του φορολογικού συστήματος της χώρας και την αναβάθμιση της σε μία πιο ηγετική θέση μέσα στην Ευρώπη. Επιπλέον στόχευε στη δημιουργία ενός, φιλικού προς την οικογένεια φορολογικό πλαίσιο, με φορολογικές πιστώσεις για κάθε παιδί, μειώνοντας τις φορολογικές υποχρεώσεις των οικογενειών με παιδιά.

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας της Ουγγαρίας παραθέτει τους λόγους για τους οποίους αυτό το νέο σύστημα ενιαίου φορολογικού συντελεστή (16%) είναι ευεργετικό για την οικονομία και τη χώρα:

- Απλοποίηση φορολογικού συστήματος
- Καλύτερη απόδοση, λόγω χαμηλότερου συντελεστή
- Μεγαλύτερο διαθέσιμο εισόδημα λόγω υψηλότερου επιπέδου κατανάλωσης και καταθέσεων.
- Οι φορολογικές δηλώσεις, η παρακολούθηση και η φορολογική διοίκηση θα είναι λιγότερο περίπλοκη και περισσότερο διαφανείς.
- Οικονομική ανταγωνιστικότητα (ελκυστικότητα για ημεδαπούς και αλλοδαπούς επενδυτές)
- Μόλις ξεπεραστεί η αρχική μείωση φορολογικών εσόδων, αυτά θα αυξηθούν, αφού όλο και περισσότεροι φορολογούμενοι θα δηλώνουν το πραγματικό τους εισόδημα
- Αποτέλεσμα της μείωσης των φορολογικών επιβαρύνσεων που γινόταν εμφανής το 2012, θα ήταν η δημιουργία 40.000εργασίας περίπου.

6.4.2 Εταιρικοί & άλλοι άμεσοι φόροι

Ο γενικός φορολογικός συντελεστής στη Ουγγαρία είναι προοδευτικός. Φορολογική βάση μέχρι 500 εκατ. HUF, φορολογούνται στο 10%. Πάνω από αυτό το ποσό, ο συντελεστής είναι 19%. Η φορολογική βάση είναι το κέρδος προ φόρων που τροποποιήθηκε από πολλά αυξητικά και μειωτικά στοιχεία. Στην Ουγγαρία οι ζημιές μπορούν να μεταφέρονται χωρίς χρονικό περιορισμό. Εναλλακτικά, οι ζημιές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για έκπτωση φορολογικής βάσης έως και 50% (χωρίς δυνατότητα μεταφοράς φυσικά). Στην περίπτωση ωστόσο των «συγχωνεύσεων & αγορών» ισχύουν περιορισμοί.

Για νέες επενδύσεις σε Έρευνα & Ανάπτυξη, ισχύει ένα ευρύ φάσμα φορολογικών ελαφρύνσεων. Επιπλέον προβλέπονται φοροαπαλλαγές για δομές συμμετοχών: τα κεφαλαιακά κέρδη από μετοχές και η πνευματική ιδιοκτησία, δεν φορολογούνται υπό ορισμένες συνθήκες. Τέλος, ένα επίδομα φόρου 50% εφαρμόζεται για εισοδήματα δικαιωμάτων.

Δεν υπάρχει παρακράτηση φόρου επί των μερισμάτων, τόκων & δικαιωμάτων που καταβάλλονται από μια Ουγγρική εταιρεία σε μία εταιρεία του εξωτερικού. Η Ουγγαρία έχει ένα ευρύ διεθνές δίκτυο συνθηκών με πάνω από 70 συνθήκες διπλής φορολόγησης.

Η μεταβίβαση τιμών αποτελεί πολύ σημαντικό ζήτημα. Υπάρχει απαίτηση αυστηρής τεκμηρίωσης από το 2003 με μεγάλα πρόστιμα (7 ευρώ για κάθε συναλλαγή για την οποία δεν εκδίδονται όλα τα απαραίτητα έγγραφα), συν ένα φορολογικό πρόστιμο 50% για την προσαρμογή της φορολογικής βάσης που αξιολογείται από την φορολογική αρχή (εάν υπάρχει), συν τόκους υπερημερίας. Η έννοια της φορολόγησης ομίλων δεν υπάρχει στην Ουγγαρία.

Οι τοπικές αρχές μπορούν να επιβάλλουν ένα τοπικό φόρο στις επιχειρήσεις (HIPA), που φτάνει έως και 2% της φορολογικής βάσης και ο οποίος αντιστοιχεί στην επιχειρηματική προστιθέμενη αξία περίπου. Ο φόρος μπορεί να εκπέσει από τον φόρο εταιρικού εισοδήματος. Σε μία τυπική περίπτωση στην οποία ισχύει Φ.Ε.Ε. 19% και HIPA 2%, η συνδυαστική οριακή φορολογική επιβάρυνση είναι περίπου 20,6%.

Ένας ειδικός πρόσθετος φόρος καταβάλλεται στον ενεργειακό τομέα (31% επιπλέον του Φ.Ε.Ε.), στον τραπεζικό τομέα (το ποσό του φόρου βασίζεται στο σύνολο του ενεργητικού).

Οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να επωφεληθούν από ένα ειδικό σύστημα φορολογίας που βασίζεται στα μετρητά χρήματα και εισήχθη το 2013 ("Kiva"). Ο γενικός φορολογικός συντελεστής μεταβίβασης είναι 4%. Στην περίπτωση απόκτησης ακίνητης περιουσίας ή εταιρειών συμμετοχών ακίνητης περιουσίας ισχύει 4% για αξίες μέχρι 1 δις HUF. Πάνω από αυτό το ποσό ισχύει 2%. Ο φόρος μεταβίβασης για δωρεές και κληρονομίες είναι 18%. Στην περίπτωση διαμερισμάτων 9%. Ωστόσο, οι ενδοοικογενειακές δωρεές και κληρονομίες δεν φορολογούνται (Szmicssek, 2013).

Το 2011 το σύστημα προοδευτικού φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων αντικαταστάθηκε από ένα σύστημα ενιαίου φόρου με συντελεστή 16%. Το 2012 εφαρμόστηκε διεύρυνση φορολογικής βάσης. Η μόνη ελάφρυνση είναι αρκετά σημαντική και ισχύει για τις οικογένειες με τουλάχιστον τρία παιδιά, ενώ είναι εκμεταλλεύσιμο και από τα υψηλά εισοδήματα

6.4.3 Έμμεσοι Φόροι

Ο γενικός συντελεστής του φόρου προστιθέμενης αξίας είναι 27%. Μειωμένοι συντελεστές 18% ισχύουν για ψωμί, γάλα, υπηρεσίες διαμονής, και 5% για περιοδικά, βιβλία, φάρμακα και κεντρική θέρμανση. Απαλλασσόμενες από το φόρο προστιθέμενης αξίας είναι συνήθως οι τραπεζικές υπηρεσίες, οι ασφάλειες, οι επενδυτικές υπηρεσίες, πωλήσεις και ενοικιάσεις ακίνητης περιουσίας, ορισμένες ιατρικές και οδοντιατρικές υπηρεσίες, συγκεκριμένες μορφές εκπαίδευσης και άλλες υπηρεσίες δημόσιου ενδιαφέροντος με ιδιαίτερο χαρακτήρα.

6.4.4 Εμπειρικά Στοιχεία

Τα φορολογικά έσοδα της Ουγγαρίας ανά κατηγορία φόρων ως ποσοστό του Α.Ε.Π. το διάστημα 2004-2012 δίνονται στον πίνακα 17

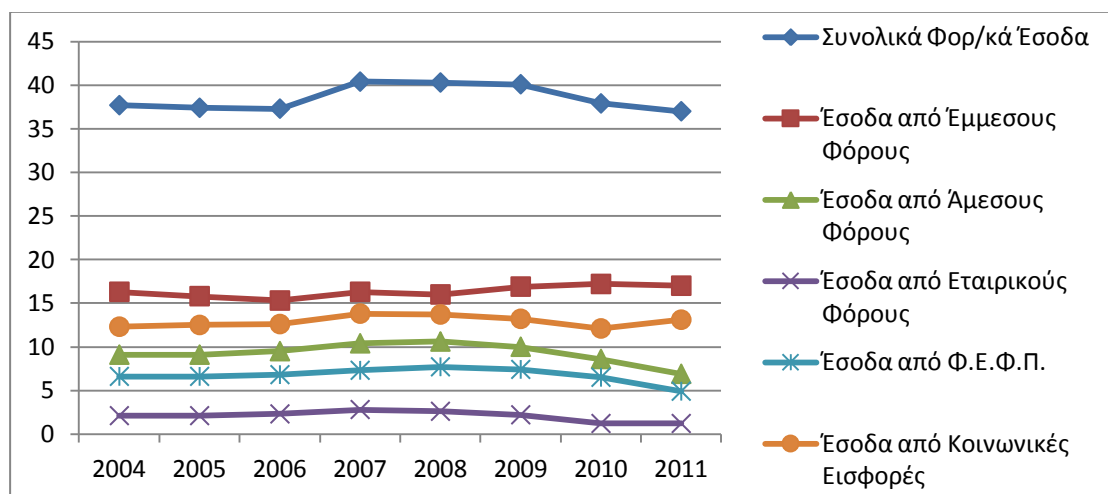
Πίνακας 17

Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Ουγγαρία									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Φ.Σ.Ε.Ε.	16%	16%	16%	16%	16%	16%	19%	19%	19%
Συνολικά Φορ/κά Έσοδα	37,7	37,4	37,3	40,4	40,3	40,1	37,9	37	-
Έσοδα από Έμμεσους Φόρους	16,3	15,8	15,3	16,3	16	16,9	17,2	17	-
Έσοδα από Άμεσους Φόρους	9,1	9,1	9,5	10,4	10,6	10	8,6	6,9	-
Έσοδα από Εταιρικούς Φόρους	2,1	2,1	2,3	2,8	2,6	2,2	1,2	1,2	-
Έσοδα από Φ.Ε.Φ.Π.	6,6	6,6	6,8	7,3	7,7	7,4	6,5	4,9	-
Έσοδα από Κοινωνικές Εισφορές	12,3	12,5	12,6	13,8	13,7	13,2	12,1	13,1	-

Πηγή: Eurostat (10/04/2014)

Σχήμα 12

Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Ουγγαρία

Το 2011 τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. (37%) βρίσκονται στην 12^η υψηλότερη θέση μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. Από το 2009 ο δείκτης αυτός έχει μειωθεί κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες. Τότε η Ουγγαρία με δείκτη 40% βρισκόταν στην 9^η θέση μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.

Όσον αφορά την έμμεση φορολογία ως ποσοστό του Α.Ε.Π., η Ουγγαρία σημειώνει το 3^ο υψηλότερο ποσοστό μετά τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Ενώ οι άμεσοι φόροι, και μετά από μειώσεις τις τελευταίες χρονιές βρίσκονται αρκετά κάτω από το Μ.Ο. της Ένωσης.

Έσοδα από άμεσους φόρους και έσοδα από Φ.Ε.Φ.Π. ακολουθούν παράλληλη πτωτική πορεία.

Τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές παρουσίασαν μικρή αύξηση.

Είναι εμφανές ότι κυριότερο ρόλο στο φορολογικό σύστημα έχουν οι έμμεσοι φόροι και έπειτα οι κοινωνικές εισφορές.

6.5 Σλοβακία

6.5.1 Υπόβαθρο

Η Σλοβακία ήταν η πρώτη από τις κεντροανατολικές Ευρωπαϊκές χώρες η οποία εισήγαγε το 2004 (έτος ένταξης της) ενιαίο συντελεστή φορολόγησης, ακολουθώντας το παράδειγμα της Ρωσίας και των Βαλτικών κρατών, στην προσπάθεια της να αποτινάξει τα δεδομένα του παλαιού καθεστώτος και να δείξει πρόοδο στην κατεύθυνση της αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος. Τότε θεωρήθηκε ως χώρα-πρότυπο για όλες τις πρόσφατα ενταγμένες στην Ε.Ε. χώρες και για αυτές που επρόκειτο να ενταχθούν.

Αυτή η μεταρρύθμιση στόχευε επιπλέον στην προσέλκυση Α.Ξ.Ε. Στα επόμενα χρόνια η οικονομική ανάπτυξη αυξανόταν με ρυθμούς έως και 10%, η ανεργία μειώθηκε από 20% σε 10% και το δημόσιο χρέος μειώθηκε από 50% σε 21% του Α.Ε.Π. το 2008 (Peichl, 2013)

Η Σλοβακία ήταν και παραμένει από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες χώρες στην Ε.Ε.

Ο πίνακας 18 παρουσιάζει τον ρυθμό αύξησης του πραγματικού Α.Ε.Π. της Σλοβακίας, των 10 πρώην Ανατολικών χωρών της Ε.Ε. και όλης της Ε.Ε. το χρονικό διάστημα από το 2002 μέχρι το 2013

Πίνακας 18

Ρυθμός Αύξησης Πραγματικού Α.Ε.Π.												
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Σλοβακία	4,6	4,8	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	0,9
Ε.Ε. 27	1,3	1,5	2,6	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2	1,7	-0,4	0,1
Μ.Ο.	4,67	5,58	6,2	6,25	7,45	7,01	2,77	-	1,54	3,65	1,26	1,07
NMS10*								8,12				

Πηγή: Eurostat (20/04/2014)

*Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Δημ. Τσεχίας

Όπως φαίνεται στον πίνακα, Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού Α.Ε.Π. της Σλοβακίας είναι πάντα μεγαλύτερος από το Μ.Ο. της Ε.Ε. 27 και από το Μ.Ο. των

υπόλοιπων κεντροανατολικών πρόσφατων κρατών μελών, με εξαίρεση τα έτη 2012, 2013. Και παρ' όλο που από το 2008 και μετά ο ρυθμός δεν αυξάνεται και υπάρχει μέχρι και αρνητική ανάπτυξη, τα μεγέθη της Σλοβακίας εξακολουθούν να είναι υψηλότερα των υπολοίπων.

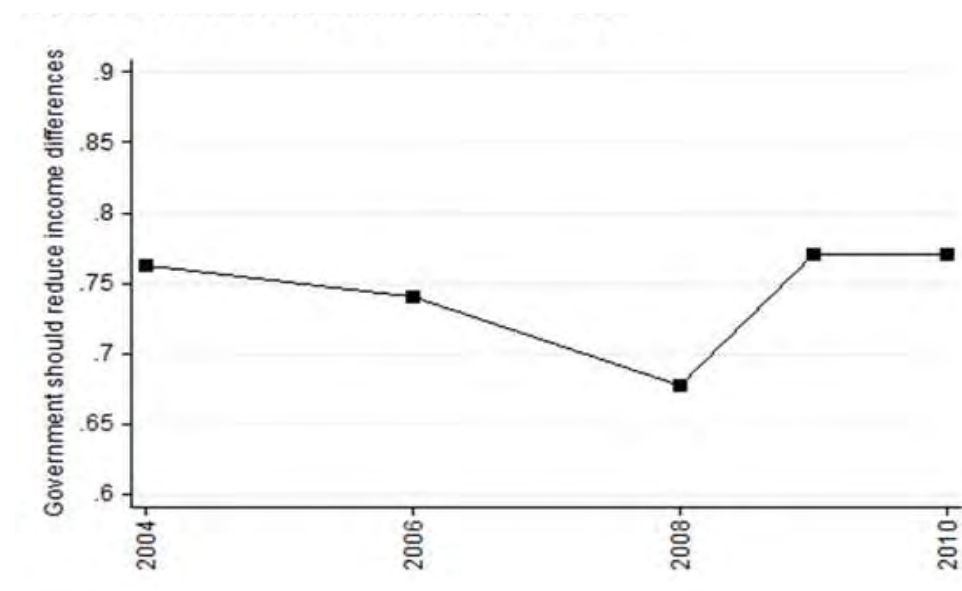
6.5.2 Πρόσφατες εξελίξεις

Το 2013 η νέα κυβέρνηση που εκλέχθηκε κατήργησε τον ενιαίο συντελεστή στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και θέσπισε προοδευτικό φόρο εισοδήματος.

Τα βασικά επιχειρήματα εναντίον του ενιαίου φόρου είναι οι αναδιανεμητικές επιπτώσεις του σε βάρος της μεσαίας τάξης. Επιπλέον, η πρόσφατη κρίση έχει εντείνει το αίτημα της δίκαιης (αναλογικής) καταβολής φόρων μεταξύ πλουσιότερων και φτωχότερων. Αυτό φαίνεται και από το παρακάτω σχήμα το οποίο δείχνει τη μεγάλη αύξηση το 2008-2009 (εμφάνιση συμπτωμάτων κρίσης) στο ποσοστό των ερωτηθέντων που ήθελαν τη μείωση των εισοδηματικών διαφορών στη Σλοβακία (Peichl, 2013)

Σχήμα 13

Αναδιανεμητικές προτιμήσεις, 2004 – 2010, Σλοβακία

Πηγή: ESS, ISSP

<http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2013/03/18/slovakia-abandon-flat-tax/> (25/03/14)

6.5.3 Εταιρικοί & άλλοι άμεσοι φόροι

Στη Σλοβακία ισχύει ενιαίος εταιρικός φορολογικός συντελεστής. Ο συντελεστής έχει αυξηθεί από 1/1/13 από 19% σε 23%. Η φορολογική βάση υπολογίζεται ως το λογιστικό κέρδος ή ζημία, τροποποιημένα από αυξητικά/μειωτικά στοιχεία. Στη Σλοβακία οι φορολογικές ζημιές που δηλώνονται μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μέγιστη περίοδο έως 5 ή 7 έτη, αναλόγως εάν δηλώθηκε μέχρι την 31/12/09, ή από την 1/1/10 και έπειτα. Ειδικοί περιορισμοί ισχύουν για εξαγορές και συγχωνεύσεις. Φορολογικά κίνητρα μπορεί να παρέχονται στις περιπτώσεις εκκίνησης νέας παραγωγής ή αναβάθμισης υπάρχουσας, σε περιπτώσεις E & A, κλπ. Η Σλοβακία δεν εφαρμόζει κανόνες χαμηλής κεφαλαιοποίησης.

Φόρος παρακράτησης της τάξης του 19% εφαρμόζεται στον τόκο, τα κέρδη, εισοδήματα από καταθέσεις, εισοδήματα από άρθρα σε εφημερίδες/περιοδικά, εισοδήματα από ραδιόφωνο/τηλεόραση κλπ. Το εισόδημα που υπόκειται σε φόρο παρακράτησης, θα πρέπει να αφαιρείται από τη φορολογική βάση.

Τα μερίσματα που εισπράττονται/πληρώνονται από Σλοβακική εταιρεία δεν υπόκεινται σε φορολογία. Τόκοι και δικαιώματα που καταβάλλονται από Σλοβακική εταιρεία σε συγγενικές οντότητες στην Ε.Ε., εξαιρούνται της φορολογίας υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η Σλοβακία έχει ένα ευρύ διεθνές δίκτυο συνθηκών διπλής φορολόγησης.

Η τεκμηρίωση των τιμών μεταβίβασης είναι υποχρεωτική από 1/1/09 και ισχύει μόνο για σχετιζόμενα μέρη του εξωτερικού. Εδώ δεν υπάρχει η έννοια της φορολογίας ομίλου εταιρειών.

Απόν 1/9/12 επιβάλλεται προσωρινή, ειδική εισφορά σε επιχειρηματικές δραστηριότητες βιομηχανιών που υπόκεινται σε ρυθμίσεις. Ο φόρος αυτός αφορά τους ακόλουθους κλάδους: ενέργεια, ασφαλίσεις,, αντασφαλίσεις, δημόσια ασφάλιση υγείας, ηλεκτρονικές επικοινωνίες, φαρμακευτικά προϊόντα, ταχυδρομικές υπηρεσίες, σιδηροδρομικές μεταφορές, υπηρεσίες νερού και τα συστήματα αποχέτευσης, αεροπορικές μεταφορές και υπηρεσίες υγείας στο πλαίσιο ειδικής νομοθεσίας.

Από 1/1/13, ένας προοδευτικός συντελεστής στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων εισήχθη. Ο συντελεστής εισοδήματος του 19% εφαρμόζεται σε φορολογική βάση κάτω από 176,8 φορές από το ποσό του ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης (για το 2013, €34.401,74/ έτος), και 25% για το μέρος της φορολογικής βάσης που υπερβαίνει 176,8 φορές το ισχύον ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης.

Σε ότι αφορά τις κοινωνικές εισφορές, τόσο οι εργοδότες όσο και οι εργαζόμενοι υπόκεινται σε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και εισφορές υγείας στον ακαθάριστο μηνιαίο μισθό του εργαζομένου. Για τους εργαζομένους ισχύει ο συντελεστής 35,2% (25,2% για κοινωνική ασφάλιση και 4% για υγειονομική ασφάλιση).

6.5.4 Έμμεσοι Φόροι

Ο γενικός συντελεστής Φ.Π.Α. είναι 20% στην Σλοβακία. Μειωμένος συντελεστής 10% ισχύει για ιατροφαρμακευτικά προϊόντα, βιβλία, μουσική, γυαλιά οράσεως και φακούς επαφής, συσκευές για τυφλούς και άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι υπηρεσίες που απαλλάσσονται από τον Φ.Π.Α. είναι κυρίως οι ταχυδρομικές, η υγειονομική περίθαλψη, υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, πολιτιστικές υπηρεσίες, άντληση κεφαλαίων, υπηρεσίες δημόσιας τηλεόρασης και ραδιοφώνου, ασφαλιστικές υπηρεσίες, προμήθεια και εκμίσθωση ακινήτων, οικονομικές υπηρεσίες και άλλες δραστηριότητες οι οποίες απαλλάσσονται λόγω του ειδικού χαρακτήρα τους.

6.5.5 Τοπικοί Φόροι

Οι φόροι που μπορούν να επιβάλλουν οι τοπικές αρχές της Σλοβακίας είναι:

- φόρος ακίνητης περιουσίας
- φόρος σκύλου
- φόρος χρήσης δημόσιων χώρων
- φορολογία στέγασης
- φόρος μηχανήματος αυτόματης πώλησης
- φόρος μηχανήματος διασκέδασης (όχι τζόγου)
- φόρος πυρηνικών εγκαταστάσεων

6.5.6 Εμπειρικά Στοιχεία

Τα φορολογικά έσοδα της Σλοβακίας ανά κατηγορία φόρων ως ποσοστό του Α.Ε.Π. το διάστημα 2004-2012 δίνονται στον πίνακα 19

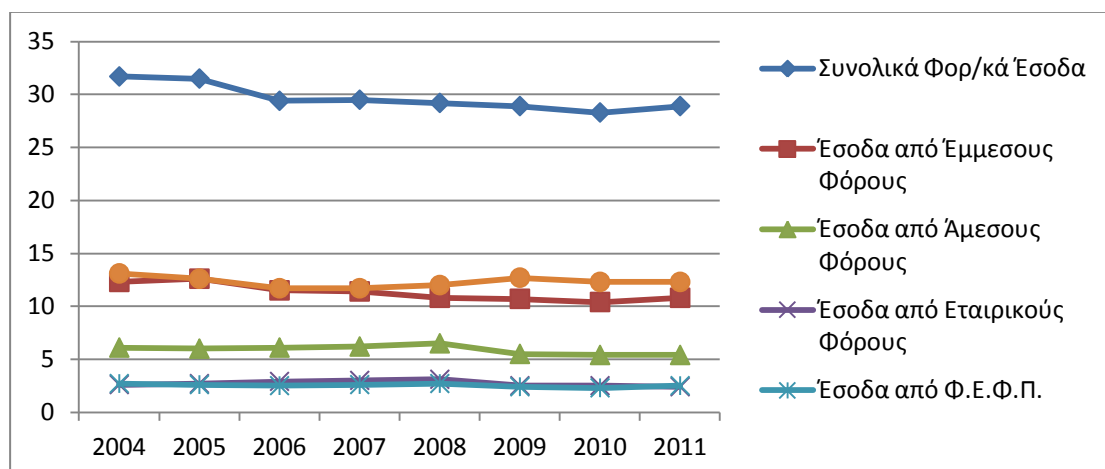
Πίνακας 19

Φορολογικά Έσοδα από κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Σλοβακία									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Φ.Σ.Ε.Ε.	19%	19%	19%	19%	19%	19%	19%	19%	19%
Συνολικά Φορ/κά Έσοδα	31,7	31,5	29,4	29,5	29,2	28,9	28,3	28,9	28,5
Έσοδα από Έμμεσους Φόρους	12,3	12,6	11,5	11,4	10,8	10,7	10,4	10,8	-
Έσοδα από Άμεσους Φόρους	6,1	6	6,1	6,2	6,5	5,5	5,4	5,4	-
Έσοδα από Εταιρικούς Φόρους	2,6	2,7	2,9	3	3,1	2,5	2,5	2,4	
Έσοδα από Φ.Ε.Φ.Π.	2,7	2,6	2,5	2,6	2,7	2,4	2,3	2,5	-
Έσοδα από κοινωνικές εισφορές	13,1	12,6	11,7	11,7	12	12,7	12,3	12,3	-

Πηγή: Euro stat (25/03/14)

Σχήμα 14

Φορολογικά Έσοδα ανά κατηγορίες Φόρων ως % του Α.Ε.Π. - Σλοβακία

Στη Σλοβακία το συνολικά φορολογικά έσοδα για το 2011 ήταν στο 28,5% του Α.Ε.Π., σημαντικά χαμηλότερα του μέσου όρου της Ε.Ε.27 (38,8%). Ο δείκτης φορολογικής επιβάρυνσης (φόροι / Α.Ε.Π.) είναι ο 5^{ος} χαμηλότερος στην Ε.Ε., με τις: Λετονία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Λιθουανία να έχουν χαμηλότερους δείκτες από αυτήν.

Οι έμμεσοι φόροι στο 10,8% του Α.Ε.Π. είναι 2,6 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από το Μ.Ο. της Ε.Ε. 27, παίζουν εμφανώς σημαντικότερο ρόλο στο φορολογικό σύστημα της Σλοβακίας από ότι οι άμεσοι φόροι (5,4% του Α.Ε.Π.). Το μέγεθος αυτό είναι και πολύ χαμηλότερο από το Μ.Ο. της Ε.Ε. 27 (12,9%).

Η γενική τάση των φορολογικών εσόδων είναι μειωτική, αν και όχι τόσο πολύ για τα έσοδα από εταιρικούς φόρους. Ωστόσο, από το 1995, όταν ο δείκτης των φόρων ως προς το Α.Ε.Π. ήταν 40,3%, αρκετά πάνω από τον ευρωπαϊκό Μ.Ο., μέχρι σήμερα, η μείωση είναι μεγάλη.

7 Συγκρίσεις – Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα στοιχεία, οι επιπτώσεις που θα προκαλούσε το φαινόμενο του Φ.Α. δεν είναι σημαντικές. Παρ' όλα αυτά υπάρχει μία εμφανής μειωτική τάση στα έσοδα εταιρικής φορολογίας, η δομή του φορολογικού συστήματος τείνει να επιβαρύνει περισσότερο τις λιγότερο κινητές οικονομικές μονάδες και οι περισσότερες χώρες προσφέρουν φορολογικά κίνητρα.

7.1 Συγκριτική Ανάλυση: Πολωνία – Ουγγαρία – Σλοβακία

7.1.1 Εταιρική Φορολόγηση (2013)

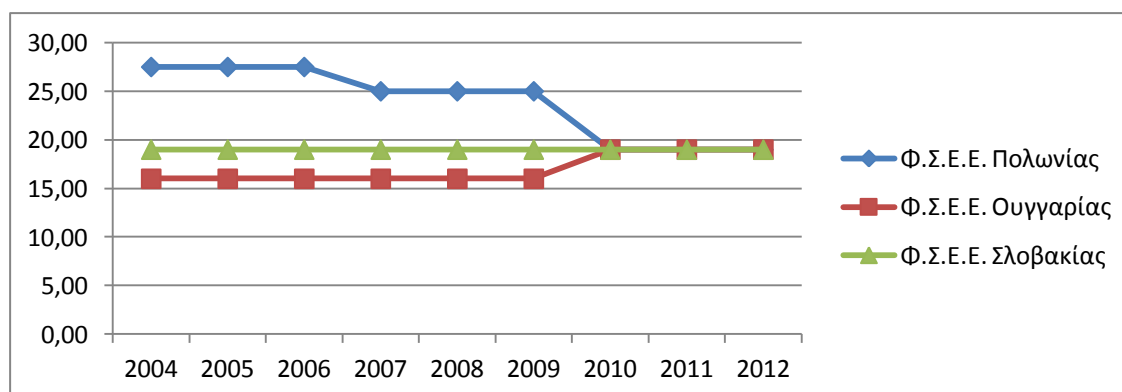
Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει κάποια συγκριτικά στοιχεία των εταιρικών φορολογικών συστημάτων των τριών χωρών, ο οποίος δείχνει ότι τα 3 συστήματα μοιάζουν μεταξύ τους ως προς την ευνοϊκή μεταχείριση των εταιρικών κεφαλαίων και εισοδημάτων.

Πίνακας 20

Πολωνία	Ουγγαρία	Σλοβακία
Ενιαίος Φ.Σ.Ε.Ε. 19% (2013)	Προοδευτικός Φ.Σ.Ε.Ε. 10%, 19% (2013)	Ενιαίος Φ.Σ.Ε.Ε. 23% (αυξήθηκε το 2013)
Φόρος παρακράτησης μερισμάτων 19%	Δεν υπάρχει φόρος παρακράτησης μερισμάτων	Δεν υπάρχει φόρος μερισμάτων
Γενικός Φορολογικός συντελεστής τόκων 20%	Δεν υπάρχει φόρος παρακράτησης τόκων	Οι τόκοι δεν φορολογούνται υπό ορισμένες προϋποθέσεις
Γενικός συντελεστής δικαιωμάτων 10%	Δεν υπάρχει φόρος παρακράτησης δικαιωμάτων	Τα δικαιώματα δεν φορολογούνται υπό ορισμένες προϋποθέσεις
	Μεταφορά ζημιών χωρίς χρονικό περιορισμό	
Τεκμηρίωση μεταβίβασης τιμών ισχύει υπό ορισμένες συνθήκες	Ισχύει αυστηρή απαίτηση τεκμηρίωσης μεταβίβασεων τιμών με μεγάλα πρόστιμα	Ισχύει απαίτηση τεκμηρίωση μεταβίβασης τιμών

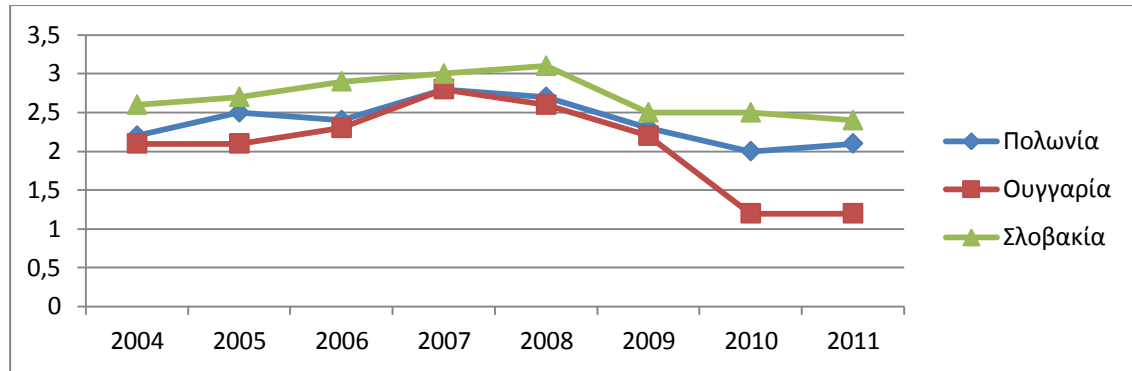
Σχήμα 15

Φορολογικοί Συντελεστές Εταιρικού Εισοδήματος (2004 – 2012)

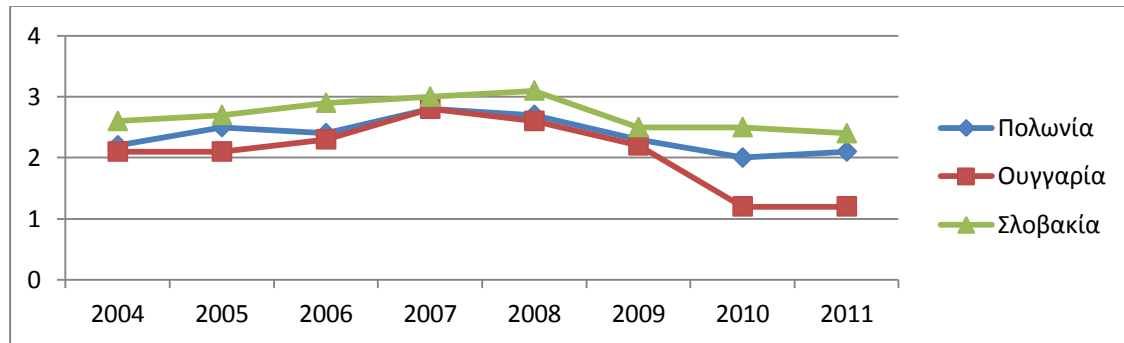
Σχήμα 16

Συνολικά Φορολογικά Έσοδα (2004 – 2011)

Σχήμα 17

Εταιρικά Φορολογικά Έσοδα (2004 – 2011)

7.1.2 Φορολογικά Έσοδα (2004 – 2011)

Ο πίνακας 21 δείχνει την πορεία των φορολογικών εσόδων ανά κατηγορία φόρου για τις 3 υπό εξέταση χώρες μέσα στο χρονικό διάστημα 2004 – 2011.

Πίνακας 21

Πολωνία	Ουγγαρία	Σλοβακία
Αυξανόμενα έσοδα από Έμμεσους Φόρους	Μικρή αύξηση εσόδων από Έμμεσους Φόρους	Μείωση εσόδων από Έμμεσους Φόρους
Αυξανόμενα έσοδα από Άμεσους Φόρους	Σημαντική μείωση εσόδων από Άμεσους Φόρους	Μείωση εσόδων από Άμεσους Φόρους
Σταθερά έσοδα από εταιρικούς φόρους	Μικρή μείωση εσόδων από εταιρικούς φόρους	Σταθερά έσοδα από εταιρικούς φόρους
Αυξανόμενα έσοδα από Φ.Φ.Π.	Σημαντική μείωση εσόδων από Φ.Φ.Π.	Σταθερά έσοδα από Φ.Φ.Π.
Μείωση Κοινωνικών Εισφορών	Μικρή αύξηση Κοινωνικών Εισφορών	Μικρή αύξηση Κοινωνικών Εισφορών

Ταξινόμηση Ανά Μερίδιο Φόρων		
Πολωνία	Ουγγαρία	Σλοβακία
1. Έμμεσοι	1. Έμμεσοι	1. Κοινωνικές Εισφορές – Έμμεσοι Φόροι
2. Κοινωνικές Εισφορές	2. Κοινωνικές Εισφορές	2. Άμεσοι
3. Άμεσοι Φόροι	3. Άμεσοι Φόροι	
4. Φ.Ε.Φ.Π.	4. Φ.Ε.Φ.Π.	
5. Εταιρικοί Φόροι	5. Εταιρικοί Φόροι	3. Εταιρικοί Φόροι – Φ.Ε.Φ.Π.

Και οι τρεις χώρες που εξετάζονται εφαρμόζουν προτιμησιακές πολιτικές και παρέχουν φορολογικά κίνητρα για την προσέλκυση εταιρικού κεφαλαίου σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Η φορολόγηση μερισμάτων και δικαιωμάτων είναι χαλαρή. Παράλληλα όμως έχουν όλες υιοθετήσει κανονισμούς τεκμηρίωσης συναλλαγών για τη μεταβίβαση τιμών που έχει υποδείξει ο Ο.Ο.Σ.Α., πλήρως ή μερικώς. Τα τελευταία 8 χρόνια η Πολωνία ακολουθεί πολιτική μείωσης του ονομαστικού Φ.Σ.Ε.Ε. της, χωρίς αυτό να έχει συνέπειες στα έσοδα. Η Ουγγαρία και η Σλοβακία έχουν κρατήσει σταθερά χαμηλό τον Φ.Σ.Ε.Ε. τους τα τελευταία 8 χρόνια. Επιπτώσεις όμως υπάρχουν αφού τα αντίστοιχα φορολογικά έσοδα σημειώνουν μειωτική τάση. Ίσως για το λόγο αυτό οι πρόσφατες εξελίξεις είναι η αύξηση του εταιρικού συντελεστή στις χώρες αυτές (ως τρόπος αύξησης των εσόδων).

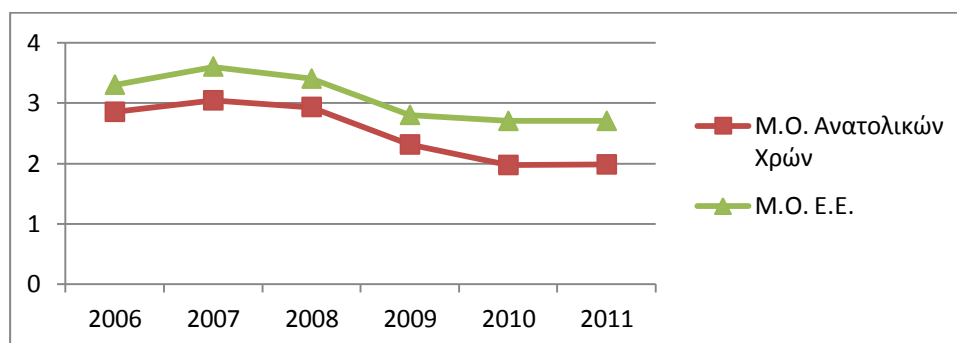
Η Πολωνία, η Ουγγαρία και η Σλοβακία εφαρμόζουν φορολογικό μοντέλο παρόμοιο με το μοντέλο που εφαρμόζει η πλειοψηφία των χωρών της «Ανατολικής» Ευρώπης, το οποίο βασίζεται κατά κύριο λόγο στους έμμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές.

7.2 Συγκριτική Ανάλυση: Πολωνία ,Ουγγαρία ,Σλοβακία – Ε.Ε

Τα στοιχεία δεν δείχνουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των δύο περιοχών. Επιπλέον, η τάση στα διάφορα μεγέθη και χαρακτηριστικά είναι πάντα ίδια.

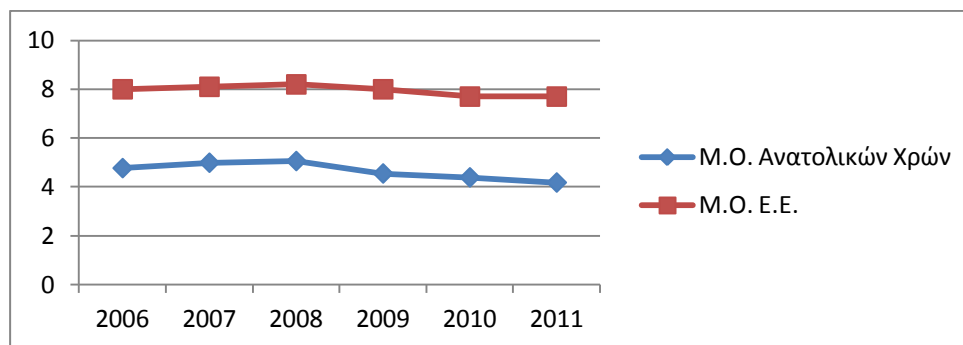
Σχήμα 16

Φόροι Εταιρικού Εισοδήματος ως % του Α.Ε.Π.

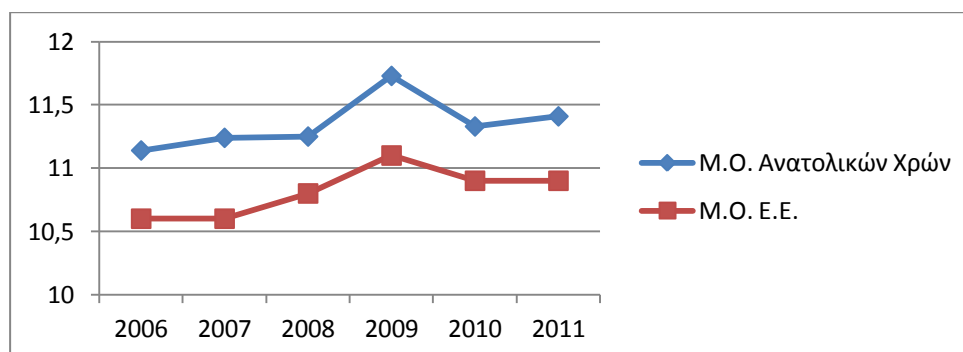
Σχήμα 17

Φόροι Φυσικών Προσώπων ως % του Α.Ε.Π.

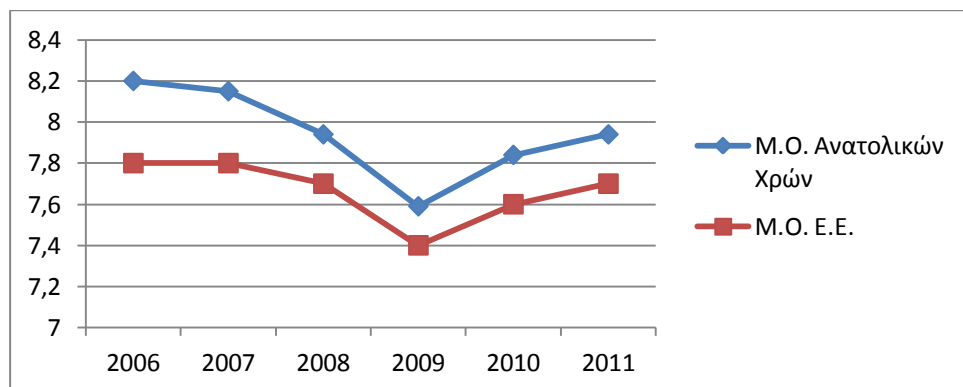
Σχήμα 18

Κοινωνικές Εισφορές ως% Α.Ε.Π. (Εργαζομένων & Εργοδοτών)

Σχήμα 19

Έμμεσοι Φόροι ως % Α.Ε.Π. – Φ.Π.Α.

Γενικά, παρατηρούμε παρόμοιες τάσεις στους φόρους των χωρών Ανατ. Ευρώπης που εξετάζονται και ολόκληρης της Ε.Ε. Η τάση είναι μειωτική στους φόρους εταιρικού εισοδήματος. Η μείωση εντείνεται κυρίως μεταξύ των ετών 2008-2009. Οι κοινωνικές εισφορές ενώ πριν σημείωναν αύξηση, την ίδια περίοδο αρχίζουν και μειώνονται. Ακριβώς αντίθετοι πορεία ακολουθούν οι έμμεσοι φόροι, οι οποίοι αρχικά μειώνονταν και από το 2008-2009 αυξήθηκαν απότομα.

Η παράλληλη πορεία υποδεικνύει ύπαρξη Φ.Α., όπως άλλωστε και τα μειωμένα φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους και η αύξηση στου έμμεσους φόρους (υποκατάσταση των εταιρικών).

Το σημείο καμπής αυτών των τάσεων συμπίπτει με την περίοδο που γίνεται αισθητή η οικονομική κρίση στην Ε.Ε., κατά την οποία οι χώρες πιέζονται να γίνουν πιο ανταγωνιστικές έτσι ώστε να επιβιώσουν στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες, να συνεχίσουν την ανάπτυξη, να μειώσουν την ανεργία και να προσελκύσουν επενδυτικά κεφάλαια.

7.4 Γενικά Συμπεράσματα

Τα στοιχεία δείχνουν πως η τάση των Φ.Σ.Ε.Ε. και των εταιρικών φορολογικών εσόδων είναι μειωτική. Όμως, δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί η ένταση του φαινομένου του Φ.Α. από το 2006 και μετά, διότι οι μεταβολές ήταν σχετικά μικρές.

Η φορολογική δομή των συστημάτων της «Ανατολικής Ευρώπης» τείνει να επιβαρύνει την κατανάλωση και τις κοινωνικές εισφορές περισσότερο από ότι τους εταιρικούς και άλλους άμεσους φόρους. Η μετατόπιση στην επιβάρυνση τα τελευταία χρόνια δεν είναι πολύ μεγάλη, όμως τα φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους και φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων έχουν σίγουρα μειωθεί. Από τους έμμεσους φόρους μεγαλύτερη αύξηση έχει σημειωθεί στα έσοδα από ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

Η Πολωνία γενικά εμφανίζει σταθερότητα φορολογικών εσόδων και έτσι δεν μπορούμε να συμπεράνουμε έντονη συμμετοχή στον Φ.Α., παρά μόνο αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι στηρίζεται κατά βάση στους έμμεσους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές.

Στην Ουγγαρία υπήρξε μικρή αύξηση έμμεσων φόρων και κοινωνικών εισφορών, ενώ ταυτόχρονα μειώθηκαν τα έσοδα από άμεσους φόρους, κυρίως λόγω μείωσης εσόδων από φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, και η μείωση από Φ.Ε.Φ.Π. αποτελεί ένδειξη εμπλοκής σε Φ.Α.

Η Σλοβακία παρουσιάζει μειώσεις σε όλα τα είδη των φορολογικών εσόδων τα τελευταία χρόνια. Ίσως αυτό την οδήγησε και στην τελευταία αύξηση του Φ.Σ.Ε.Ε. από 19% σε 23%.

Βιβλιογραφία

ACCA, 2009, *Competition or Coordination? Reassessing Tax in a Global Environment*, Policy Paper, September 2009

Andersson, K., Fall, J., 2000. The ongoing Tax Competition in the EU to Attract Capital

Bahl, R., W., 1971, *A Regression Approach to Tax Effort and Tax Ratio Analysis*, IMF Staff Papers, 18, 3, p.p. 570-612

Berlianto, A., 2009, *Tax Competition and Harmonization in Southeast Asia*, Massey University, Albany, New Zealand

Bird, R., Slack, E., 2005, Land and Property Taxation in 25 Countries: A Comparative Review, CESifo DICE Report 3/2005

Blochliker, H., Pinero-Campos, J., 2011, Tax Competition Between Sub-central Governments, OECD

Cass, F., 2007, Attracting FDI to transition countries: the use of incentives and promotion agencies, *Transnational Corporations*, Vol. 16, No. 2

Cassette, A., Paty, S., 2008, Tax Competition among Eastern and Western European countries: With whom do countries compete?, *Elsevier, Economic Systems* 32.(2008) 307-325

Chelliah, K., L., 1971, *Trends in Taxation in Developing Countries*, IMF, Staff Papers, 18,3, pp. 254-331

Danko, Zsofia, 2012, *Corporate Tax Harmonisation in the European Union*, Paper No. 40350, Munich Personal RePEc Archive.

Deak, D., 2002, Illegal State Aid and Harmful Tax Competition: The Case of Hungary, *Society and Economy*, 24.(2002) 1, pp. 23-54

Devereux, M., P., Griffith, R., Klemm, A., 2002, Corporate Income Tax Reforms and International Tax Competition, *Economic Policy*, 35, 449 – 496

Dittner, P., Scholar, A., 2011, US Corporations Suffer High Effective Tax Rates by International Standards, *Tax Foundation*, No. 195

Djurovic-Todorovic, J., 2002, Corporate Income Tax in EU Countries. Comparative Analysis, *FACTA UNIVERSITATIS, Economics and Organization*, Vol. 1, No. 10, pp. 57 – 66

Edward, C., de Rugu, V., 2002, International Tax Competition. A 21st Century Restraint on Government, *Policy Analysis*, No. 431,

Europa.eu, [online], available from http://europa.eu/youreurope/business/index_el.htm, [accessed 01/09/2014]

Gerken, L. et al., 2001. Double Taxation as a Response to Tax Competition in the EU, *INTERECONOMICS*, September/October, pp 244-254.

Gravelle, G. J., 2013, *Tax Heavens: International Tax Avoidance and Evasion*, Congressional Research Service

Hanson, A., Olofsdotter, K., 2010, *Tax Differences and Foreign Direct Investment in the EU17*, Department of Economics, Lund University, Sweden

van der Hoek, P.M., 2004, *The European Union: Eastern Enlargement and Taxation*, MPRA Paper No. 5907

Kaye, T., A., 2008, The Gentle Art of Corporate Seduction: Tax Incentives in the United States and European Union, *Kansas Law Review*, Vol. 57, pp. 93 - 156

Kellerman, C., Kammeer, A., 2009. Deadlocked European Tax Policy. Which Way out of the Competition for the Lowest Taxes?, IPG, European Tax Policy, pp. 127-140

Kovacs, L., 2005, *Tax Harmonisation versus Tax Competition in Europe*, Conference Tax harmonisation and legal uncertainty in Central and Eastern Europe, SPEECH/05/624

Krogstrup, S., 2002, *What do Theories of Tax Competition Predict for Capital Taxes in EU Countries? A Review of the Tax Competition Literature*, HEI Working Paper No: 05/2002

Kubatova, K., 2009, Comparative Analysis of Tax Policies Applicable in the New and Original EU Member States, *Global Journal of Business Research*, Vol. 3, No. 1, pp. 91 - 104

Laffer, B.A., 2004, *The Laffer Curve: Past, Present, Future*, No 1765, The Heritage Foundation.

Lahreche-Revil, A., *Who's afraid of Tax Competition? Harmless Tax Competition from the New European Member States*, CEPII, Working Paper No 2006-11.

Limpok, V., 2010, Foreign Direct Investments and Taxation Policy, focused on the case of Hungary and Austria, Szechenyi Istvan University

Madies, T. et al, 2006, Do we have to fear Tax Tax Competition among “new” and “old” European Countries?, *Urban Public Economics Review*, No. 5, pp. 50-69

Margalioth, Y., 2000, Tax Competition, Foreign Direct Investment and Growth: Using the Tax System to Promote Developing Countries

- Matlack, Carol, 2013. Flat-Tax Wave Ebbs in Eastern Europe. *Bloomberg Businessweek* [online]. Available from <http://www.businessweek.com/articles/2013-05-15/flat-tax-wave-ebbs-in-eastern-europe> [accessed 10/09/2013]
- Mazars, 2013, Central Eastern European Tax Brochure 2013
- Mitu, N. E., 2009, Tax Competition – Areas of Display and Effects, *European Research Studies*, Volume XII, Issue.(2)
- de Mooij, R., Gaetan, N., 2008, *How Corporate Tax Competition Reduces Personal Tax revenue*, Research Report, CESifo DICE
- Moreno, T., CPA, available from <[http:// taxes.about.com/od/statetaxes/a/flat-tax.htm](http://taxes.about.com/od/statetaxes/a/flat-tax.htm)> [accessed 10/09/2013]
- Nandra, E. ,R., M., 2007, *Tax Competition in the European Union – Evidence from Panel Data*, Paper No. 21082, Munich Personal RePEc Archive.
- Piatkowsky, M., Jarmusek, M., 2008, *Zero Corporate Income Tax in Moldova: Tax Competition And It 's Implications for Eastern Europe*, IMF Working Paper, WP/08/203
- Oates, Wallace, 1972, *Fiscal Federalism*, New York: Harcourt Brace Jovanovich ed.
- Podolinsky, V., Valis, J., 2004, International Environment of the tax system following Slovakia's accession to the European union, *BIATEC*, Volume XII, 6/2004
- Razin, A., Sadka, E., 2006, Vying for Foreign Direct Investment: A EU-type Model of Tax Competition
- Reuven, S., A., 2000, Globalization, Tax Competition, and the Fiscal Crisis of the *Welfare State*, *Harv. L. Rev.* 113, No. 7.(2000)
- Rimmler M. et al, 2005, Tax Reform from Tax Competition: Which Alternatives Should Be Used?, *EKONOMSKI PREGLED*, 56.(11), pp.1079 - 1100
- Rohac, D., 2006, Evidence and Myths about Tax Competition, *New Perspectives on Political Economy*, Vol. 2, No 2, p.p. 86 - 115
- Schon, W., *Tax Competition in Europe, General Report*, Max Planck Institute, Munich
- Schantzenstaller, M., 2005, Effective Company Taxation in Poland – Some Methodological Considerations and Empirical Results, *Intereconomics*, March/April 2005, pp. 89 – 99
- Sedmihraska L., 2013, Yardstick Competition in case of the Czech Property Tax, *Review of Economic Perspectives*, Vol.13, Issue 2, pp. 77-91

Sen Gupta, A., 2007, *Determinants of Tax Revenue Efforts in Developing Countries*, IMF Working Paper, WP/07/184

Slotsky, J., G., Wolde M., A., 1997, *Tax Effort in Sub – Saharian Africa*, IMF Working Paper, No. 97/107, Washington

Wagner, E., R., Warren, E., W., 1977, Wagner's Law, Fiscal Institutions and the Growth of Government. *National Tax Journal*. Vol. 30.(1) pp.59-68

Wildasin, E., D., & Wilson, D. J., 2001, Tax Competition: bane or boon?, *Journal of Public Economics*, 88.(6), p.p. 1065 – 1091

Winner, Hannes, 2005, Has Tax Competition Emerged on OECD Countries? Evidence from Panel Data, *International Tax and Public Finance*, 12.(5), p.p.667-687

Καλύβα, Α., 2005, *Φορολογικός Ανταγωνισμός και Επιπτώσεις στην Φορολογική Πολιτική στην Ε.Ε.*, Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στην Ε.Ε.

Παπαδημητράκης, Γ., 2005, *Φορολογικός Ανταγωνισμός. Η περίπτωση της Πολωνίας*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Σάρρου, Ι., 2011, *Αρχές και Δομή Ευρωπαϊκών Συστημάτων*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας